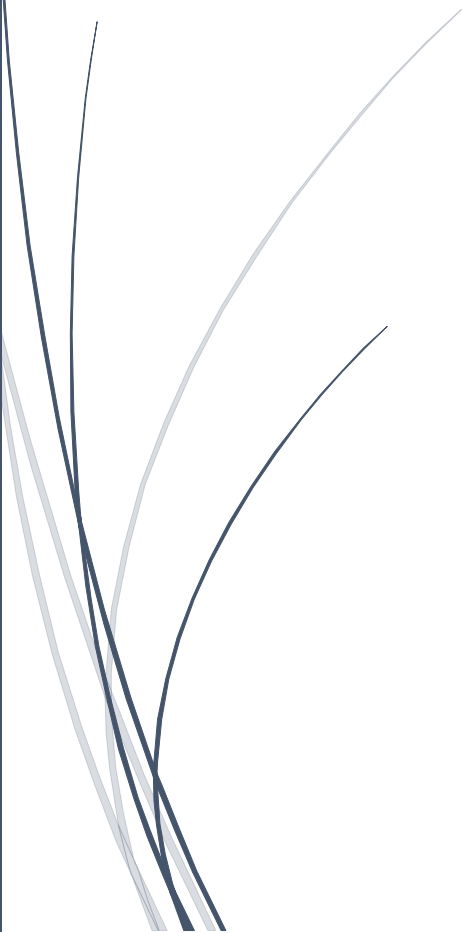

A dark blue vertical bar runs down the left side of the page. A blue arrow-shaped graphic points to the right from the bar, containing the date.

01-03-2015

Hvis I spørger mig på den rigtige måde, så får jeg mulighed for at svare

En diskursanalytisk undersøgelse af
brugerinddragelse på et botilbud

Several thin, curved lines in shades of blue and grey originate from the bottom left and sweep upwards and to the right, creating a sense of movement and design.

[Rebekka Rughave Joensen, rrughave@gmail.com](mailto:rrughave@gmail.com)
[Maria Sandholm Overgaard, msovergaard@gmail.com](mailto:msovergaard@gmail.com)
VEJLEDER: MAJA LUNDEMARK ANDERSEN
SPECIALE PÅ KANDIDATUDDANNELSEN I SOCIALT ARBEJDE
AALBORG UNIVERSITET

Forord

Vi vil først og fremmest gerne sige særlig tak til BOSTED X, medarbejdere og ledere for at give os adgang til deres arbejdsplads. Men ikke mindst vil vi også sige en stor tak til de brugere på BOSTED X, som har givet os adgang til deres personlige handleplaner og pædagogiske planer. Uden dem havde vi slet ikke kunnet skrive dette speciale. Samtidig skylder vi også X Kommune en stor tak. Tak for, at vi har fået lov til at være en del af jeres hverdag på adressen. Det er vi dybt taknemmelige for, og ikke mindst for at der er blevet stillet et specialekontor til rådighed. Dette har været vores redning for ikke at falde i specialesumpen. Til vores venner og familier også en tak for jeres tålmodighed og forståelse, når vi især i de sidste par måneder; men ja måske nok alle seks måneder har været både fysisk, og ikke mindst psykisk fraværende. Som rosinen i nølseenden vil vi gerne sige tak til vores vejleder Maja Lundemark Andersen for gode indspark og spørgsmål igennem processen, som især har hjulpet os til at tro på vores evner som akademikere.

Rebekka & Maria

Abstract

This thesis examines how and in what ways user involvement is articulated in the “plan of action” and in the “plan of care”

In the first chapter we introduce the motivation for this thesis. The basis of the thesis is to question whether user involvement issues are still relevant and the historic relevance of asking this question. Then we move on to narrowing in to our focus on user involvement and the opportunities for people with mental disabilities to be fully accepted as members of society and to be able to live with the basic rights of deciding for themselves in matters concerning themselves, both at a long term perspective and at a day to day perspective. We introduce the statutory rights that have been agreed upon and introduce to which extend these rights give users in the care of others the rights to protest, if their wishes and articulations are not heard. This leads to the introduction of relevance in the “plan of action” and the “plan of care” in connection with user involvement and citizenship for users. This cohesion is especially related to how the “plan of action” is legally defined as a technology for user involvement. We introduce a connection with an ambition to deinstitutionalize and with user involvement initiatives like “plan of action” and “plan of care”. The purpose is to evolving away from disempowerment and use of force and toward empowerment and user involvement. Though the ambitions are pointed towards user involvement and empowerment, several studies show how the ambition in reality faces a lot of difficulties.

In chapter 2 we introduce our way of studying this problem through a social constructivist approach combined with discourse analysis as our methodology for the further study.

In chapter 3 we construct user involvement and the different connotations for further use and different perspectives on user involvement.

In chapter 4 we combine our empirical material which consists of three different types of material: “plans of action”, “plans of care” and a focus group interview. The “plans of action” and “plans of care” are from a place of living with professional support,

while the focus group interview is from an interview with professionals from the place of living. In this chapter we argue how we find the construction of different discourses useful for answering our analysis of the initial question. The four discourses are “control technology discourse”, “care discourse”, “diagnosis discourse” and “employment discourse”. The “control technology discourse” contains in our construction both contractualization, goal management and the articulation of the necessity of personal development. The “care discourse” articulates how it is a care task to help the user towards “the good life” and to avoid stress caused by the user not being able to answer questions about what he or she wants or stress because of overstimulation. The “diagnose discourse” articulates the user as “unreasoning” and unable to make judgments in their own lives and someone who needs special regards. The “employment discourse” we have constructed into four subcategories: meaningful activities, treatment, moral disciplining and socioeconomic connotations.

In chapter 5 we introduce those four discourses and analyze how the articulations in relation to the discourses are constructing different spheres of user involvement. How articulations that are in conflict with the four discourses get excluded, and how articulations meet acceptance when they are articulating meaning in tune with the four discourses. We also try to clarify how articulations can be in tune with one of the four discourses, but where there is conflict with respect to future actions, “control technology discourse” and “employment discourse” seems to have a certain degree of hegemony.

In chapter 6 we argue how the constructions we have articulated seem to argue that discourses through articulations of different spaces of possibility can exclude user opinions and wishes, so user involvement only becomes possible in the constrains of the discourses. And because users rarely have the necessary resources to renegotiate meaning in a new ways, their articulations risk being left outside the decision making process.

Indholdsfortegnelse

Indledning	6
Er brugerinddragelse en selvfølgelighed i socialt arbejde?	6
Brugerinddragelse i en historisk kontekst	7
Problemfelt	8
Sammenhængen mellem medborgerskab og brugerinddragelse	8
Brugerinddragelse i forhold til dansk lovgivning	10
Retsgrundlaget for handleplaner og pædagogiske planer	11
Hvad er sammenhængen mellem handleplaner og brugerinddragelse?	13
Institutionstankegang	14
Mulighed for medbestemmelse og indflydelse	15
Opsamling på problemfelt	16
Problemformulering.....	17
Begrænsdefinition.....	17
Projektets ambition	18
Læsevejledning	18
Kapitel 2: Videnskabsteori, analysestrategi og metode	20
Videnskabsteoretisk positionering og analysestrategi	20
Socialkonstruktivisme	20
Diskursanalyse.....	23
Analysestrategi.....	29
Metode.....	34
Casestudium.....	34
BOSTED X.....	Fejl! Bogmærke er ikke defineret.
Fokusgruppeinterview	38
Valg af fokusgruppeinterview	38
Udvælgelse af deltager til fokusgruppeinterviewet	39
Transskription af fokusgruppeinterview	40
For forståelse og etiske overvejelser	40
Kapitel 3: konstruktioner af brugerinddragelse.....	42
Spektrum for brugerinddragelse.....	42
Brugerinddragelse som en forbruger tilgang eller en frigørende tilgang.....	43
Brugerinddragelse som symbolsk målsætning	45

Brugerinddragelse i forhold til de ufornuftige	45
Brugerinddragelse og dominans	46
Kapitel 4: delanalyse 1	47
Analysestrategi.....	47
Konstruktion af flere diskurser inden for en professionsforståelse	48
Styringsteknologidiskursen som en del af en professionsforståelse	50
Omsorgsdiskurs.....	54
Diagnosediskurs	56
Beskæftigelsesdiskurs	60
Opsamling på delanalyse 1	64
Kapitel 5: Delanalyse 2.....	69
STDs præmis om udvikling i relation til diagnosediskursen.....	69
STD og omsorgsdiskurs i konflikt eller koeksistens?.....	72
Hvis I spørger på den rigtige måde, så får jeg mulighed for at svare	74
Det svære ”nej”	76
Beskæftigelsesdiskursens gennemslagskraft.....	78
Hvordan brugernes ønsker kommer til orde	79
Motivation og brugerinddragelse	83
Hvilken betydning har kontraktliggørelse i forhold til ansvarliggørelse af brugeren	84
Beskæftigelsesdiskursen og diagnosediskursen som koeksisterende	87
Opsamling og diskussion af fund	89
Kapitel 6: Afslutning.....	97
Konklusion.....	97
Kritisk diskussion af analysestrategi og metode.....	99
Perspektivering	101
Bibliografi	103
Benyttet lovgivning og erklæringer	107
Bilag 1.....	109
Bilag 2: Erklæring om samtykke.....	110
Bilag 3: Spørgsmål til fokusgruppeinterview	112

Kapitel 1: Introduktion

Indledning

I dette speciale vil vi sætte fokus på brugerinddragelse i forhold til brugere på et botilbud. Det er med udgangspunkt i casen, botilbuddet BOSTED X, som primært har brugere med udviklingshæmning og udviklingsforstyrrelser. Vi vil med et socialkonstruktivistisk blik forsøge at anskueliggøre, hvordan brugerinddragelse italesættes. I forlængelse af dette vil vi diskutere, hvilke konsekvenser der kan italesættes ved de forskellige tilgange til brugerinddragelse. Vi har valgt et fokus på det, der forvaltningsmæssigt kaldes handicap og psykiatri med en begrundelse om, at vi har en interesse for brugeres mulighed for at bestemme over deres liv, når de italesættes som meget omsorgskrævende (KREVI, 2012).

Er brugerinddragelse en selvfølgelighed i socialt arbejde?

Det at modtage hjælp af det offentlige system er for de brugere, vi har valgt at fokusere på, som regel en livslang præmis, da deres støtte behov er defineret ud fra diagnoser, som forbindes med varig funktionsnedsættelse. (Bengtsson, 2014)

Vores nysgerrighed gik i første omgang på at undersøge kvaliteten på et botilbud ud fra et brugerperspektiv, da vi så kvalitet og brugerinddragelse som tæt forbundet i socialt arbejde; næsten synonyme. (Krogstrup, 2001, s. 54) Denne indgangsvinkel kom sig også af, at vi i første omgang havde en antagelse om, at de professionelle var optaget af at brugerinddrage, og at der til en vis grad også blev brugerinddraget. Der har været en række studier, der har tydeliggjort, hvordan brugerinddragelsen i socialt arbejde er systematisk fraværende (N. Mik-Meyer & M. Järvinen, 2003, 2005; L. Uggehøj, 1995, 2005; A.K. Krogstrup, 2001; A. Breumlund & I. Hansen, 2013). Derfor bliver det interessante ikke at forfølge vores nysgerrighed om, om der bliver brugerinddraget eller ej, da undersøgelser i dag vedrørende brugerinddragelse kommer frem til den samme konklusion som for 20 år siden: Borgerne oplever sig ikke tilstrækkelig brugerinddraget. De professionelle fortæller, at der sker brugerinddragelse, men hvis det er tilfældet, hvorfor oplever brugerne så ikke at blive inddraget i egen sag? (Holmskov & Skov, 2007) Derfor finder vi det interessant at undersøge, hvilke forskellige forståelser der er af brugerinddragelse på botilbuddene,

når der umiddelbart ikke er overensstemmelse mellem brugernes og de professionelle forståelse af brugerinddragelse.

Brugerinddragelse er et fagligt element, som anses som en naturlig del af socialt arbejde på linje med helhedssyn, som en positiv værdi (Thorsager, Børjesson, Christensen, & Pihl, 2007). Der er forskellige grader og definitioner af brugerinddragelse, og det er netop interessant at afdække, hvorledes brugerinddragelse bliver konstrueret i handleplaner, da det via lovgivning er fastsat, at brugerinddragelse er en fast del af en handleplan. Endnu mere interessant bliver det at se på brugerinddragelse i forhold til brugere med udviklingshæmning og udviklingsforstyrrelser, da brugerinddragelse her bliver endnu mere påvirket af den afhængighed i relationen der er mellem bruger og institution. (Mik-Meyer, 2005, s. 108) Det er vigtigt at undersøge brugerinddragelse i forhold til borgere med udviklingshæmning og udviklingsforstyrrelser for at se, om de har de samme muligheder for selvbestemmelse, medindflydelse og involvering i eget liv, som er muligt for borgere uden handicap. Handleplaner og pædagogiske planer er relativt nye redskaber i socialt arbejdes set ud fra en historisk kontekst.

Brugerinddragelse i en historisk kontekst

Nedenstående historiske perspektivafsnit skal indføre læseren i den historiske kontekst, som italesættelsen af brugerinddragelse kan forstås ud fra. I 1800-tallets filantropiske tilgang til arbejde med de unormale, blev der italesat, at den rette pædagogik ville kunne helbrede de unormale. I den naturvidenskabelige tilgang italesattes en udelukkelse af helbredelse, men målet blev i stedet opdragelse mod, at den unormale skulle være til nytte på længere sigt. Bag denne tilgang lå en forståelse af, at et værdigt liv er et liv, hvor man ikke ligger nogen til last. Senere i 1900'tallet skiftede synet på de unormale til en italesættelse af, at samfundet havde behov for beskyttelse fra de unormale, da de blev italesat som farlige og defekte i forlængelse af en medicinske og biologiske tilgang til de unormale. I 1950'erne blev der sat spørgsmålstegn ved den medicinske og biologiske tilgang. Normaliseringsprincippet, og FN's menneskerettighedserklæring kan italesættes som en reaktion på 2. Verdenskrigs rædsler i de Tyske koncentrationslejre. Nu italesættes der et mål om, at de unormale

skal opnå en tilværelse, som er så normal som muligt. Det betød bl.a., at særlove og tvangskriterier blev ophævet, og fokus blev på at sikre bolig, undervisning, arbejde og fritidsliv for de unormale. Institutionerne fik i starten af 1970'erne kritik for, at borgerne ikke blev selvstændiggjort. Senere kom der fokus på den sociale integration, hvor der skete et skifte fra, at samfundet skulle tilpasse sig, til at den unormale skulle tilpasses i sin adfærd. *"Set ud fra dette perspektiv handler normalisering om at udvikle og vedligeholde færdigheder, således at mennesket med funktionsnedsættelser fungerer og fremtræder så normalt som muligt."* (Sørensen & Jensen, 2012, s. 22) Fra et fokus på hvordan det gode normale liv så ud, så skiftede fokus til at handle om, at den unormale adfærd kunne trænes væk og herved give de unormale mulighed for at flytte fra institutionen. De professionelle italesættes som eksperter, der skal bedømme, om de unormale er tilpas normale til at vide, hvad der er bedst for dem selv. Serviceloven kan ses som et forsøg på at gøre op med denne tankegang. Her blev fokus på retssikkerhed, frem for normalisering. (Sørensen & Jensen, 2012, s. 7-23) Brugerinddragelse er ifølge Carstens m.fl. et relativt nyt begreb i socialt arbejde; forstået på den måde, at italesættelsen af brugerinddragelse som en fælles værdi for socialt arbejde først skete i forbindelse med indførelsen af Serviceloven i 1998. Borgerens inddragelse i egen sag blev en juridisk præmis allerede 1933. Hvornår brugerinddragelse blev anset som et princip i socialt arbejde, er der vis uvished om, dog er det sket før 1998. (Carstens, Jensen, & Kurth, 2007, s. 10-11)

Problemfelt

I problemfeltet vil vi indledende introducere læseren for specialets rammesætning. I første omgang består denne rammesætning af en introduktion til sammenhængen mellem begreberne medborgerskab og brugerinddragelse. Endvidere vil vi også skrive os ind på problemstillingen, om manglende brugerinddragelse på et botilbud.

Sammenhængen mellem medborgerskab og brugerinddragelse

Dette speciale følger i sporene af medborgerskabsbegrebet ved at tage udgangspunkt i brugere, der italesættes som udviklingshæmmede og udviklingsforstyrrede og deres muligheder for at have indflydelse på deres eget liv og derunder deres botilbud. En forståelse af medborgerskab er, at det kræver borgerkompetence, i form af "en

blanding af intellektuelle, sociale og personlige færdigheder." (Holmskov & Skov, 2007, s. 12) (Socialstyrelsen, 2014) Vi vil dog i vores forståelse af medborgerskab lægge os op af en mere åben definition, der ikke på forhånd giver mulighed for at ekskludere grupper eller personer fra medborgerskabet. Medborgerskab er et rummeligt begreb, som kan indeholde flere subbegreber, så som selvbestemmelse og brugerinddragelse (Holmskov & Skov, 2007). Dette italesættes i FN's handicapkonventionen, hvor der blandt andet står, at mennesker med handicap skal mødes med *"Respekt for menneskets naturlige værdighed, personlige autonomi, herunder frihed til at træffe egne valg, og uafhængighed af andre personer."* (Sørensen A. , 2013) Vi vil forstå medborgerskab og de betydningssammenhænge, begrebet hentyder til som det forhold, at borgere i et samfund skal have mulighed for selv at bestemme over deres eget liv og i udgangspunktet have muligheden for at træffe egne valg. I denne forståelse er det individets ukrænkelige rettigheder og autonomi, der er i centrum. Denne forståelse står i kontrast til den fremstilling, H. Holmskov og A. Skov beskriver, hvor borgere med udviklingshæmning og udviklingsforstyrrelser italesættes som nogen, der ikke har indsigt i, hvad der er bedst for dem selv.

I bestræbelserne på at øge brugernes medborgerskab, italesættes brugerinddragelse som en forudsætning for medborgerskab. I forlængelse af dette vil vi have fokus på brugerinddragelse i forhold til brugere med udviklingshæmning og udviklingsforstyrrelser. Vi vil her kort præsentere en overordnet og foreløbig definition af brugerinddragelse til brug ved den videre læsning. Ifølge H.K. Krogstrup, så omhandler brugerinddragelse i praksis: *"(...) den inddragelse af brugere, som finder sted gennem dialogen og det daglige samspil mellem brugere og frontmedarbejdere."* (Krogstrup, 2001, s. 60) Definitionen understreger vigtigheden af, at brugerne bliver inddraget i den løbende dialog. I denne definition italesættes ikke, hvem der sætter dagsordenen i relationen, og hvordan brugernes udsagn skal vægtes. Ved at det ikke italesættes, hvem eller hvad der sætter dagsordenen i dialogen, så kan bosteder, der lever op til denne definition af brugerinddragelse, risikere at "glemme" brugeren, når dagsordenen skal sættes for dialogen. Derfor skal definitionen, forstås som koblet

sammen med medborgerskabsforståelsen og ikke separat. Argumentet for, at vi alligevel vælger denne definition, er følgende:

"(...) brugerinddragelse er et diffust begreb, som er vanskeligt at forholde sig til, fordi det optræder i mange udklædninger og med forskellige underliggende ideologiske forståelser, grundlæggende antagelser og metode." (Krogstrup, 2001, s. 54)

Brugerinddragelse er ifølge ovenstående ikke let at definere på grund af de mange antagelser og betydninger, som kan tillægges begrebet. Derfor vil dette speciale holde sig til ovenstående definition, og senere vil begrebet brugerinddragelse blive yderligere udforsket. I det følgende afsnit vil vi italesætte brugerinddragelse i forhold til dansk lovgivning.

Brugerinddragelse i forhold til dansk lovgivning
Handicapkonventionen og Menneskerettighedskonventionen artikulerer grundlæggende værdier som Danmark igennem folketinget, har besluttet at fundere lovgivningen på. Det ses blandt andet i ratificeringen af konventionen og indarbejdelse af konventionen i diverse lovgivninger. Det gælder bl.a. Retssikkerhedsloven¹ og Serviceloven². Det grundsyn der artikuleres i Serviceloven er, at borgeren skal tilbydes en socialindsats, som bygger på konkret og individuel vurdering i samarbejde med borgeren. Herved arbejdes der i Serviceloven ud fra en tanke om, at borgeren skal have indflydelse på eget liv. (Holmskov & Skov, 2007, s. 18)

Ud over de lovgivningsmæssige rammer for brugerens inddragelse i egen sag, ønsker vi også at beskæftige os med, hvad der implicit kan forstås ved begrebet bruger. Begrebet bruger kan med fordel kobles til statsborgerbegrebet:

"Når der tales om mennesker som brugere, tænkes på den respekt, som bør tilkomme dem, deres egeninteresse, integritet, præferencer og kapacitet samt de civile, politiske og sociale rettigheder, men også de

¹ Lov om retssikkerhed og administration bliver i daglig tale kaldt Retssikkerhedsloven, og derfor vil begrebet Retssikkerhedsloven blive brugt i dette speciale.

² Lov om social service bliver i daglig tale kaldt Serviceloven, og derfor vil begrebet Serviceloven blive brugt i dette speciale.

pligter, som statsborgerskabet rummer i forhold til helhedsinteressen ”
(Krogstrup, 1997, s. 81)

Det gælder derfor i forlængelse af dette, at de brugere, som indgår på et botilbud, også må betragtes som statsborgere, der i forlængelse heraf har fuldt ud legitime egeninteresser og præferencer. Når brugerne italesættes som statsborgere, så må det også indebære, at de spiller en afgørende rolle i deres personlige handleplaner og i den daglige tilrettelæggelse af hverdagen på botilbuddet.

Ifølge H. Holmskov og A. Skov er grundholdningen bag Serviceloven, at brugeren skal tilbydes en socialindsats, som bygger på en konkret og individuel vurdering og i samarbejde med brugeren. Her skal eksemplet med adskillelse af bo- og servicetilbud ses som en italesættelse af en ambition om, at brugeren skal kunne sammensætte eget tilbud; fx vælge det botilbud, vedkommende ønsker og det dagbeskæftigelsestilbud, borgeren ønsker. (Holmskov & Skov, 2007, s. 18) Her er der tale om en juridisk indgangsvinkel.

Retsgrundlaget for handleplaner og pædagogiske planer
Dette afsnit vil tage udgangspunkt i den forståelse, der er af handleplaner og de pædagogiske planer, i et lovgivningsmæssigt perspektiv. Det indebærer, at vi i første omgang vil lægge os op ad det sprog, som anvendes i lovgivningen.

Borgere med nedsat funktionsevne skal af kommunen tilbydes ophold på et botilbud, hvis det vurderes, at de har behov for omfattende hjælp til almindelige daglige funktioner eller pleje. (Serviceloven § 107 og § 108) Når det skønnes, at en borger med nedsat funktionsevne har behov for hjælp, så skal kommunen tilbyde at udarbejde en handleplan for den indsats, som tilbydes borgeren. En handleplan skal indeholde en beskrivelse af formålet med indsatsen, hvilken indsats der er nødvendig for at opnå formålet, varighed af indsatsen og andre særlige forhold, som skønnes relevant i beskrivelsen af indsatsen. (Serviceloven § 141) Når vi fremover i dette speciale omtaler handleplaner, så er det handleplaner, der er lavet ud fra Serviceloven § 141 vedrørende voksenområdet. Ud fra beskrivelsen af krav for en handleplan, så er der ikke specificeret, hvorledes handleplanen skal udarbejdes i forhold til

brugerinddragelse. Fx er det ikke et krav, at borgerens mening tilkendes i handleplanen. I Serviceloven § 141, stk. 4 står der *"Handleplanen bør udarbejdes ud fra borgerens forudsætninger og så vidt muligt i samarbejde med denne"*. Herved kan vi se, at der bruges retningsgivende ord som "bør" og "så vidt muligt", og derved kan der i den gældende paragraf ikke ses et krav om brugerinddragelse. Det bliver den professionelles vurdering, hvad borgerens forudsætninger er for at blive inddraget og hvornår, samarbejdet er muligt. Alternativt kunne formuleringen være, at handleplanen skal udarbejdes i samarbejde med borgeren, da det ville give en anden forståelse til de professionelle i forhold til vægtningen af brugerinddragelse. Så ville udgangspunktet være brugerinddragelse og ikke de professionelles vurderinger af borgeren. I vejledningen til Serviceloven § 141, står der:

"Samtidig bidrager udarbejde af en handleplan til at styrke borgerens indflydelse på sagsbehandlingen, idet handlingsplanen er en fælles plan for borgeren og kommunen om indsatsen over for den enkelte"
(Socialministeriets vejledning nr. 12 af 15/2 2011, kap 17, stk. 121)

Ud fra ovenstående citat kan der læses, at handleplanen netop skal være med til at styrke borgerens indflydelse på egen sagsbehandling. Handleplanen bliver sprogligt i ovenstående citat, gjort til en fælles plan mellem borgeren og kommunen. Dette vil vi anse for en tilgang som i forlængelse af N.Å. Andersens definition af kontraktliggørelse: *"Borgeren skal forpligtes for deres ansvar for sig selv og får til gengæld basal tryghed."* (Andersen N. Å., 2003, s. 9) I vejledningen italesættes handleplanen som en samarbejdsproces. (Socialministeriets vejledning nr. 12 af 15/2 2011, kap 17, stk. 121) Herved kan vi se, at det vægtes, at borgerens perspektiv skal være en del af en handleplan, og at der skal være overensstemmelse mellem indsatsen og borgerens ønsker til en indsats.

Ifølge Retssikkerhedsloven skal sagsbehandleren sikre sig, at borgeren har en reel mulighed for at medvirke ved behandling af egen sag:

"Borgeren skal have mulighed for at medvirke ved behandlingen af sin sag. Kommunalbestyrelsen tilrettelægger behandlingen af sagerne på en

*sådan måde, at borgeren kan udnytte denne mulighed”
(Retssikkerhedsloven § 4)*

Ifølge Lektor N. Hielmcrone så indeholder ordet medvirken, at brugeren har ret til, ”at vurdere oplysninger i egen sag samt mulighed for at henlede opmærksomheden på andre relevante informationskilder”. (Thorsager, Børjesson, Christensen, & Pihl, 2007, s. 36) Ud fra denne juridiske italesættelse skal Retssikkerhedslovens § 4 ses som udtryk for brugerens mulighed for medindflydelse og medbestemmelse og ikke selvbestemmelse. Hvor selvbestemmelse i de juridiske italesættelser er det at kunne definere egne problemer og i sidste instans kunne træffe en beslutning. Det betyder, at i et juridisk perspektiv er det sagsbehandlerens, der må vurdere, hvornår brugeren medvirker til behandling af sin egen sag. Hvis brugeren ikke selv kan give udtryk for sine ønsker og mål i handleplanen, så skal eksempelvis pårørende eller værge have mulighed for at give udtryk for ønsker og mål på vegne af brugeren. (Socialministeriets vejledning nr. 12 af 15/2 2011, kap 17, stk. 128) I principafgørelser kan brugeren få medhold i forhold til manglende brugerinddragelse, hvis der ikke foreligger en handleplan. (Jappe, 2014) Der bliver altså juridisk sat lighedstegn mellem brugerinddragelse og handleplanerne i kraft af den retssikkerhedsmæssige kobling, der er mellem handleplanerne og retssikkerhedslovens § 4.

Hvad er sammenhængen mellem handleplaner og brugerinddragelse?

Der er flere forskellige bud på, hvad formålet er med en handleplan. Nogle af de forslag til formål er blandt andet: koordineringsredskab, journal til brug ved opfølgning af brugerens sag, et pædagogisk redskab og synliggørelse af borgerens perspektiv på egen sag. (Loumann, 2013, s. 95) N.Å. Andersen beskriver, at der er sket en udvikling af handleplanens formål. Formålet med en handleplan er ændret fra at være et redskab til socialrådgiveren i vedkommendes sociale arbejde med en borger til at være en plan for, hvordan borgeren kan arbejde med sine egen problematikker. (Andersen N. Å., 2003, s. 8)

Ifølge lovgivningen er hensigten med en handleplan at beskrive den indsats, som borgeren bliver tilkendt. Endvidere skal der være en beskrivelse af målet med indsatsen. (Serviceloven § 141, stk. 3) Ifølge S.K. Christensen og M. Frydenborg skal en

handleplan også afspejle brugerens perspektiv, et fagligt perspektiv og et om verdensperspektiv. Et fagligt perspektiv omhandler dokumentation og udvikling af en faglig praksis. Et omverdens perspektiv omhandler at kunne dokumentere, at tilbuddet giver brugeren en ydelse af en hvis kvalitet; altså "value for money". Samtidig skal handleplansarbejdet være meningsfuldt for brugeren. (Christensen & Frydenborg, 2007, s. 47)

En handleplan efter Serviceloven § 141 skal udarbejdes af kommunen, som er myndighedshaver. Formålet med en handleplan italesættes som at sikre borgeren en koordineret indsats mellem kommunale myndigheder, botilbud og behandlingssystem osv. Ud fra en handleplan kan et botilbud udarbejde en pædagogisk plan, som er retningsgivende for indsatsen på selve botilbuddet. En pædagogisk plan kan ikke erstatte en handleplan, og der er ikke et lovkrav om, at der bliver udarbejdet en pædagogisk plan. (Socialministeriets vejledning nr. 12 af 15/2 2011, kap 17, stk. 121) Sammenhængen mellem handleplaner og brugerinddragelse kan italesættelse i forhold til et opgør med institutionstankegangen.

Institutionstankegang

I Danmark er det lovpligtigt at inddrage brugeren i sin egen sag, jf. Retssikkerhedsloven § 4. Konsulenter ved Servicestyrelsen H. Holmskov og A. Skov skriver, at sikringen af formelt medborgerskab ikke nødvendigvis sikrer brugeren brugerinddragelse. Medborgerskab kan blive begrænset af manglende valgmuligheder, hvor fx bolig og andre services ikke er adskilt og hvor den tankegang og det sprog, der bruges på et botilbud, er med til at begrænse den enkeltes mulighed for at bestemme over deres eget liv. (Holmskov & Skov, 2007, s. 11). I de fleste kommuner gælder det, at brugere ofte kun har en valgmulighed for botilbud.

Ideelt er botilbuddet brugernes hjem. Det er der, de kan holde fri, få gæster, have en hobby; altså som hjem er. Men botilbuddet er ikke kun brugernes hjem: det er også en velfærdsinstitution, som afspejler et bestemt perspektiv på, hvorledes det er valgt at udfører socialt arbejde. Järvinen og Mik-Meyer beskriver en velfærdsinstitution som:

”En velfærdsinstitution er ikke en neutral ”serviceinstitution”, som alene tilbyder klienterne hjælp ud fra de behov og ønsker, de måtte have. En velfærdsinstitution af spejler altid en bestemt måde at anskue verden på.”
(Järvinen & Mik-Meyer, 2003, s. 14)

Det ovenstående citat italesætter botilbud i forhold til et systemsprog, der konstruerer velfærdsinstitutionernes forståelse af verden. Hermed kan der også peges på en problematik i forhold til at tage højde for borgernes udtrykte behov og ønsker, som falder uden for systemsproget.

Mulighed for medbestemmelse og indflydelse

M. Engen italesætter, at målsætningen om brugerinddragelse for borgere med udviklingshæmning er kompliceret at imødekomme samt en vigtig mulighed for bedre betingelser for disse brugere:

”Den retslige ligestilling er et overordentligt vigtigt skridt hen imod bedre livsbetingelser for mennesker med udviklingshæmning, men spørgsmålet er, i hvor høj grad de har mulighed for at realisere deres formelle rettigheder?” (Engen, 2009, s. 9)

I dansk lovgivning er der sket et skifte for begreberne inden for handicapområdet. Blandt andet kan det spores i policy dokumenter, hvorledes det er besluttet at gå fra klientbegrebet til medborgerskabsbegrebet. C. Ringsmose og L. Buch-Hansen italesætter, at grunden til, at det er vigtigt at forske i brugere med udviklingshæmning, er, at de har formelle - og uformelle barrierer i forhold til at udøve deres medborgerskab og heraf medfølgende principper. Her kan blandt andet nævnes, at brugerens mulighed for at udøve deres rettigheder til selvbestemmelse og brugerinddragelse påvirkes af den forståelse, der er af betydning af brugerens kognitive niveau. (Ringsmose & Buch-Hansen, 2004, s. 3)

Endvidere er der en intention om at bevæge sig væk fra institutionsbegrebet til bofællesskaber og egen bolig for brugere med udviklingshæmning og udviklingsforstyrrelser. (Sørensen D. , 2005, s. 32-34) Det, vi er optaget af, er, om disse hensigter kommer til udtryk i praksis for brugere med udviklingshæmning og i så fald hvordan?

"Mennesker med funktionsnedsættelser har fået flere rettigheder, og de har formelt set fået både medborgerskab og ligestilling. Alligevel kan man ikke lade være med at spørge, om de faktisk er accepteret som medborgere. Måske flytter nissen med fra den store indespærring i de afsides beliggende institutioner over botilbuddene ved villavejenes yderste skel til livet i egen bolig?" (Essay af Jensen og Sørensen (2012)) i (Sørensen D. , 2013, s. 78-79)

Ovenstående citat er et billede på den nysgerrighed, som driver dette speciale. Altså, om de gode intentioner på handicapområdet bliver ført ud i praksis. Følger de reelle rettigheder med de formelle rettigheder? Grunden til, at vi specifikt fokuserer på brugere med det, der italesættes som udviklingshæmning og udviklingsforstyrrelser, er, at de i kraft af denne italesættelse er defineret som en gruppe med specifikke barrierer i forhold til deres kognitive formåen qua deres funktionsnedsættelse.

Opsamling på problemfelt

Vi har i de foregående afsnit introduceret medborgerskabsbegrebet og den betydningstilskrivning, vi ser i form af vægtningen af brugerinddragelse, koblet med bestræbelserne på at opnå medborgerskab. Vi har introduceret, hvordan brugerinddragelse er tænkt ind i den danske lovgivning som en rettighed men en rettighed, der kan fortolkes gennem en vurdering fra fx sagsbehandlere. Vi har beskæftiget os med det paradoks, at brugerinddragelse på den ene side italesættes som en naturlig del af de forskellige professioners faglighed indenfor socialt arbejde og på den anden side den forskning, der viser, at brugerinddragelse er fraværende i socialt arbejde. I denne forbindelse har vi også behandlet spørgsmålet om, hvilke problematikker der specifik kan være i forhold til den brugergruppe, vi undersøger, mulighed for at benytte sig af deres medborgerskab, holdt op imod de værdier som lovgivningen bygger på. Handleplaner bliver italesat som en måde at føre medborgerskab ud i praksis.

Ovenstående problemstillinger leder os frem til at ville undersøge følgende problemformulering med et mål om at opnå indsigt i, hvordan brugerinddragelse italesættes på et botilbud ud fra handleplaner og pædagogiske planer.

Problemformulering

Hvordan og på hvilke måder bliver brugerinddragelse italesat i handleplaner og pædagogiske planer på et botilbud?

- **Hvilke diskurser kan vi spore i handleplaner og pædagogiske planer?**
- **Hvordan påvirker diskurserne gensidigt hinanden?**
- **Med hvilke konsekvenser for brugerinddragelse på et botilbud?**

Denne problemformulering vil vi udforske ud fra en udvalgt case "Botilbuddet BOSTED X" med fokus på borgere med udviklingshæmning og udviklingsforstyrrelser. Dette er med et formål om at opnå indsigt i, hvordan forskellige konstruktioner af brugerinddragelse påvirker socialt arbejde med brugere med udviklingshæmning og udviklingsforstyrrelser. Begrundelse for valg af case vil blive uddybet nærmere i afsnittet "Udvælgelse af case".

Begrebsdefinition

Bruger

Vi vil i dette speciale bruge begrebet bruger. Vi er opmærksomme på at ud fra de definitioner, der er for borger, bruger og klient, så ville det være mere relevant at bruge begreberne i den kontekst, hvor de er gældende. Fx kan beboer på et botilbud ses som en klient, når vedkommende ikke har mulighed for at påvirke den ydelse, som vedkommende bliver tilbudt. På andre tider kan beboer på et botilbud defineres som bruger; fx når de får indflydelse på deres egen sag. Argumentet for, at begrebet bruger konsekvent benyttes i dette speciale, er, at vi har fokus på den rolle, som brugeren får i forhold til at være beboer på et botilbud. Endvidere benytter vi begrebet bruger, da der i konstruktionen af begrebet er samhørighed med begrebet brugerinddragelse, som er temaet for vores undersøgelse. Samtidig understreger fastholdelsen af betegnelsen bruger en insisteren på at forstå beboerne på botilbuddet som personer, der har ret til brugerinddragelse og indflydelse. Ud fra Barthes' slagord: Folk er både "*sprogets herre og slaver*" (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 27), er det også meningsfuldt at insistere på, at det har betydning, hvordan vi vælger at italesætte beboerne på et botilbud. (Salonen, 1999, s. 30) (Andersen, Brok, & Mathiasen, 2000, s. 16)

Botilbud

Tilbudsportalen, som er udarbejdet af Socialstyrelsen definerer et botilbud som:

”Længerevarende botilbud til voksne, som på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne har behov for omfattende hjælp til almindelige, daglige funktioner eller pleje, omsorg eller behandling, og som ikke kan få dækket disse behov på anden vis” (Socialstyrelsen, 2007, s. 24)

Det er den forståelse af et botilbud, som bruges i dette projekt.

Projektets ambition

Vi vil undersøge, hvordan forskellige diskurser påvirker italesættelsen af brugerinddragelse. Dette er med en begrundelse om, at den måde, brugerinddragelse italesættes i handleplaner og pædagogiske planer, påvirker brugerinddragelse i praksis. Vi har et mål om via socialkonstruktivisme og diskursanalyse at kunne anskueliggøre de forskellige forståelsessammenhænge, som de forskellige italesættelser af brugerinddragelse trækker på. Vi vil gerne, at dette speciale kan medvirke til en kvalificeret debat om brugerinddragelse, hvor der er fokus på, at brugerinddragelse ikke er en fast størrelse, som bliver taget for givet i socialt arbejde. Vores ambition er ikke at fortælle medarbejderne, hvad brugernes behov og ønsker er. Vores ambition er dialog om, hvordan italesættelser i handleplaner og pædagogiske planer kan have konsekvenser for socialt arbejde. Hermed vil vi gerne ruste både frontpersonale og andre, der arbejder i forhold til området handicap og psykiatri til at kunne sætte spørgsmålstejn ved italesættelserne af brugerinddragelse og dermed italesætte vigtigheden af refleksivitet i de konkrete dilemmaer, frontpersonalet oplever i deres arbejde med brugerne.

Læsevejledning

Dette speciale er opbygget af 6 kapitler, og hvert kapitel kan læses som en del af en konstruktion af brugerinddragelse på et botilbud. Hvert kapitel kan italesættes som en del af vores argumentation for at besvare specialets problemformulering. Vi vil relativt hurtigt præsentere læseren for vores videnskabsteoretiske udgangspunkt og analysestrategi i form af socialkonstruktivisme og diskursanalyse for at give læseren

bedre mulighed for at kunne følge vores argumentationer, da den socialkonstruktivistiske tankegang gerne skulle gennemsyre dette speciale. Problemformuleringen vil tage udgangspunkt i casen "Botilbuddet BOSTED X", hvor vi vil udfordre forståelser af brugerinddragelse. Specialet er inddelt efter følgende kapitler:

Kapitel 2: Videnskabsteori, analysestrategi og metode

I dette kapitel vil vi sætte rammerne for vores analysestrategi, hvor vi vil præsentere socialkonstruktivisme og diskursanalyse. Videnskabsteori og analysestrategi vil blive fundamentet for denne undersøgelse. Vi vil her anskueliggøre hvordan vi trækker på de forskellige tilgange, og italesætte hvilke konsekvenser der er ved vores valg og fravalg i vores analysestrategi. Endvidere vil vi præsentere casen "Botilbuddet BOSTED X" og de metoder vi har brugt til indhentelse af vores datamateriale.

Kapitel 3: Konstruktioner af brugerinddragelse

I dette kapitel vil vi italesætte forskellige konstruktioner af brugerinddragelse, for at anskueliggøre, hvorfor brugerinddragelse kan italesættes som et "diffust" begreb. Disse konstruktioner vil primært bliver italesat ud fra forskning i brugerinddragelse.

Kapitel 4: Delanalyse 1

Vi vil i dette kapitel tage afsæt i underspørgsmål 1 i problemformuleringen. I kapitlet vil vi pege på konstruktioner af diskurser, som vi ser som nyttige i den videre analyse for at svare på problemformuleringen. Vi vil konstruere fire diskurser til videre analyse: styringsteknologidiskurs, omsorgsdiskurs, diagnosediskurs og beskæftigelsesdiskurs. Vi har konstrueret de fire diskurser via italesættelser i empirien og dekonstruktion af diskurser, som kan italesættes på samfundsniveau.

Kapitel 5: Delanalyse 2

I kapitel 5 vil vi tage udgangspunkt i underspørgsmål 2 og 3 i problemformuleringen. Her vil vi pege på, hvordan de fire diskurser gensidig påvirker hinanden, og italesætte de konsekvenser er for brugerinddragelse qua de betydninger og dominansrelationer

der er mellem diskurserne. Samtidig vil vi italesætte specialets fund i forhold til de konstruktioner af brugerinddragelse, som vi har konstrueret i kapitel 3.

Kapitel 6: Afslutning

Dette kapitel indeholder konklusionen på vores problemformulering. Vi vil med konklusionen gerne åbne op for videre dialog om brugerinddragelse for brugere med diagnoser som fx udviklingshæmning og udviklingsforstyrrelser. Endvidere indeholder kapitlet også en perspektivering og kritik af specialet

Kapitel 2: Videnskabsteori, analysestrategi og metode

I følgende afsnit vil vi redegøre for vores videnskabsteoretiske overvejelser og valg i forhold til vores analysestrategi. Tilsvarende vil vi også redegøre for metodevalg og hvilke overvejelser, vi har gjort i relation til disse. Vi vil samtidig italesætte, hvilke konsekvenser vores valg har for undersøgelsen. Dette gøres for at øge transparensen i undersøgelsesprocessen, så læseren kan følge vores grundantagelser og metodiske fremgangsmåder, som ligger til grund for undersøgelsens konklusion. Den transparens, vi ønsker at opnå, er både i forhold til vores forståelse, samt vores valg og fravalg i løbet af processen. I følgende afsnit vil vi redegøre for vores videnskabsteoretiske positionering i form af socialkonstruktivisme og diskursteori. Hvilket samtidig også er en del af vores analysestrategi.

Videnskabsteoretisk positionering og analysestrategi

I dette afsnit vil vi redegøre for vores videnskabsteoretiske positionering; socialkonstruktivisme og diskursteori som vores metodiske tilgang. Koblingen imellem socialkonstruktivisme og diskursteori sker på baggrund af en forståelse af, at det er meningsfuldt, at begge tilgange italesætter en forståelse af verden som socialt konstrueret.

Socialkonstruktivisme

I de fortløbende afsnit vil vi beskrive vores videnskabsteoretiske tilgang til udforskning af vores problemformulering. Som en del af vores analysestrategi vil vi tage

udgangspunkt i socialkonstruktivismen, som den forståelsesramme, der ligger til grund for denne undersøgelse.

Forforståelses betydning for opnåelse af viden

Socialkonstruktivisme som videnskabsteori er en sammensætning af forskellige filosofiske og sociologiske retninger, hvor der er fokus på forholdet mellem menneskelig tanke og den sociale kontekst. Filosofen I. Kant beskriver, hvordan mennesket inddeler virkeligheden i kategorier, som kan bruges til forklaring af virkeligheden. Det, mennesket opfatter som en virkelighed, har gennemgået en kategoriseringsproces i menneskets sind alt efter hvilken forforståelse, mennesket har. I. Kant skelner mellem en fænomenologisk verden og en virkelig verden. I. Kant benævner dem henholdsvis "das ding an sich" og "das ding für uns". "Das ding an sich" er den virkelige verden, som vi ikke kan få adgang til qua vores forforståelse. "Das ding für uns" er den måde, mennesket opfatter verden på. Dette indebærer, at den erkendelse, vi konstruerer gennem vores undersøgelse, også vil være en konstruktion, som er kontingent; altså noget, som kunne italesættes anderledes end det, der bliver gjort. Derfor kan der heller ikke produceres objektiv viden i forhold til vores genstandsfelt.

En pointe i socialkonstruktivisme er, at videnskab ikke skal afdække objektive sandheder, men derimod være med til at afdække, hvordan forskellige opfattelser er konstrueret. Derudover findes der ikke en endegyldig sandhed, da det, der opleves som sandt og objektivt, afhænger af, hvilket perspektiv der iagttages med. Vi har derfor ikke en ambition om at finde en objektiv sandhed om brugerinddragelse men at give anledning til kritisk refleksion af, hvordan brugerinddragelse forstås og konstrueres. Derimod kan vi fokusere på at få beskrevet, hvorledes vi har opnået viden om verden: altså, med hvilken forforståelse vi som studerende og deslige beskriver verden, og hvilke konsekvenser vores forforståelse har for den viden, der bliver konstrueret. (Pedersen, 2012, s. 192-193). Målsætningen med undersøgelsen er at dekonstruere viden om den sociale verden, som tages for givet og den dekonstruktion af viden om det sociale, vil give mulighed for at forstå hvordan forståelser af

brugerinddragelse, ændres gennem forskellige meningstilskrivninger gennem italesættelser. (Pedersen, 2012, s. 222)

En socialkonstruktivistisk forståelsesramme muliggør en forståelse af det, der opleves, som virkeligt. Det er et forhold mellem muliggørende og begrænsende strukturer samt reflektive aktører, der aktivt kan forholde sig til strukturerne. Herved indskrives vi os også i en erkendelsesfilosofisk position, hvor vi ikke ser verden organiseret i årsag- og effekt sammenhænge, da vi ikke ønsker at udelukke muligheden for refleksivitet, agency og autonomi. På den måde bliver det interessant i vores opgave at beskæftige os med netop de muliggørende eller begrænsende forståelser, der italesættes i forhold til brugerinddragelse. (Esmark, Laustsen, & Andersen, 2005, s. 10)

Konstruktioners afhængighed af kontekst

Ved undersøgelser af fænomener i verden så er det vigtigt at have in mente, at opfattelser af fænomener er påvirket af den tid og kultur, som de optræder i. Det vil sige, at vi ikke kan undersøge brugerinddragelse som begreb uden at medtænke, inden for hvilken tid og kultur vi undersøger, da dette har indflydelse på, hvordan brugerinddragelse bliver konstrueret som begreb. Hvad er det fx ved vores samtid og kultur, der gør, at brugerinddragelse beskrives som et nøglebegreb inden for socialt arbejde i dag? (Carstens, Jensen, & Kurth, 2007, s. 10) Brugerinddragelse får tillagt forskellige betydninger alt efter, hvilken kontekst begrebet indgår i, og derfor er det en del af analysen både at få konstrueret den sammenhæng, vi ser brugerinddragelse italesat i, samt hvordan denne konstruktion får betydning for forståelsen af brugerinddragelse. Vi vil i denne opgave tage udgangspunkt i at undersøge, hvilke forståelser af brugerinddragelse, der kan findes i handleplaner og pædagogiske planer for netop at kunne forstå hvilke normer og relationer, som er i spil i konstruktionen af forskellige forståelser af brugerinddragelse. Den socialkonstruktivistiske tilgang til viden bliver et pejlemærke for, hvorledes vi vil reflektere over den erkendelse vi opnår i dette speciale, både i forhold til empirien, men også i forhold til den analyse og den konklusion vi når frem til.

Foruden socialkonstruktivisme som analysestrategi vil vi også benytte os af de muligheder, der lægger i diskursanalyse. Vi vil her nævne, at vi trækker på teorier og begrebsapparater fra diskursteori af E. Laclau og C. Mouffe og kritisk diskursteori af N. Fairclough.

Diskursanalyse

Vi har valgt diskursanalyse som udgangspunkt for vores analysestrategi, da vores undersøgelsesobjekt er italesættelser af brugerinddragelse. Nærmere bestemt har vi valgt at kombinere N. Faircloughs kritiske diskursanalyse og hans analytiske værktøjer og E. Laclau og C. Mouffes diskursteori og begrebsapparat. Gennem diskursanalysen ser vi en mulighed for at undersøge, hvordan diskurser konstrueres og italesættes, og hvordan diskurserne konstruerer det sociale. Vi vil foreløbigt forstå diskurs som en bestemt måde at tale om og forstå verden (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 9). Vi lancerer begreber i dette afsnit som vil blive brugt i forhold til at kunne italesætte vores forståelse af diskursanalyse, men som vi ikke kommer til at anvende som begreber i selve analysen. Vi bruger dog indirekte begreberne i vores forståelse af diskursanalyse.

Det er en socialkonstruktivistisk præmis, at sproget har afgørende betydning for vores virkelighedsforståelse. (Pedersen, 2012, s. 201-204) M. Jørgensen og L. Phillips skriver:

” (...) vores adgang til virkeligheden altid går gennem sproget. Ved hjælp af sproget skaber vi repræsentationer af virkeligheden, som aldrig bare er spejlinger af en allerede eksisterende virkelighed (...)” (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 17)

Ud fra ovenstående citat beskrives der, hvilken afgørende betydning sproget har for vores forståelse af verden. Til denne opgave har vi inddraget diskursanalyse, da diskursanalysen indeholder nogle værktøjer til analyse af sproget og de repræsentationer af virkeligheden, som sproget skaber. Forskellige aktører har forskellige muligheder for adgang til at ændre det diskursive og deres muligheder bliver også afhængig af, hvilken adgang de har til at forstå, at tingene kunne være anderledes. På samme måde er vi også begrænsede i forhold til vores mulighed for at få indsigt i, hvad der er på spil, selvom vi igennem diskursanalysen får nogle redskaber til at stille os udenfor en almen forståelse af brugerinddragelse på et botilbud. Et

karikeret billede af socialkonstruktivismen er, at al tvang og regelmæssighed er opløst. Hvilket kan medføre en antagelse om, at vi ser de artikulationer, som fremgår af handleplaner og pædagogiske planer som udtryk for, at medarbejderne helt uden restriktioner strækker på de ressourcer, som de enkelte diskursive formationer udgør. Diskursanalytisk kan vi besvare denne karikatur med, at det sociale felt er meget regelbundet og regulerende, men at denne regulering sker igennem det diskursive. Denne indsigt indebærer, at der i langt de fleste sociale situationer er meget stramme grænser for hvilke handlemuligheder, der er mulige. Det vil sige, hvilke identiteter og hvilke udtalelser, der vil blive opfattet som meningsfulde i sammenhængen. (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 14, 67-69) Det indebærer, at de mulige meningsfulde udtalelser, som medarbejdere og brugere kan komme med, er begrænset af den regelbundethed, der er indeholdt i det komplekse diskursive, som virker strukturerende for det sociale liv. I gennem diskursanalyse får vi mulighed for at italesætte en forbindelse imellem abstrakte strukturer og konkrete kommunikative begivenheder. (Fairclough & Chouliaraki, 2004, s. 19-21)

Vores forståelse af verden

E. Laclau og C. Mouffe italesætter, at vi ikke kan forstå verden ud over det diskursive. Verden forstås igennem diskurser, og det er derfor ikke meningsfuldt at undersøge det, der ligger bag det diskursive. Det diskursive er det virkelige. En væsentlig forskel, mellem diskursteori og kritisk diskursteori er, at N. Fairclough italesætter det sociale som kun delvis reproduceret gennem diskursive processer. Hermed forholder kritisk diskursanalyse sig til, at det samfundsmæssige ikke kun kan beskrives diskursivt, men også gennem andre teorier. Fairclough italesætter diskurs som:

"(...) en vigtig form for social praksis, som både reproducerer og forandrer viden, identiteter og sociale relationer, herunder magtrelationer, og som samtidig formes af sociale praksisser og strukturer." (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 77)

Der er et dialektisk forhold mellem diskurs og sociale strukturer og mellem social praksis og sociale strukturer. Sociale strukturer udgøres af sociale relationer i samfundet, både diskursive og ikke diskursive. (Fairclough, 1992, s. 63-64). Ifølge N.

Fairclough bidrager diskurser ikke blot til at forme andre sociale processer, men formes også af andre sociale forhold, som ligger udenfor det diskursive. Derfor er diskurser både konstituerende og konstituerede. Der eksisterer i denne forståelse et dialektisk forhold mellem diskurser og sociale forhold, der ligger udenfor det diskursive. N. Fairclough vægter, at der er noget virkeligt materielt ved de sociale strukturer uden for det diskursive. Samtidig argumenterer N. Fairclough for at *"Sprogbrug skal analyseres empirisk i den sociale sammenhæng."* (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 75) Hvis sproget bliver analyseret udenfor sammenhængen, fjerner man også muligheden for at forstå sammenhængens indvirkning. Derfor må vi også forholde os til den kontekst vores empiri er konstrueret i. I kritisk diskursanalyse kan alt ikke reduceres til diskurser. Eksempelvis er de ansattes stillingtagen til økonomiske hensyn ikke udelukkende udtryk for en økonomisk diskurs, men også til noget økonomisk uden for det diskursive. (Fairclough, 1992, s. 66) Det er væsentligt, at vi trækker på N. Fairclough i forhold til at prøve at forstå den fastlåshed, vi kan se i forhold til brugerinddragelse.

Hvad er diskurs og hvordan bruger vi det?

Vi vil i dette afsnit anskueliggøre, hvad vi forstår ved en diskurs og hvordan vi vil bruge det i vores videre analyse. Dette vil vi gøre ud fra E. Laclau og C. Mouffes italesættelse af diskurs. Vi medtager ikke N. Faircloughs italesættelse af diskurs i dette afsnit, da vi har fokus på diskursernes transformative elementer. Derfor vil vi lancere N. Faircloughs forståelse af diskurser i forbindelse med vores behandling af den fasthed, der også kan være i det diskursive.

E. Laclau og C. Mouffes definition af diskurs udtrykkes i følgende citat:

"We will call articulation any practice establishing a relation among elements such that their identity is modified as a result of the articulatory practice. The structured totality resulting from the articulatory practice, we will call discourse. The differential positions, insofar as they appear articulated within a discourse, we will call moments. By contrast, we will call element any difference that is not discursively articulated." (Laclau & Mouffe, 2001, s. 105)

Citatet lancerer flere relevante begreber, som er en del E. Laclau og C. Mouffes forståelse af diskurs. Elementernes identitet omdannes gennem artikulationen. En artikulation kan eksempelvis være en italesættelse af brugerinddragelse, hvor italesættelsen af brugerinddragelse gennem artikulationen skaber nye betydninger i relation til brugerinddragelse. Element er en betegnelse for de tegn, der ikke fuldstændigt har fået fikseret deres betydning. Hvor tegnet kan forstås flertydigt. Overgang fra element til moment er en proces, hvor tegnets flertydighed fastholdes. (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 38) Dermed også sagt, at momenter er tegn, som er fastholdt i betydning. For alle tegn indenfor en diskurs gælder det, at de er momenter. Betydningen fastholdes gennem den gensidige afstand, momenterne imellem. *"Et nodalpunkt er et privilegeret tegn, som de andre tegn ordnes omkring og får deres betydning i forhold til."* (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 37) Nodalpunkter kan sagtens være åbne som elementer, men som privilegerede tegn er de fortsat det, som en diskurs bliver organiseret omkring. Flydende tegn er en betegnelse indenfor diskursteorien for særligt åbne tegn, som kan have forskellige betydningstilskrivninger. Omkring de flydende tegn foregår der meget betydningstilskrivning mellem de forskellige diskurser. Vi tænker brugeren er et nodalpunkt, som diskurserne kæmper om at indholdsudfylde. Vores konstruktion af diagnosediskursen forsøger eksempelvis at indholdsudfylde brugerbegrebet i relation til de diagnostiske karakteristika, brugeren tilskrives og hvilke hensyn, det evt. medfører. En anden diskurs der indholdsudfylder brugerbegrebet er P. Beresford, som italesætter brugeren som ekspert i eget liv, som kompetent etc. Selvom begge tilgange ser sig selv som videnskabeligt baserede, er der altså tydelige modsætninger imellem den betydning, de tilskriver brugeren. Eksempelvis er lægen eksperten i den medicinske diskurs, hvor P. Beresford italesætter brugeren som ekspert. De tegn der ordnes i relation til nodalpunktet, hvor tegnene tilskrives betydning i relationen til hinanden. (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 39, 53-70)

I den proces der sker, når tegnene går fra element til moment, sker der en midlertidig lukning af tegnets betydning. Hos E. Laclau og C. Mouffe er glidningen aldrig helt stoppet, da der ikke er en helt klar grænse mellem, hvornår et tegn entydigt er et

element og hvornår, der er tale om et moment. (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 38) Eksempelvis kan der spores en glidning i velfærdsprofessionerne. Tidligere blev socialt arbejde inden for velfærdsprofessioner ikke tilskrevet betydning i forhold til økonomiske rationaler. I dag italesættes økonomiske rationale som en præmis for socialt arbejde indenfor velfærdsprofessionerne. (Järvinen & Mik-Meyer, 2012) Herved kan det italesættes, at der er sket en glidning i betydningen af velfærdsprofessionerne, og betydning i forhold til økonomiske rationaler kan italesættes som et midlertidigt stop. Dette er en meget forsimplet forklaring, da en analyse af betydninger i en velfærdsprofession er meget mere kompleks.

Magt

Vi vil i dette afsnit anskueliggøre vores forståelse af magt, i relation til vores teoretiske begrebsapparat. Vi vil i vores forståelse af magt, trække på M. Foucaults magtbegreb. Vi vil senere anskueliggøre, hvordan vi vil bruge denne forståelse, når vi trækker på henholdsvis N. Faircloughs og E. Laclau og C. Mouffes forståelser af magt.

Vi forstår ikke magt i den betydning, at man kan have meget eller lidt magt, og anvende den til at undertrykke andre. Vi vil derimod italesætte magt som produktiv og begrænsende. Magt er på den ene side det, der skaber vores sociale omverden og på den anden side det, der gør, at sociale verden kan italesættes på bestemte måder og ikke på andre. Sandhed produceres af magtfulde diskursive systemer, hvor diskurser reguleres og udbredes. At forestille sig en sandhed, der er udenfor diskurser, er meningsløst. Magt og viden kobles sammen, fordi det der italesættes som sandt, bliver defineret af dem, der har magten. Viden giver magt, fordi den hævder at sidde inde med "sandheden". (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 23-24) (Järvinen & Mortensen, 2005, s. 12-13) Magt forstås som en samlet betegnelse for den kraft og de processer, der konstruerer vores omverden som meningsfuld. Diagnoser kan også italesættes i forhold til magt. Fx italesætter S. Brinkmann, at det er problematisk, at diagnoser bliver italesat som objektive, og at professionelle bruger diagnoser som forklaringsmodel uden hensyntagende til andre mulige forklaringer. (Højbjerg, 2010) (Gannik, 2009) (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 49)

Dominansforhold

I det nedenstående afsnit vil vi italesætte, hvordan dominansforhold er afgørende i forhold til at forstå samspelet mellem diskurser. Samtidig vil vi anskueliggøre, hvordan diskurser kan italesættes som dominerende.

Tekster kan indeholde flere fortolkningspotentialer, der helt eller delvist kan modsige hinanden. I forlængelse af ovenstående italesættelse af magt og sandhed vil vi pege på, at det er muligt at gøre modstand mod artikulationers oprindelige fortolkninger af virkeligheden. Selvom folk ikke nødvendigvis er særligt bevidste om dette. (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 87) Der sker en løbende fortolkning af virkeligheden imellem sociale grupper og det, der italesættes som "*Common sense*", er et resultat af betydningsforhandlinger.

Vi vil italesætte diskursiv kamp som et centralt begreb i diskursanalyse. Diskursiv kamp forstås her som en kamp om forskellige verdenssyn imellem diskurser, som kæmper om, hvordan vi skal forstå verden. De forskellige diskurser kæmper for at opnå normativt hegemoni i form af bestemte synspunkters overherredømme. Vi vil italesætte normativt hegemoni ud fra M. Foucaults begreb om sprogligt overherredømme. Hegemoni kan italesættes som mere end dominans; det er også en forhandlingsproces, hvor konsensus om betydning bliver skabt. Hegemoni bliver aldrig en fast størrelse, men er under konstant rekonstruktion qua forhandlingsprocesser. Derfor bliver det heller aldrig et spørgsmål om, hvorvidt der er tale om konsensus eller ej, men hvilken grad af konsensus der er tilstede. (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 15, 61, 88)

N. Fairclough italesætter, at diskurser kan være både ideologiske og ikke ideologiske. Ideologier kan italesættes som betydningskonstruktioner, der medvirker til produktion, reproduktion og transformation af ulige magtforhold. Visse strukturelle forhold kan virke begrænsende for aktørernes mulighedsforhold. N. Fairclough italesætter en træg forståelse af kontingens i forhold til ideologibegrebet. Ideologier kan ændres, men denne forandring er træg. (Fairclough, 1992, s. 15-62) I diskursteorien sættes der lighedstegn imellem ideologi og objektivitet. Objektivitet kan italesættes som "noget",

der fremstår som givet og uforanderligt. Samtidig får det, der italesættes som objektivt, ikke tilskrevet betydning i forhold til at være forskelligt fra noget andet. Det, som opleves som objektivitet, skjuler alternative måder at forstå verden på. Al samfundsmæssighed kunne være anderledes; objektiviteten skjuler blot det kontingente. (Laclau, 1990, s. 89-92)

Analysestrategi

Vores analysestrategi vil tage udgangspunkt i at undersøge, hvordan og på hvilke måder brugerinddragelse bliver italesat i handleplaner og pædagogiske planer. Det vil vi gøre ved at anvende et diskursanalytisk blik, hvorved vi får mulighed for at anskueliggøre, hvilke diskurser der kan italesættes i forhold til brugerinddragelse.

Vi vil konstruere en forståelse af handleplaner og pædagogiske planer til brug for den videre analyse. Dette gøres med udgangspunkt i følgende citat: "*Den videnskabelige genstand skal konstrueres før den kan iagttages*" (Esmark, Laustsen, & Andersen, 2005, s. 12). Vores analyse vil begynde med at konstruere et bestemt blik på et lille udsnit af socialt arbejde ved at konstruere fire diskurser. Det er handleplaner og pædagogiske planer, samt fokusgruppeinterviewet, som vil repræsentere det lille udsnit af socialt arbejde, som vi vil have fokus på i vores undersøgelse. Samtidig er fokus i denne undersøgelse også på brugerinddragelse, og vi vil udforske dette begreb via konstruktioner af de fire diskurser. Disse diskurser er konstrueret ud fra empirien, og forskningslitteratur. Endvidere vil vi udfolde forskellige italesættelser af brugerinddragelse ud fra relevante og tilknyttede begreber, som vi primært har fra forskningslitteratur. De diskurser, vi konstruerer, vil vi italesætte i forhold til samfundsmæssige sociale praksisser og relatere til samfundsmæssige diskurser. Dette vil vi gøre ved at inddrage relevant teori fx ved at inddrage sociologiske teorier og forskning. Dette er vores hovedanalysestrategi. Hver delanalyse vil begynde med en introduktion til en konkret analysestrategi for herved at skabe gennemsigtighed for, hvordan vi konstruerer diskurser i forhold til vores problemformulering. (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 31, 89) (Esmark, Laustsen, & Andersen, 2005, s. 9-12)

Det er målet med denne opgave at kunne ekspliciterer de forskellige forståelser af brugerinddragelse, som kan anskueliggøres i handleplaner og pædagogiske planer og skabe bevidsthed om, hvilken betydning de forskellige forståelser af brugerinddragelse har for socialt arbejde. Dette vil blive gjort med en socialkonstruktivistisk tilgang til begrebet brugerinddragelse og de konsekvenser, som følger med de forskellige konstruktioner af brugerinddragelse. Vi vil i et senere afsnit vise forskellige konstruktioner af brugerinddragelse ud fra flere teoretiske bud på, hvordan brugerinddragelse kan forstås. Herved vil vi kunne fremføre de forskellige argumenter og antagelser, der indgår i de forskellige teoretiske perspektiver på brugerinddragelse. Derfor ser vi også italesættelsen af brugerinddragelse som kontingent. I forlængelse af I. Kants differentiering mellem "das ding an sich" og "das ding für uns" er vi opmærksomme på, at vores egent perspektiv er med til at udelukke andre måder at forstå brugerinddragelse, som vi ikke kan få øje på qua vores egen forståelse. (Pedersen, 2012, s. 190) (Collin, 2012, s. 338) Vi vil se på en intertekstuel kæde af tekster, som vi forstår handleplaner, pædagogiske planer og fokusgruppeinterviewet som, vi vil se, hvilke forhold der går igen og hvad der afviger eksempelvis hvilke diskurser, der går igen. I forhold til den måde, hvorpå de ansatte på botilbuddet forholder sig til handleplanerne og dermed konsumerer teksten. (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 93-94) Vi vil senere komme ind på begrebet genre.

Vi finder det meningsfuldt at fastholde en insisteren på andre forhold end de diskursive som en del af det sociale. Vi ønsker ikke at reducere vores forståelse af det sociale til udelukkende diskursivt. På den anden side betyder det, at vi på samme måde som N. Fairclough får problemer med at skelne det ikke-diskursive og det diskursive. Den skelnen, vi i sidste ende vælger, vil på sin vis derfor også være udtryk for kontingens, det kunne være anderledes, men vi vil forsøge at argumentere for den løbende i vores analyse. (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 152)

Som en del af vores analysestrategi har vi valgt at afgrænse problemfeltet ved ikke at inddrage brugernes perspektiv på brugerinddragelse: fx interviews med brugerne. Denne afgrænsning skyldes, at vi interesserer os for, hvordan praksis konstruerer

brugerinddragelse i italesættelser af brugerinddragelse. Vi har også valgt kun at lave et fokusgruppeinterview med medarbejderne på BOSTED X og ikke sagsbehandlerne. Dette skyldes både prioritering i forhold til omfanget af data, vi kunne håndtere, men også at vi har en særlig interesse i medarbejderne på bostedet, som ideelt skal have brugerinddragelse til at "virke" i brugernes hverdag.

Videnskabsteoretisk begrundelse for valg af handleplaner og pædagogiske planer

De diskursteoretiske retninger, vi anvender, trækker på en forståelse, hvor vores adgang til erkendelse går gennem sproget. Vi forstår altså ikke blot handleplaner og pædagogiske planer som en spejling af, hvordan det praktiske sociale arbejde foregår; vi ser også dokumenterne som repræsentationer, som på sin vis er med til at skabe virkeligheden. Den fysiske verden findes, *"men får kun betydning gennem diskurs."* (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 17)

Tegnenes eller ordenes betydning er struktureret i forhold til hinanden, alt efter den sociale sammenhæng. Der er tale om en struktur, som er i konstant forandring, og derved ikke er modsigelsesfri men har en foreløbig natur. *"(...) det netop er i den konkrete anvendelse af sproget, at strukturen skabes, reproduceres, og forandres."* (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 17) Når personer taler og forstår hinanden, er det udtryk for, at der bliver trukket på de diskursive praksisser. Uden diskursive praksisser ville vi ikke kunne forstå hinanden. Samtidig er personen, der bruger sproget med til at påvirke, hvordan tegnene eksempelvis skal fikseres på ny eller fortsat fikseres. Strukturer indenfor det diskursive eksisterer altså og møder modsigelser, som sker i en konstant dynamik, hvor strukturen både har en hvis fasthed samtidig med, at den er under forandring. (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 19-21) Den måde, brugerinddragelse italesættes i handleplaner, pædagogiske planer og andre artikulationer, er både en del af socialt arbejdes virkelighed, samt er med til at skabe, reproducere og forandre socialt arbejde.

Overordnet ser vi diskursbegrebet som en ide om, at sproget har en struktur i en eller anden form. Formen skabes, reproduceres og forandres i praksis. Derfor bliver det også meningsfuldt ud fra denne forståelse at interessere sig for italesættelsen af

brugerinddragelse. Italesættelser skal her forstås som bestående af diskurser, der giver indsigt i, hvilket mulighedsrum diskurserne konstruerer for brugerinddragelse.

Styringsteknologier og brugerinddragelse

Ifølge P. Loumann er der dilemmaer forbundet med, at brugerne kan opleve sig brugerinddraget i handleplansarbejdet. Det kan italesættes, at nogle brugere har lært, at handleplansarbejde er vigtigt, og det er vigtigt, at brugerne selv deltager i planlægning og møder i forhold til handleplaner og sikring af brugernes medbestemmelse. Samtidig oplever brugerne handleplansmøder som spild af tid, da de har en oplevelse af, at det, der foregår til møderne og det, der bliver skrevet i handleplaner, er uden relevans for brugerne. En bruger udtaler følgende som en del af en undersøgelse af handleplansarbejde:

”Handleplansmøderne er både gode og kedelige. Det kedelige er, at det kan være svært at forstå alt. Det gode er, når det er overstået.” (Loumann, 2013, s. 105)

Overstående citat italesætter en brugers oplevelse af et handleplansmøde. Brugeren italesætter, hvordan vedkommende ikke oplever at opnå fuld forståelse for, hvad der sker til mødet. Samtidig fortæller brugeren, at det mest positive ved mødet er, når handleplansmødet er slut. Herved bliver det et paradoks, at handleplaner italesættes som værende brugernes mulighed for selvbestemmelse samtidig med, at brugerne ikke oplever at kunne gennemskue, hvad der foregår. (Loumann, 2013, s. 96) Handleplansarbejdet giver et andet mulighedsrum for styring og borger-myndighedsrelation end eksempelvis ensidig myndighedsudøvelse. (Andersen & Thygesen, 2004, s. 8-9)

Handleplaner som en styringsteknologisk genre.

Genre skal i denne sammenhæng ses som sprogbrug forbundet til en bestemt social praksis. Eksempelvis er de forskellige empiriindsamlinger vi har anvendt udtryk for forskellige genrer. De pædagogiske planer har fået deres eget lokale udtryk ”samarbejdsplan”. Genre forstås ikke som fastlåste størrelser, da de kan variere meget i graden af fx struktur, sprogbrug og ensartethed. (Fairclough, 2003, s. 66)

Planerne er en genre, hvor der italesættes en aftale imellem bruger og forvaltning. Forholdet mellem aktørerne i handleplanerne er, at det er socialrådgiveren, der konkluderer og ikke mindst vurderer, hvad der er relevant at få med. Brugerens bidrag og udsagn kommer i forbindelse med et årligt statusmøde eller formidles igennem andre professionelle. I de pædagogiske planer er det pædagogen, der formidler, hvad der står i handleplanen. N. Fairclough definerer intertekstualitet, som *"hvordan en tekst trækker på elementer og diskurser fra andre tekster. Det er ved at sammenføje elementer fra forskellige diskurser, og dermed også den sociale og kulturelle omverden."* (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 15) Samtidig er der en høj grad af intertekstualitet imellem handleplaner og de pædagogiske planer, hvor vi kan se, at de fokusområder, som der skal arbejdes med i handleplanen, går igen i de pædagogiske planer. Det er en form for intertekstualitet, hvor alle kommunikative begivenheder trækker på tidligere begivenheder. Dermed starter man aldrig bare forfra, ordene er altid brugt før, ellers ville de enkelte artikulationer ikke give mening. Intertekstualiteten kan også være decideret manifest, så teksten åbenlyst trækker på andre tekster, eksempelvis gennem henvisninger eller citater. I forlængelse af dette kan tekster også være en del af en intertekstuel kæde, hvor hver tekst inkorporerer elementer fra de andre tekster i kæden. (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 84) Samtidig er der også en sammenhæng mellem positioneringen af brugere i handleplaner og pædagogiske planer. Handleplanerne positionerer brugerne som nogle med et stort hjælpebehov og de professionelle som eksperter. (Järvinen & Mortensen, 2005, s. 13) Det system, handleplanen er udledt af, er et system, hvor der er fokus på målsætningen om højere grad af selvhjulpethed og mindsning af omkostninger for fællesskabet. Forskellige genrer har også forskellige konventioner. Den genre, som henholdsvis handleplaner og pædagogiske planer udgør, kan også have en vis fasthed i forhold til, hvad der er meningsfulde udsagn: hvilke oplysninger der er relevante og hele styringsteknologidelen, hvor der arbejdes hen imod bestemte mål. Handleplaner og pædagogiske planer kan i forlængelse af ovenstående forstås som en styringsteknologisk genre, som i forlængelse af det ovenstående begrænser mulige måder at forstå verden på. Dette ses blandt andet ved, at handleplaner og

pædagogiske planer har en fast struktur, som de professionelle skal arbejde ud fra i udformningen af planerne. Det vil sige, at der sker en konditionering af italesættelser, som er mulige indenfor genren.

Ved at der sker en konditionering af de italesættelser, der er mulige indenfor genren, så kan det have indflydelse på den måde, de professionelle handler på. Når vi kigger på brugerinddragelse fra dette format, så giver det også nogle betingelser for at sige, hvad der er muligt i forhold til brugerinddragelse. Hvis vi eksempelvis havde medtaget observationsstudier, som en del af vores dataindsamling, så havde det måske givet andre typer af brugerinddragelse i hverdagen på BOSTED X. Formatet laver en afgrænsning af, hvad vi kan sige om den måde, der bliver brugerinddraget på, da formatet giver nogle betingelser for brugerinddragelse.

I handleplanerne er der fokus på udvikling, og F. Bylov italesætter dette som en del af en læringsorienterede tilgang. Tanken er, at brugeren delvis overtager ejerskabet over egen udvikling, når vedkommende formår dette. Her forventes det, at brugeren er motiveret i forhold til udviklingsmål. Dette er ikke en vilkårlig selvbestemt motivation, men en motivation for at opnå de mål, som de professionelle har opstillet eller måske *"snarere i den mere lukkede betydning af 'at ville noget, der kan indskrives i en faglig handleplan'!"* (Bylov, 2013, s. 48) Konsekvensen kan blive, at brugerinddragelse kun bliver muligt indenfor den snævre ramme, at brugerinddragelse er mulig, hvor brugeren er motiveret til at stræbe mod de mål, der på forhånd indgår i handleplanen.

Metode

I dette afsnit vil vi beskrive, hvilke praktiske metoder vi har brugt til at indhente empiri og hvilke kriterier, der ligger til grund for vores valg af empiri.

Casestudium

Vi har valgt at udforske vores problemformulering ud fra metoden casestudium. Valget af casestudie er primært sket på baggrund af, at det er forankret i en specifik tid, hvor vi har mulighed for at undersøge brugerinddragelse som et samtidigt fænomen i en konkret kontekst. (Neergaard, 2010, s. 17) (Pedersen, 2012, s. 201) Vi har endvidere valgt, at denne undersøgelse kun skal bygge på en enkelt case frem for flere cases. Det

er med en pragmatisk begrundelse om, at den dybde, vi gerne vil opnå i forhold til konstruktioner af brugerinddragelse på botilbud, ikke vil kunne lade sig gøre på seks måneder, hvis vi skulle opnå samme dybdegående undersøgelse på flere botilbud. (Neergaard, 2010, s. 21) Desuden er vi ikke interesseret i at kvantificere vores fund.

Udvælgelse af case

Vi har valgt BOSTED X som case for denne undersøgelse. Udvælgelsen af BOSTED X var i første omgang tilfældig, da vi var blevet sat i kontakt med BOSTED X igennem X Kommune. Vi afholdte i forbindelse med en undersøgelse af feltet interview med to ledere på BOSTED X. I forbindelse med interviewene lancerede vi en tanke om at afholde interview med brugerne i forhold til deres oplevelse af brugerinddragelse. Fra ledelsens side blev det italesat som meget problematisk grundet brugernes diagnoser. Det blev i det ene interview formuleret af lederne, at vi næppe ville kunne få nogle relevante svar fra flertallet af brugerne. Denne italesættelse gjorde os nysgerrige på, om der kunne være nogle konkrete problemstillinger i forhold til italesættelser af brugernes mulighed for at komme til orde. På denne baggrund kan BOSTED X kaldes en typisk case da flere undersøgelser påpeger, at problematikker i forhold til brugerinddragelse er et gennemgående træk for socialt arbejde. (Neergaard, 2010, s. 27)

BOSTED X

BOSTED X er et botilbud med tre afdelinger med i alt 35 boliger, hvor vi tager udgangspunkt i afdelingen for brugere med udviklingshæmning og udviklingsforstyrrelser, hvor der er tilknyttet 24 brugere og 15 medarbejdere. BOSTED X er en del af Handicap forvaltningen, X Kommune. (Kommune, 2013) BOSTED X er et relativt nyt botilbud i X Kommune, som blev oprettet i 2012 med en begrundelse om, at X Kommune selv ville være udbyder af ydelser til nogle af X Kommunes borgere, som var tilknyttet botilbud i andre kommuner. På de to afdelinger, vi undersøger, er der ansat pædagoger, ergoterapeuter og social- og sundhedsassistenter. De ansattes opgaver på BOSTED X består primært i pædagogisk støtte, træning i ADL (Almindelig Daglig Livsførelse) og omsorgsopgaver. I det følgende afsnit vil vi pege på nogle af de

kendetegn ved brugernes diagnoser, som italesættes i forlængelse af det, vi senere vil konstruere som en diagnosediskurs.

Udviklingshæmning

Udviklingshæmning benævnes blandt andet som mental retardering, oligofreni og psykosociale funktionsnedsættelser. I dag er den mest benyttede betegnelse udviklingshæmning. (Jansen, 2009, s. 219) Udviklingshæmning er efter diagnosesystemet ICD-10 defineret ved en

"(...) tilstand af forsinket eller mangelfuld udvikling af de evner og færdigheder, der opnås i barnets udviklingsperiode. Det indvirker på barnets samlede intelligensniveau, dvs. kognitivt, sprogligt, motorisk og socialt/adaptivt." (Jansen, 2009, s. 219)

Borgere med udviklingshæmnings intelligensalder italesættes som højst værende 11-12 år. En person med en intelligenskvotient på under 70 kan dog godt opnå flere færdigheder end en 11-12årig. Dette afhænger af, hvor mange ressourcer der bliver brugt på undervisning og træning af en person med udviklingshæmning. Nedsat intelligens beskrives i Danmark med let eller svær mental retardering. (Jansen, 2009, s. 220) Italesættelsen af intelligens tilskrives betydning i forhold til tildeling af hjælp. Selvom der for den enkelte også er tale om en vurdering af vedkommendes funktionsevne, så er det sådan i praksis, at funktionsevnen forklares i relation til den diagnostiske forståelse. (Holmskov & Skov, 2007)

Udviklingsforstyrrelser

I afsnittet vil vi italesætte, hvilke kendetegn der overordnet tillægges brugere med udviklingsforstyrrelser, nærmere bestemt Autisme Spektrum Forstyrrelser. Generelt om brugere med autisme bør nævnes, at diagnose kriterierne omfatter det ikke at kunne sætte sig ind i andre menneskers tanker og motiver; det italesættes også som mentalisering. En manglende forståelse for sociale, nonverbale gestus, eksempelvis øjenkontakt, kropsholdning, ansigtsmimik. Et menneske med autisme har ofte svært ved at udvikle relationer med andre, og har ofte også svært ved at dele glæde med andre og ved i det hele taget at indgå i en gensidig social følelsesmæssig relation.

Samtidig kan brugere med autisme have svært ved at føre en samtale, samt have stereotyp og repetitiv sprogbrug. (Peeters, 1997)

Skizofreni

Overordnet kan skizofrenidiagnosen deles op i det, der kan karakteriseres som psykotiske symptomer som eksempelvis oplevelser af tankepåføring, påførte handlinger, hallucinationer (eksempelvis i form af kommenterende stemmer eller diskuterende stemmer), en følelse af en ens krop bliver påvirket, samt vrangagtige sanseoplevelser. De ikke psykotiske symptomer eller negative symptomer er eksempelvis sløvhed, følelses-afladning, sprogfattigdom og social tilbagetrækning. Den anbefalede behandling er som regel en kombination af psykofarmaka, psykoterapi og miljøterapi. Hvor miljøterapien eksempelvis skal støtte personen til stabile og bæredygtige relationer til omgivelserne. (Vestergaard, Sørensen, Kjølbye, & Videbech, 2006, s. 89-91)

Præsentation af brugerne fra casen BOSTED X

Den nedenstående er en optegnelse over de formelle informationer om brugerne i casen.

Navn	Alder	Diagnose
Per	22	Mental retardering af lettere grad
Søren	27	Skizofreni og mentalt retarderet
Klaus	24	Downs Syndrom
Steen	24	Under udredning for mental retardering
Dorthe	25	Ingen tilgængelig information om diagnose
Simon	22	Infantil autisme
Kristian	21	Mentalt retarderet af lettere grad
Mogens	25	Autisme

Thea	23	Downs Syndrom
Mike	47	Væsentlig nedsat funktionsniveau, derfor meget plejkrævende
Niels	33	Udviklingshæmmet

I ovenstående skema har vi valgt at give læseren et overblik over brugerens alder og diagnoser. De professionelle italesætter diagnoserne i forhold til deres arbejde med brugerne. Dette er der umiddelbart ikke noget mærkeligt i, da brugernes diagnoser netop er udgangspunktet for, at brugerne bliver tildelt hjælp i den organisatoriske forståelse, og de organisatoriske rammer giver nogle rent praktiske begrænsninger. (Holmskov & Skov, 2007, s. 4)

Fokusgruppeinterview

I dette afsnit vil vi redegøre for, hvordan fokusgruppeinterviewet forløb. Dette gøres for at skabe en gennemsigtighed for specialets konstruktioner af empiri og proces.

Valg af fokusgruppeinterview

Vores indgang til specialet var en diskursanalyse baseret på tekstmateriale, da vi havde en antagelse om, at handleplaner og pædagogiske planer ville rumme megen tekst; inklusivt meget tekstmateriale omkring brugerinddragelse. Denne antagelse byggede på, at lovgivningen vægter brugerinddragelse som en vigtig del af den enkeltes brugers retssikkerhed. At det så er sparsomt med eksempler på brugerinddragelse i handleplanerne og de pædagogiske planer, gør det svært at sige noget om, hvordan der brugerinddrages på BOSTED X. Dette fravær fik os i første omgang at tvivle på, om den metodiske tilgang, vi havde valgt, var brugbar. Derfor supplerer vi diskursanalysen af handleplaner og pædagogiske planer med et fokusgruppeinterview, hvor vi har et mål om, at det vil supplere de konstruktioner, der bliver italesat i planerne med hvilke forståelser, medarbejder har af brugerinddragelse. Samtidig kan fokusgruppeinterviewet pege på, hvilken status medarbejderne tillægger handleplaner og pædagogiske planer i deres daglige arbejde med brugerne.

Fokusgruppeinterview er valgt som metode med den begrundelse, at der herved er mulighed for at analysere de forståelser af brugerinddragelse, som medarbejder benytter sig af, når de bliver bedt om at forholde sig til brugerinddragelse i relation til handleplaner og de pædagogiske planer. En anden fordel er også, at deltagerne i et fokusgruppeinterview kan interagere med hinanden og få afprøvet deres eget perspektiv på brugerinddragelse. Vores formål med fokusgruppeinterviewet er at få et indblik i, om den måde de skriver og taler stemmer overens. Samtidig er det en mulighed for at få afprøvet nogle af de konstruktioner af brugerinddragelse, som er blevet fundet i handleplaner og de pædagogiske planer: altså for at se om medarbejderne kan genkende de diskurser, som vi har konstrueret i planerne. (Launsø & Rieper, 2005, s. 144)

Udvælgelse af deltager til fokusgruppeinterviewet

Fokusgruppeinterviewet bestod af 5 medarbejdere og varede 1 time. Vi mener, at fokusgruppeinterviewet levede op til sit formål i dette speciale; nemlig til en afklaring af, om der er overensstemmelse mellem de diskurser, der er på spil i planerne og medarbejdernes mundtlige italesættelse. Samtidig ville vi også gerne have medarbejderne til at uddybe de italesættelse vi kunne pege på i planerne. Fokusgruppeinterviewet er blevet optaget på diktafon med samtykke fra deltagerne. Argumentet for at optage interviewene er, at vi herved kan transskribere interviewene, for bedre at kunne analysere interviewene for forskellige diskurser via diskursanalyseredskaber. Interviewguiden er udarbejdet på baggrund af første analyse af handleplaner og pædagogiske planer, som er en overordnet analyse, som bygger på vores umiddelbare iagttagelser af diskurser og brug af brugerinddragelse i planerne. I konstruktion af spørgsmålene har vi været opmærksomme på, at spørgsmålene skulle være åbne og give mulighed for, at deltagerne kunne reflektere over brugerinddragelse. Vi er opmærksomme på, at den enkeltes medarbejders forståelse af brugerinddragelse vil blive påvirket af den sociale kontrol, der er i medarbejdergruppen. Det kan have den betydning, at en atypisk forståelse af brugerinddragelse kan blive usynlig i forhold til flertallets forståelse af brugerinddragelse på BOSTED X. Samtidig påvirker den sociale kontrol også

medarbejderne til at berette om konstruktioner af brugerinddragelse, som anses for "korrekte" i stedet for deres evt. afvigende italesættelse af brugerinddragelse.

Da vi anlægger et socialkonstruktivistiskperspektiv på denne undersøgelse, har vi også en forforståelse af, at medarbejderne konstruerer deres forståelse af brugerinddragelse på BOSTED X i forhold til deres sociale relationer. En anden fordel ved at benytte fokusgruppeinterview er, at vi kan opnå viden om kompleksiteten i medarbejdernes konstruktioner af betydninger og sociale praksisser. I dette fokusgruppeinterview var der stor konsensus mellem medarbejdernes forståelser af brugerinddragelse. Her kan vi sætte spørgsmålstegn ved, om dette også ville have været gældende, hvis vi havde interviewet medarbejderne individuelt? (Halkier, 2005, s. 15-17)

Transskription af fokusgruppeinterview

Vi har transskriberet optagelsen af fokusgruppeinterviewet primært på grund af, at vi skal lave diskursanalyse, og derved bruge vores analyseredskaber på en tekst. I transskribering af interviewet har vi forsøgt, at skrive ordret, hvad interviewpersoner siger. Dermed er der nogle sætninger, som bliver ret komplicerede rent grammatisk og forståelsesmæssigt, men vores pointe er, at det også har en betydning, hvordan interviewpersonerne kan have svært ved at sætte ord på nogle af de ting, som vi beder dem snakke om. Vi har også gjort opmærksom på, hvor der var længere pauser mellem ordene og reaktioner fra de andre interviewpersoner: eksempelvis i forhold til at fnise. Da der var flere interviewpersoner tilstede ved fokusgruppeinterviewet, så var der også enkelte gange, hvor flere interviewpersoner talte samtidig. Der er derfor nogle steder, hvor vi ikke har kunnet høre, hvad der bliver sagt. Dette har vi gjort opmærksom på i transskriptionen. Transskriptionen skal ses som et udtryk for en konstruktion af det, vi hører i fokusgruppeinterviewet.

Forforståelse og etiske overvejelser

I dette afsnit vil vi forsøge at redegøre for nogle af de forforståelser, som vi ser som relevante at uddybe i forhold til vores argumentation. Dette er for at øge

gennemskueligheden for vores undersøgelsesproces og højne validitet af den viden, vi konstruerer via dette speciale.

Vi har begge en professionsbachelor som socialrådgiver. Via denne uddannelse har vi tilegnet os en forståelse af, at et væsentligt element i vores faglighed er professionsetik og socialrådgiverdyder: Brugerinddragelse, helhedssyn, empati med flere. (Hansen, Nørrelykke, & Sjelborg, 2006, s. 97) Det har blandt andet den betydning, at vi ser brugerinddragelse som vigtigt i socialt arbejde. Samtidig er vi opmærksom på, at vores tilgang til forskning vil afspejle dansk socialpolitik, hvor der er risiko for, at vores forforståelse bliver påvirket af de normer, som er herskende inden for socialpolitik og socialt arbejde. (Bryderup, 2007, s. 42) Denne forforståelse kan have en betydning i forhold til vores blik på empirien, hvor vi kan blive normative i vores forståelse af brugerinddragelse. Hvilket giver anledning til nogle etiske overvejelser i forhold til, om vi i vores tolkninger af medarbejdernes udsagn kan komme til at beskrive deres italesættelser af brugerinddragelse som en bevidst undertrykkelse af brugeren. Vi har forsøgt at imødekomme denne problematik ved at underbygge vores fund med andre forskeres italesættelser af problematikker i relation til brugerinddragelse. Eksempelvis hvor de professionelle italesætter manglende brugerinddragelse som en del af deres omsorgsarbejde.

Endvidere har vi også gjort os nogle etiske overvejelser om vores adgang til handleplaner og pædagogiske planer. Vi har fx udarbejdet en samtykkeerklæring til indhentning af brugernes handleplaner og pædagogiske planer, hvor vi har understreget, at det er frivilligt at medvirke. Vi har fået pædagogerne til at spørge brugerne og få brugerne til at underskrive samtykkeerklæringen. Herved har vi ikke indsigt i, hvorledes vores undersøgelse er blevet præsenteret for brugerne, eller hvorledes brugernes deltagelse i undersøgelsen er blevet præsenteret. Der er flere brugere, som har valgt ikke at deltage i undersøgelsen. Samtidig er brugerne og medarbejderne på BOSTED X blevet anonymiseret. Da vi beskriver, hvilken afdeling på BOSTED X vi indhenter empiri fra, så kan man med et godt kendskab til BOSTED X gætte, hvilke brugere og medarbejdere, der er bag nogle af aliaserne. Vi efterstræber

via anonymisering og en tydeliggørelse af, hvornår der sker en fortolkning af empirien, at vi er med til at brugere og medarbejdere kan genkende deres artikulation og ikke får en oplevelse af, at vi fx har lavet om på deres udsagn eller på andre måder manipuleret med empirien. Derfor mener vi, at det er etisk forsvarligt, at dette speciale bliver gjort offentligt tilgængeligt.

Kapitel 3: konstruktioner af brugerinddragelse

I dette afsnit vil vi introducere forskellige forståelser af brugerinddragelse, for at italesætte et spektrum af forskellige indgangsvinkler til forståelsen af brugerinddragelse. Dette gøres med baggrund i undersøgelsens problemformulering. De forståelser, vi konstruerer af brugerinddragelse, vil vi tage med videre til undersøgelsens analyse, hvor vi vil bringe forståelserne i spil i forhold til empirien. De forskellige forståelser udspringer blandt andet af lovgivning, forskning og praksis.

Vi vil konstruere et spektrum for brugerinddragelse, hvor et yderpunkt er, at brugeren blive set, men uden at det italesættes som en mulighed for brugeren at komme med indvendinger. Et andet yderpunkt for brugerinddragelse er, hvor brugerens ord vægtes på lige fod med de professionelles, og hvor brugeren anses som ekspert i eget liv. Heraf kan vi se, at brugerinddragelse italesættes som et begreb, der kan gradbøjes i dens betydning, og herved kan brugerinddragelse tilskrives forskellige forståelser i handleplaner og pædagogiske planer. (Krogstrup, 2001, s. 61)

Spektrum for brugerinddragelse

Ifølge R. Rønning og L. Solheim så handler brugerinddragelse om graden af brugerens *"ejendomsret over egne problemer"* (Krogstrup, 2001, s. 61). Jo større definitionsret brugeren har over eget problem og styring med hjælpen til løsning af problemet, jo større grad af brugerinddragelse. I denne forståelse af brugerinddragelse ligger der en mulighed for fortolkning af brugerinddragelse som spænder fra brugerstyring og selvbestemmelse til formynderi og kontrol. (Krogstrup, 2001, s. 61-62) Ud fra denne konstruktion af brugerinddragelse, så er alt arbejde med brugerne brugerinddragelse.

J. Guldager og B.R. Hansen italesætter, at der netop kan opsættes en grænse mellem begreber for brugerinddragelse ved at fokusere på begrebet inddragelse i forskellige konstruktioner. Medindflydelse er, når en bruger får mulighed for at oplyse om sin egen problemdefinition med mulighed for derved at kunne påvirke sin egen situation. Samtidig kan den professionelle også beskrive sin faglige vurdering af brugerens situation. Begrebet medbestemmelse italesættes som brugerens mulighed for at give udtryk for sin mening om egen situation. Brugeren er også med til at tage beslutninger i forhold til social indsats vedrørende egen sag. Herved kan der både vedtages beslutninger, som brugeren er enig- og uenig i. I begrebet selvbestemmelse ligger der en forståelse af, at brugeren definere sin egen problemforståelse og selv bestemmer, hvilken indsats der skal iværksættes, dog inden for lovgivningens rammer. Mere vidtgående er empowerment begrebet, hvor den professionelle skal opgive sin ekspertrolle, og brugeren skal opleve at have kontrol over sit eget liv. Brugere skal sikres en position, hvor de kan udfordre de professionelle i deres ekspertrolle. De nævnte variationer kan betegnes som brugerinddragelse, hvor empowerment må siges at være den mest omfattende. (Thorsager, Børjesson, Christensen, & Pihl, 2007, s. 35-37)

Brugerinddragelse som en forbruger tilgang eller en frigørende tilgang
Ifølge S. Staniszevska m.fl. er det meningsfuldt at skelne mellem to overordnede forståelser af brugerinddragelse: emancipatory og consumerist approach. Emancipatory approach eller den frigørende tilgang er fokus på brugernes mulighed for at ændre hele systemet gennem deres unikke indsigter. Her bliver spørgsmålet, hvem det er relevant at betragte som bruger, hvem der i højest grad er påvirket af den sociale indsats og hvis rettigheder, der vil blive styrket ved inddragelse i udformningen af den sociale indsats. En anden tilgang til brugerinddragelse er consumerist approach eller forbrugertilgangen, hvor der i højere grad vil være en optagethed af, hvem der betaler for indsatsen og effektiv anvendelse af de forhåndenværende midler. Det er fx den tilgang, der ofte ses i evalueringer af fx botilbud. Consumerist approach udfordre ikke status quo i modsætning til emancipatory approach, som i høj grad forsøger at udfordre det, der bliver taget for givet. I emancipatory approach er brugere

ligeværdige samarbejdspartnere. (Staniszewska, Mockford, Gibson, Herron-Marx, & Putz, 2012, s. 210-211) Herudfra kan det ses, at der konstrueres to overordnede forståelser af brugerinddragelse, som henholdsvis bygger på vigtigheden af brugernes indflydelse på tilbud og en anden, hvor brugernes input er reduceret til en evaluerende funktion. "Emancipatory approach" vil vi i spektret for grader af brugerinddragelse placere ved empowerment, hvor "consumerist approach" placerer sig i en ende af spektret sammen med medindflydelse. Samtidig kan man sætte spørgsmålstegn ved, hvem der får rollen som consumer; bliver det forvaltningen, som betaler for botilbuddet og dermed consumer?

P. Beresford og S. Croft argumenterer for, at det er problematisk, at brugerne ofte først får mulighed for at få indflydelse, når problemdefinitionen er fastsat. Dette kan ses i forlængelse af den skelnen, der er mellem consumerist approach og emancipatory approach. De professionelle kan ofte opstille en distinktion mellem en god indsats og brugerens oplevelse af, hvad der er en god indsats. Ud fra P. Beresford og S. Crofts perspektiv kan det helt grundlæggende ikke være en god indsats, hvis brugeren ikke har haft en oplevelse af, at indsatsen har været god. Her placeres brugerne i centrum for problemløsningen. (Beresford & Croft, 2001, s. 300-309) I forlængelse af dette er et væsentligt problem i forhold til at opnå brugerinddragelse, at brugerne ofte placeres i periferien af problemløsningen, frem for i centrum. Ifølge P. Beresford og S. Croft bliver konsekvensen, at brugerne reelt ingen indflydelse har på deres eget liv. (Beresford & Croft, 2001, s. 309) P. Beresford og S. Croft italesætter også konsekvenser ved manglende gensidig forståelse imellem brugere og professionelle:

"When learning from service users stops is when we can expect practice to disempower, damage, wither and die." (Beresford & Croft, 2001, s. 310)

Fuld og ligeværdig inddragelse af brugerne, bør ifølge P. Beresford og S. Croft ses som en forudsætning for kvalificeret socialt arbejde, og for en løbende kvalificering. I deres perspektiv skal brugernes viden og egne erfaringer anerkendes som en selvstændig

vigtig indsigt til brug i planlægningen og udførelsen af godt socialt arbejde. (Beresford & Croft, 2001, s. 309-311)

Brugerinddragelse som symbolsk målsætning

Der eksisterer en overvægt af studier, der viser, at brugerinddragelse er med til at øge personligt udbytte for den enkelte bruger og medføre, at brugeren udvikler nye færdigheder. Der er dog også studier, der viser, at brugerne kan opleve skuffelse, manglende værdi eller utilfredshed over eget bidrag. (Staniszewska, Mockford, Gibson, Herron-Marx, & Putz, 2012, s. 134)

“Who is service user involvement really for? The government says that it is for the patients to feel more empowered and be able to say more clearly what they receive.” (McKinley & Yiannoullou, 2012, s. 127-128)

Ifølge S. McKinley og S. Yiannoullou er det relevant at stille spørgsmålstegn ved, hvem brugerinddragelse er til for. Hvis brugerne ikke har en mulighed for at påvirke deres egen tilværelse, vil det ud fra S. McKinley og S. Yiannoullous perspektiv være relevant at spørge, om brugerinddragelse er mere en værdi end en konkret målsætning i socialt arbejde med brugerne.

Brugerinddragelse i forhold til de ufornuftige

I Serviceloven skrives der, at der ikke må ske indgreb i selvbestemmelsesretten, medmindre det er absolut nødvendigt. Endvidere må disse indgreb ikke ses som en erstatning for fx omsorg og socialpædagogisk bistand. (Serviceloven § 124) A. Sørensen sætter spørgsmålstegn ved, om magtindgreb nødvendigvis er uforeneligt med selvbestemmelse. A. Sørensens argumentation er opbygget omkring en afdækning af ordet selvbestemmelse og dets betydning. Her argumenteres der for, at selvbestemmelse i Serviceloven må forstås som en værdi i modsætning til en rettighed. (Sørensen A. , 2013, s. 24-26) Ifølge A. Sørensen er en værdi mere bøjelig end en rettighed. En værdi stræbes der hen imod, og sommetider er der flere modsatrettede værdier, der skal forsøges tilgodeset. Her argumenteres eksempelvis for, at brugerens selvbestemmelse indgår i en balance mellem flere værdier; eksempelvis hensynet til den enkeltes værdighed eller langsigtede mål. A. Sørensen argumenterer for, at selvbestemmelse er tæt knyttet til begrebet autonomi eller selvlovgivning. Dette

indebærer, at selvbestemmelse ikke giver ret til at følge enhver tilfældig eller lystbetonet indskydelse, men det at have ret til at handle ud fra ens egen fornuft. (Sørensen A. , 2013, s. 26) Derfor kan der ud fra denne forståelse argumenteres for det rigtige i at forhindre brugere med udviklingshæmning i at handle ufornuftigt. Herved ses magtanvendelsen ikke som stridende mod brugerens ret til selvbestemmelse. A. Sørensen argumenterer for, at dette er en central udfordring i arbejdet med mennesker med udviklingshæmning; nemlig at udviklingshæmningen påvirker vedkommendes evne til at træffe fornuftsbaserede beslutninger. Samtidig pointerer A. Sørensen, at en stor del af arbejdet med mennesker med udviklingshæmning består i at støtte den enkelte bruger til at tage fornuftsbaserede beslutninger. (Sørensen A. , 2013) Eller som A. Sørensen beskriver i følgende citat:

” (...) hvis en hæmmet udvikling af ens fornuft betyder, at man ikke kan tage vare på sig selv, så hverken kan eller bør man reelt bestemme selv, og derfor har man strengt taget heller ikke ret til at bestemme selv. I den forstand behøver magtanvendelse således ikke være en krænkelse, hverken af selvbestemmelsen eller selvbestemmelsesretten.” (Sørensen A. , 2013, s. 32)

Synspunktet ifølge ovenstående citat, hvor magtanvendelse ikke behøver at være en krænkelse af selvbestemmelsesretten, står i kontrast til de perspektiver, vi har fremført indtil videre om brugerinddragelse. A. Sørensen pointerer endvidere, at når det er fremført, så er det endnu mere afgørende, at den enkelte bruger alligevel får mulighed for at benytte sig af den selvbestemmelse vedkommende er i stand til. (Sørensen A. , 2013, s. 32)

Brugerinddragelse og dominans

F. Bylov italesætter, at der er konsekvenser, hvis brugerne eksempelvis ikke formår at formulere sig i forlængelse af den forståelse af virkeligheden og inden for de rammer eller de diskurser, som de professionelle forstår arbejdet i forlængelse af. Konsekvenserne kan italesættes som, at de forventninger, brugerne udtrykker, bliver oplevet som illegitime eller irrelevant uanset den bagvedliggende rationalitet. Selv om det tidligere er blevet fremført, at der er forsøgt at af-institutionalisere i socialt

arbejde, kan man ikke komme udenom, at der stadig er en hvis fasthed og traditionsbundethed i forståelsen af arbejdet. (Bylov, 2013, s. 47)

Om ovenstående afsnit vil vi knytte nogle kommentarer til den videre formidling, af konstruktioner af brugerinddragelse. Vi har italesat et spektrum af brugerinddragelse, som kan tilskrives betydning, lige fra at alt arbejde med brugerne kan italesættes som brugerinddragelse, til at brugeren bliver ekspert i eget liv, hvor den professionelle må lægge sin ekspertrolle fra sig. Dette spektrum vil vi sætte i spil i vores analyse, i forhold til, hvilke konsekvenser forskellige italesættelser af brugerinddragelse kan have for arbejdet med brugerne på et botilbud.

Kapitel 4: delanalyse 1

I det følgende afsnit vil vi tage udgangspunkt i, hvilke diskurser der kan spores i de pædagogiske planer, handleplaner og fokusgruppeinterviewet. Delanalyse 1 er i forhold til underspørgsmål 1 i vores problemformulering. Vi har konstrueret de forskellige diskurser på baggrund af en foreløbig analyse af empirien, hvor vi fandt italesættelser i empirien, som kan relateres til samfundsmæssige diskurser. Samtidig er diskurserne udvalgt på baggrund af, at disse diskurser relateres til hvordan og på hvilke måder, brugerinddragelse italesættes.

Analysestrategi

Vi har lavet en tematisering over de diskurser, vi har fundet det meningsfuld at konstruere på baggrund af empirien. Ved meningsfuld forstår vi de diskurser, som er dominerende i forhold til brugerinddragelse. Vi har fundet mange diskurser, men vi har valgt at afgrænse det til diskurserne styringsteknologidiskurs, omsorgsdiskurs, diagnosediskurs og beskæftigelsesdiskurs.

Strukturen i dette afsnit vil være opbygget på den måde, at vi først fortæller om de gennemgående observationer af diskurserne i empirien og derefter vores forståelse af diskurserne for på den måde at besvare vores underspørgsmål 1 i problemformuleringen. De konstruktioner, vi får lavet, skal danne grundlag for videre analyse i forhold til besvarelse af problemformuleringen. Analysen vil påbegyndes med

en konstruktion af professionsdiskursen, hvor vi vil tydeliggøre nogle af de betydningssammenhænge, som bliver italesat i forhold til brugerinddragelse. Vi vælger at konstruere diskurserne ud fra den forståelse af, hvad en diskurs er, og hvad en diskurs kan bruges til, som vi har beskrevet i kapitel 2. Endvidere har vi også fokus på, hvordan diskurserne er med til at italesætte en positionering af brugere og professionelle.

Vi har valgt at afgrænse undersøgelsen til at konstruere 4 overordnede diskurser. Valget af disse 4 diskurser er sket på baggrund af flere gennemlæsninger af empirien, hvor vi har kunnet se nogle betydningssammenhænge i forhold til brugerinddragelse. Vi kunne have valgt mange andre diskurser, men valget af de 4 diskurser skete på baggrund af, hvad vi fandt meningsfuld at arbejde videre med, i forhold til hvad vi så, der var på spil i planerne. Samtidig forholdte vi os også til, hvordan vi så diskurserne knyttede sig an til hinanden, og hvordan vi så dem knytte sig an til brugerinddragelse. En del af denne proces er foregået via mindmaps, hvor vi visuelt forsøgte at tegne de betydninger vi så, i forhold til hinanden. (Bilag 1)

Konstruktion af flere diskurser inden for en professionsforståelse

I det følgende afsnit vil vi tydeliggøre, hvordan italesættelsen af professionsforståelsen kommer til udtryk i empirien, og dermed vil vi konstruere en professionsforståelse til den videre analyse. Professionsforståelsen konstrueres i en kombination af empirien og teoretiske begrundelser, hvor vi har forsøgt at dekonstruere gængse italesættelser af en professionsforståelse. I den proces, konstruerer vi 4 diskurser, da vi ser denne kobling som en konstruktiv ramme at forstå empirien ud fra. Konstruktionen af diskurserne vil vi senere bringe i spil i forhold til, hvordan den påvirker italesættelsen af brugerinddragelse. Vi har valgt at lave en kobling mellem faglighed og en professionsforståelse på baggrund af I. Bryderup m.fl. artikulation af, at en profession opretholdes af faglige identifikationskriterier. (Bryderup, Madsen, & Perthou, 2002, s. 195) I en italesættelse af en professionsforståelse, medtager vi også nogle af de forståelser, som ligger i artikulationen professionel. Blandt andet italesættes uddannelse, kvalitet og kompetent udførelse af arbejde som en del af konstruktionen

professionel. Her beskriver T. Jacobsen, at der er risiko for en "vi ved bedst"-tilgang til brugerne ved en professionalisering af socialt arbejde. (Jacobsen, 1999, s. 301-302)

I socialt arbejde tilskrives det betydning, at brugerne er motiveret for målene i handleplanen. Begrebet motivation kan italesættes på flere forskellige måder alt efter, hvilket menneske- og samfundssyn der ligger til grund for denne italesættelse. Ifølge A. Carstens er en definition af motivation blandt andet, at det handler om, at borgerne skal tage sig sammen og overvinde sine dårlige impulser til fordel for det, som i samfundet bliver anerkendt som det "rigtige". Dette ses eksempelvis i socialt arbejde: især inden for beskæftigelsesområdet, hvor borgeren både skal være synligt motiverede, og moralsk motiverede. (Carstens A. , 2005, s. 33-40) Det kan være forbundet med dilemmaer at indgå i en velfærdsprofession. De professionelle kan opleve dilemmaer i relation til omsorg og brugerinddragelse. Omsorgsarbejde kan italesættes som værende:

" (...) omsorg, som ytres til bedste for ikke-selvhjulpne samfundsmedlemmer, og som indebærer ansvar og forpligtelse fra omsorgsyderens side" (Thorsen og Wærness 1999: 48) i (Engen, 2014, s. 159)

Ovenstående citat italesætter omsorg som værende forbundet med ansvar og forpligtelser i forhold til at arbejde med ikke-selvhjulpne samfundsmedlemmer. Endvidere beskriver M. Engen dette som et dilemma mellem omsorgssvigt og omsorgspligt.

Den case, som vores undersøgelse bygger på, rummer flere forskellige professioner. Det er primært socialrådgivere og pædagoger, men der er eksempelvis også ergoterapeuter. Det, disse professioner har tilfælles, er, at brugeren italesættes som udgangspunktet for deres arbejde i en velfærdsorganisation; så som et botilbud, en forvaltning etc. Disse professionelle kan ses, som værende vidt forskellige, men ifølge M. Järvinen og N. Mik-Meyer så er der visse gentagende forudsætninger, som italesætter dem som professionelle uanset, hvilken professionstitel de har. (Järvinen & Mik-Meyer, 2012, s. 12-13) Vi vil konstruere en samlet professionsforståelse, som er

meningsfuld for vores analyse, og som rummer det, som medarbejderne italesætter som faglighed. Dette skal ikke ses som en fyldestgørende konstruktion af professionsforståelser, da dette i sig selv er et speciale værdigt.

Styringsteknologidiskursen som en del af en professionsforståelse
I det følgende afsnit vil vi italesætte, hvordan styringsteknologi kommer i spil i forhold til en professionsdiskurs. I vores konstruktion af en styringsteknologidiskurs (STD) trækker vi på N. Faircloughs forståelse af, hvordan sociale strukturer og diskurser gensidigt påvirker hinanden. Hvor sociale strukturer virker strukturerende for diskurserne. De strukturer, vi henviser til, er eksempelvis de organisatoriske forhold, de lovgivningsmæssige krav og de rent arbejdspladsmæssige forhold.

N.Å. Andersen og N.T. Thygesen definerer styringsteknologier som: *"(...) iagttagelsesredskaber, der stiller en bestemt gentagelig forskel til rådighed, hvormed der fortsat kan styres."* (Andersen & Thygesen, 2004, s. 14) Herved tilbyder styringsteknologier en gentagelig kausalitet i forhold til målopfyldelse. Eksempelvis er handleplaner en styringsteknologi, som indeholder en kalkule om, at der er en kausal sammenhæng mellem handleplanen og den udvikling, der sker med de mål, der er opsat i handleplanen. Styringsteknologier har fokus rettet mod mål. Heri ligger der også en forståelse af, hvordan målet nås. Ved denne forståelse af styringsteknologier bliver mål udenfor den specifikke styringsteknologi usynlige. (Andersen & Thygesen, 2004, s. 18-19) N.Å. Andersen betegner da også kontrakter mellem bruger og forvaltning, som *"s sofistikeret styringsteknologi"*: fx handleplaner. Sociale kontrakter italesættes som det ideelle værktøj til at sætte rammen for en målrettet social intervention. (Andersen N. Å., 2003, s. 16-17)

Handleplaner som styringsteknologi

Vi ser i opbygningen af handleplaner og samarbejdsplaner, at de er struktureret omkring mål for brugeren, og hvordan der kan styres hen imod disse mål. Samtidig er der også fokus på resultater, status, tidsplan osv. Her bliver udvikling italesat som en overordnet forståelse i planerne. I fokusgruppeinterviewet taler medarbejderne om, hvordan de kunne forbedre de pædagogiske planer. Her fortæller en medarbejder:

”Og mere målbar, lige præcis... hvor det simpelthen er et helt afsnit, hvor man skal evaluere på det man nu...og hvis man så har nået målet, så skal man finde et nyt mål, og hvis man ikke, så skal man gå nogle skridt tilbage i det her system, man har lavet....det er faktisk meget smart.”
(33:42-34:10)

Herved kan der tolkes, at dokumentation af udvikling italesættes af medarbejderne som en vigtig del af arbejdet med brugerne. Når medarbejderne fortæller om, hvordan den pædagogiske plan kan forbedres, så nævner de blandt andet målbarhed. Dette tolker vi som, at målbare resultater artikuleres som et moment i en STD. Hvilket peger på, at medarbejderne trækker på en STD i forhold til at målbarhed bliver et parameter for forbedring af de pædagogiske planer. De italesætter ikke brugerinddragelse i denne sammenhæng.

Handleplansarbejde og de pædagogiske planer kan ifølge N.Å. Andersen italesættes som en kontraktliggørelse mellem den offentlige forvaltning og brugeren. I handleplanerne er der fx afsat felter til, at bruger og socialrådgiver kan skrive under på handleplanen. Brugerens handleplan kan ses som en kontraktliggørelse mellem stat og individ, hvor forholdet mellem stat og individ italesættes som gensidigt. Denne gensidighed understreges også i den betydningstilskrivelse, der sker, når X Kommune benævner den pædagogiske plan som en ”samarbejdsplan”. Brugeren italesættes som medansvarlig, men der medfølger ifølge P. Vincent-Jones ingen mulighed for at definere, hvad der skal arbejdes hen imod, og dårlige muligheder for at sige ”nej tak”. N.Å. Andersen argumenterer for, at sådanne kontraktformer i realiteten risikerer at underminere normer om frivillig binding, gensidighed mellem parterne, løfter og proportionalitet. I handleplanen kommer kontraktliggørelsen til udtryk i form af, at brugeren skriver under på planen og i den pædagogiske plan i form af, at brugeren ofte anføres som ansvarlig for, at målene nås. Samtidig benævnes punkterne som *”Beboerens prioriterede mål/fokusområder”*. Der skrives også i teksten som en forklaring til, hvordan planen skal udfyldes: *”Hvad kan personalet gøre og være opmærksom på for at brugeren kan nå målet”*. Her bliver det italesat, at brugeren skal

nå målet, og det bliver derfor også betydningstilskrevet som brugerens opgave. (Andersen N. Å., 2003, s. 73-74)

Kontraktliggørelsen italesætter en ændret positionering af brugeren, hvor italesættelsen ændrer karakter fra klientgørelse til selvstændigt individ. Qua denne ændring knytter N. Å. Andersen begrebet "dobbeltformynderi" på, hvor empowerment og klientgørelse følges ad. Vi tolker N. Å. Andersen italesættelse af empowerment som en udgave af empowerment som kan kaldes neo-liberal empowerment: "(...)individets forbedre evne til at kunne forfølge egne mål". (Harder & Pringle, 2009, s. 117) (Andersen N. Å., 2003, s. 73-74) I denne artikulation af kontraktliggørelse bliver empowerment ikke en stopper for klientgørelse, men empowerment er netop med til at skabe en ny form for klientgørelse. En kontraktliggørelse benytter (udnytter) empowerment til at mægtiggøre brugeren til at tage ansvar for eget liv og opnå de mål, der er opstillet i handleplanen. Den nye form for klientgørelse sker, når brugeren er fastlåst af den struktur, der er i en handleplan. Herved bliver brugerens mulighed for empowerment ikke et valg men nærmere en pålagt opgave. (Andersen N. Å., 2003, s. 14-18) (Andersen & Thygesen, 2004, s. 27) Inden for forståelsen af kontraktliggørelse er individuel frihed ikke noget, der forudsættes, men noget, der forsøges skabt gennem kontrakter. Her bliver kontrakterne ifølge B. Sullivan en styringsstrategi, der ideelt "skal fremme borgerens evne for at vælge, være selvstændig og selvregulerende". (Andersen N. Å., 2005, s. 338) Samtidig er de kommunikative rammer for disse kontrakter i udgangspunktet ikke fastlagt på forhånd. Det indebærer, at den konkrete kommunikation bliver afgørende for kontraktens mulighed for at virke frigørende, da fx handleplaner trækker på bestemte diskurser og forventninger til socialt arbejde. (Andersen N. Å., 2005, s. 338)

Kontraktliggørelse kan kobles til det, N. Mik-Meyer italesætter som en managementforståelse i socialt arbejde. Management tilskrives betydning i forhold til succesparametre, målsætninger og effektmålinger, hvorved der forsøges at måle på menneskelige ressourcer. Koblingen mellem management og socialt arbejde kan være problematisk, hvis socialt arbejde forstås i form af en lineær forestilling om input og

output. Derimod italesættes socialt arbejde først og fremmest som dynamisk og et komplekst felt. Samtidig indbefatter managementtankegangen også en tænkning i økonomiske rationaler og beregninger. Hvor udvikling begrundes med økonomiske rationaler. (Mik-Meyer, 2001)

Handleplaner som en styringsteknologisk genre

I dette afsnit vil vi pege på, hvordan forskellige italesættelser af brugeren er med til at positionere brugeren i relation til den professionelle. Dette kommer eksempelvis til udtryk i følgende citat: *"Per skal støttes, af personalet til at sige fra, overfor evt. andre beboere, da Per kan have meget svært ved dette."* (Per-pædagogisk plan) I citatet bliver Per ikke italesat som den, der får tingene til at ske, men bliver italesat som den, der bliver påvirket af handlingen "personalets støtte". I forlængelse af N. Faircloughs italesættelse af sociale aktører kan Per italesættes som passiv i sætningsopbygningen. (Fairclough, 2003, s. 145) Ud fra ovenstående sætning så er det sandsynligvis udtryk for, at Per enten verbalt eller nonverbalt har givet udtryk for, at han har svært ved at sige fra. Vi får i sætningen og den sammenhæng som sætningen indgår i ikke indblik i, hvad Pers opfattelse af situationen er, men kan blot påpege, at Per tildeles en passiv rolle i sætningen. Den genre som handleplaner og pædagogiske planer udgør, kan måske bedst betegnes som en styringsteknologisk genre, både i forhold til kontraktliggørelse og i forhold til styring af det arbejde, der foregår med brugerne. Derfor bærer planerne også præg af, at deres anvendelse i dagligdagen ofte bliver i forhold til at skabe overblik over, hvilke opgaver der skal være opmærksomhed omkring i forhold til den enkelte bruger, samt formidling imellem professionelle. Formidlingen imellem professionelle er både imellem medarbejdere på botilbuddet, samt formidlingen imellem handleplaner og pædagogiske planer, som kommer til udtryk igennem den intertekstualitet, vi ser i forhold til, at de pædagogiske planer i høj grad trækker på handleplanerne.

En del af det målstyringsarbejde der beskrives i handleplanerne retter sig imod, at brugerens udvikling skal styres hen imod det, der kan italesættes som "det gode liv". Vi vil i det nedenstående afsnit anskueliggøre, hvordan "det gode liv" kan italesættes som en del af en professionsforståelse.

Omsorgsdiskurs

I det følgende afsnit vil vi italesætte, hvordan omsorg indgår som en del af en professionsforståelse. Omsorg italesættes både i empirien og på samfundsniveau: eksempelvis italesættes omsorg i forhold til "det gode liv", både på et botilbud men også hvad der anses for at være et godt liv generelt. Omsorg italesættes som en værdi og vigtig del af det sociale arbejde med brugerne på tværs af professioner, hvor omsorgsarbejde forbindes med "varme hjerter og varme hænder". Omsorg italesættes som en del af de professionelle kerneopgaver, som tilskrives stor vægt. Kerneopgaver forstået som de opgaver, de professionelle ser som det centrale i deres arbejdsudførelse. Samtidig er omsorg et diffust begreb, som kan tilskrives flere betydninger. (BUPL, 2011) (Dansk Socialrådgiverforening, 2011, s. 10) (Bryderup, 2011) (Engen, 2014)

En professionsforståelse kan indeholde flere forskellige perspektiver på at yde omsorg over for brugere med diagnoser som udviklingshæmning og udviklingsforstyrrelser. Høgsbro m.fl. nævner blandt andet, at omsorg kan komme til udtryk ved en skærmende tilgang. Denne tilgang til brugerne tager udgangspunkt i at skærme brugerne for det, de professionelle ser som udslagsgivende for en udadreagerende reaktion hos brugerne qua deres diagnose. Ved denne tilgang er der fokus på, at brugerne skal have en hverdag med fast struktur og forudsigelighed. (Høgsbro, Eskelinen, Fallow, Mejlvig, & Berger, 2012, s. 73-74)

Omsorg som afskærmning

Omsorg kan betydningstilskrives i forhold til at skærme brugeren fra de ting, som de professionelle italesætter som overstimulering. Denne skærmning kan blandt andet foregå ved, at brugeren ikke kommer med til aktiviteter, vedkommende gerne vil, eller ved at brugeren ikke bliver spurgt om, hvad han eller hun gerne vil. Medarbejderne begrundes denne afskærmning af brugeren med, at det er for brugernes egen skyld. Her bliver omsorgsdiskursen italesat i forhold til en professionsforståelse, hvor brugerinddragelse bliver midlertidigt udelukket:

"Især når vi har med en målgruppe at gøre, som langt hen af vejen faktisk ikke ved, hvad der er bedst for dem pga. deres kognitive lave begavethed.

Og der kan sådan nogle ting, som...hvad kan man sige...pædagogisk opfordring til ligesom at tage styring som er nødvendigt engang imellem, for ellers er der nogle af vores beboere, som får overstimuleret sig selv, og det kan jo havne i udadreagerende adfærd og sådan nogle ting.” (14:36-15:41)

Det omsorgsfulde bliver i ovenstående citat at beskytte brugeren mod overstimulering og udadreagerende adfærd. Samtidig begrundes medarbejderne også, at deres faglighed gør dem i stand til at arbejde for at nå de mål, som er til størst gavn for brugeren. Her tolker vi det i forlængelse af ovenstående citat, at medarbejderne anser sig selv som en slags eksperter på brugerne qua deres faglighed. Denne italesættelse af omsorg ligger i forlængelse af A. Sørensen's argumenter om det rigtige i at forhindre brugere med udviklingshæmning i at handle ufornuftigt. (Sørensen A. , 2013)

Omsorg i forhold til ”det gode liv”

I det følgende afsnit vil vi tydeliggøre, hvordan ”det gode liv” indgår som en del af omsorgsdiskurs. ”Det gode liv” trækker på en større samfundsmæssig diskussion om, hvordan vi som samfundsborgere bør leve. Der er både eksperter og debattører, der byder ind med forslag til, hvilken mad vi bør spise, hvordan vi tænker om os selv, om vi motionerer etc. Eksempelvis byder Sundhedsstyrelsen ind med nogle parametre for, hvad sundhed er i forhold til alkohol, motion etc. (Sundhedsstyrelsen, 2015)

Ved ”det gode liv” forstår vi den italesættelse af, hvad de professionelle ser som vigtige elementer i et godt hverdagsliv for brugerne. Et eksempel på dette er italesættelsen af det at rede seng hver morgen. Det fremgår af Søren's pædagogiske plan, at han skal lære at rede sin seng hver dag. (Søren-pædagogisk plan) Vi tolker dette mål som udtryk for, at medarbejderne kobler det at ”rede seng hver dag”, som et moment i en omsorgsdiskurs. I forlængelse af dette ser vi også det at gå på arbejde, motionere og spise sundt, have faste sengetider, som momenter i en omsorgsdiskurs.

Medarbejderne er opmærksomme på, at de har en magtposition i forhold til brugerne og i defineringen af brugernes problemer. En medarbejder fortæller, at hun kan få brugeren til at svare det, hun gerne vil have vedkommende til at svare: eksempelvis i

forhold til at brugeren er enig med den professionelle i, hvad der er brugerens problematikker. (29:19-29:34) Medarbejderne forklarer, at de bruger manipulation ved de brugere, som ikke ved, hvad der er bedst for dem selv. Medarbejderne ser manipulation som en nødvendighed for at yde omsorg til brugerne. Dette skal også ses i forlængelse af forståelsen af de professionelle som eksperterne i brugernes liv.

"Jeg tænker da også i forhold til brugerinddragelse og medbestemmelse, at det er...man balancerer jo på et knivsæg i forhold til motivation og manipulation. Men hvor mit vigtigste...vores vigtigste parameter må være det, vi styrer hen imod...målet...det er til størst gavn for borgeren."
(16:27-17:03)

I ovenstående citat fortæller medarbejderne, hvordan deres arbejde med brugerne kan italesættes som en balancegang mellem motivation og manipulation. Hvor det, der er afgørende for, om de vælger den ene tilgang frem for den anden, er, om valget kan begrundes med, at medarbejderen arbejder for at nå et mål, som anses for værende til størst gavn for borgeren. Ud fra en professionsforståelse bliver de professionelle positioneret som eksperter i brugernes problematikker via deres faglighed. Herved kan de professionelle italesætte deres manipulation af brugerne som beskyttelse af det ufornuftige. (Bylov, 2013)

En del af den omsorg, der ydes i forhold til brugerne, begrundes i brugernes diagnoser. I det følgende afsnit vil vi anskueliggøre en diagnosediskurs, som brugerne bliver italesat og positioneret i forhold til.

Diagnosediskurs

I dette afsnit vil vi anskueliggøre, hvordan vi afgrænser en diagnosediskurs ud fra det empiriske materiale og en dekonstruktion af diagnosediskursen, som også italesættes på samfundsniveau. Vi vil have fokus på, hvordan de professionelle trækker på en italesættelse af diagnoser, og hvilke betydningstilskrivelser diagnoserne får.

Diagnosediskurs og professionsforståelse

Diagnoser vægtes af de professionelle i forhold til, hvilken tilgang de har til brugerne. Dette er der umiddelbart ikke noget underligt i, da mange brugere bliver tilkendt socialt hjælp på baggrund af deres diagnose. Endvidere så er psykologi et stort element

på de respektive professionsuddannelser, hvor der sker en kobling mellem diagnoser og handlemuligheder for den professionelle. Ifølge Levin og Linden har diagnoser fået sit eget "sandhedsregime" inden for socialt arbejde med deraf følgende risiko for, at de professionelle er for ukritiske i forhold til, hvad diagnoserne kan bruges til. Samtidig kan diagnoserne være med til, at de professionelle bliver blinde over for andre forståelser af brugernes komplekse adfærd, da "unormal" adfærd italesættes i form af brugernes diagnose og ikke som en del af brugernes personlighed og positionering som bruger. (Levin & Linden, 2007, s. 55,70) Ifølge S. Brinkmann er det problematisk, at de professionelle bruger diagnoser som forklaringsmodel uden hensyntagende til andre mulige forklaringer. Eksempelvis positioneres S. Brinkmann som kritisk i forhold til diagnoser. S. Brinkmann taler dog stadig ind i en diagnosediskurs, hvor praksis i høj grad fortsat er at forstå diagnoser som objektive kategorier. Det peger på, at der foregår en diskursiv kamp på samfundsniveau, mellem de forskellige positioner indenfor diagnosediskursen. (Hamre, 2013, s. 201-202) (Højbjerg, 2010)

Diagnoser som klassificering

I diagnosediskursen er det psykologer og psykiatere, der er de primære eksperter, hvilket blandt andet ses ved, at det er dem, der har adgang til at kunne definere brugerne som autister, mentalt retarderede og skizofrene. Medarbejderne kan ikke selv stille en diagnose. De professionelle der skriver handleplanerne og samarbejdsplanerne, kan trække på den betydning, der er i diagnoserne.

Ifølge T. Jacobsen så har det betydning for praksis, hvordan de professionelle kategoriserer de mennesker, som er udgangspunktet for deres arbejde: "*Mennesker får prædikater, klassificeres og gradueres i juridisk og administrativt øjemed, der samtidig reproducerer den samme virkelighed.*" (Jacobsen, 1999, s. 306) Herved pointerer T. Jacobsen, at det har betydning for det sociale arbejde, hvordan de professionelle italesætter brugerne. Herved italesætter han også, at hvis de professionelle ændrede på deres klassificering af brugerne, så ville det også gøre en forskel for det sociale arbejde med brugerne. T. Jacobsens pointer kan også ses i forlængelse af, at de professionelle har bestemte metoder og rationaler, som de arbejder ud fra i deres arbejde med brugerne. Den tilgang, de professionelle har til brugerne, påvirkes af

institutionelle rationaler og faginterne traditioner, som kan italesættes som en del af de professionelle fagkompetencer og dermed kvalificere de professionelle arbejde med brugeren. Samtidig er disse fagkompetencer med til at gøre arbejdet med brugeren nemmere. Forstået på den måde, at de professionelle fx har bestemte metoder, de kan trække på, når de arbejder med en bestemt gruppe brugere. Ved at arbejdet med brugeren sker ud fra en standardiseret tilgang til komplekse problemstillinger, så kan det være med til at udelukke erkendelsen af andre mulige tilgange til brugeren. (Olesen, Eskelinen, & Caswell, 2008, s. 18-19)

De professionelle italesætter diagnoser i deres forståelse af brugere og deres sociale kompetencer. Eksempelvis i tilfældet med Simon og beskrivelsen af hans sociale kompetencer:

"Simon er infantil autist, hvilket betyder at han nogle gange kan blive sur og irriteret, når han er sammen med andre mennesker." (Simon-pædagogisk plan)

Ifølge ovenstående citat italesættes grunden til, at Simon bliver sur og irriteret i sociale sammenhænge, at han er infantil autist. Her kobles Simons reaktion og hans autisme som en deterministisk forståelse. Herved lukker de professionelle i artikulationen af for andre forklaringer på, hvorfor Simon kan blive sur og irriteret. Endvidere tydeliggør dette citat, hvordan brugernes diagnoser bruges til at italesætte brugeren ud fra en sammenhæng mellem diagnoser og adfærd. Eksempelvis kobles Mogens' udadreagerende adfærd til autisme diagnosen. Autistiske træk er ikke nødvendigvis den eneste mulige forklaring på, at Simon bliver sur og irriteret, når han er sammen med andre mennesker, eller at Mogens kan blive udadreagerende. Simons reaktioner kan også italesættes som, at han ikke altid har lyst til at være social. Mogens' udadreagerende adfærd kan være reaktioner på konkrete frustrationer over eksempelvis at føle sig uretfærdigt behandlet. (Engen, 2009, s. 10) Denne konstruktion af de professionelle italesættelse af brugerne ses også i fokusgruppeinterviewet, hvor brugerne italesættes ud fra deres diagnose:

"Det er i hvert fald svært at få dem med ind på lige fod i forhold til medindflydelse, fordi det bare kan forekomme....jeg taler specifikt om en

autist lige nu, hvor det kan forekomme meget meningsløst, og som et krav.” (8:58-9:14)

I ovenstående citat fortæller en medarbejder, at vedkommende ikke oplever det meningsfuldt at inddrage brugeren i den pædagogiske plan, med en begrundelse om, at brugeren er autist. De professionelle beskriver en bruger med autisme, som en der ikke kan forholde sig til, hvad vedkommende gerne vil i fremtiden. Diagnoserne kobles til adfærd eller forventninger, som ikke altid er lige åbenlyse i forhold til, hvad vi har kunnet læse os til om de diagnostiske kriterier. Autismediagnosen bliver koblet til det ikke at kunne tænke fremad, hvilket virker paradoksalt, når det i planerne understreges, at brugere med autisme skal vide, hvad de skal; både den enkelte dag og den næste dag. De diagnostiske kriterier går på, at mennesker med autisme generelt kan have svært ved at tænke abstrakt. Derudover italesættes det i en udgivelse fra Center for autisme, at brugere med autisme kan have konkrete fremtids ønsker. For at de professionelle kan få adgang til disse ønsker kræver det ifølge D. Haracopos og M.T. Luckow, at de professionelles spørgeteknik tager hensyn til en balancering mellem konkret og abstrakt tænkning, som den enkelte bruger kan forholde sig til. (Haracopos & Luckow, 2003)

Diagnosediskursens positionering af brugerne

Italesættelsen af en brugers selvindsigt eksemplificeres i følgende citat:

”Simon har en vis forståelse af hvilke vanskeligheder han har, men han forstår ikke hvor meget det betyder for hans dagligdag.” (Simon-handleplan)

I ovenstående citat ser vi, hvordan Simons selvindsigt italesættes som værende i uoverensstemmelse med, hvordan de professionelle opfatter Simons problematikker. Endvidere positioneres de professionelle som eksperter i Simons liv og ikke Simon. Under den konkrete rubrik i handleplanen der hedder *”Borgerens fremtidige ønsker”*, står der, at Simon ønsker et botilbud i BY Y. Dette er det eneste sted, hvor det bliver nævnt, at Simon ønsker at bo i BY Y. Der sker ikke en vurdering af Simons muligheder for at flytte til BY Y, hverken i handleplanen eller den pædagogiske plan. Pt. bor Simon i BY X. Simon kan have skiftet mening vedrørende bopæl i BY Y, men dette fremgår heller ikke af planerne. En anden forståelse af den manglende forholdende sig til

Simons ønsker er, at de ikke er i overensstemmelse med det, der bliver vurderet til at være til Simons bedste.

Et eksempel på, hvordan brugernes artikulationer behandles forskelligt alt efter, hvordan de positioneres i relation til diagnosediskursen, vil vi anskueliggøre i det følgende. Der skrives i den pædagogiske plan for Steen: *"At Steen, i større omfang skal blive bedre til at håndtere sin vrede."* (Steen-pædagogisk plan). Steen har ikke en diagnose udover, at han har Downs Syndrom. Forståelsen af Steens vrede bliver her i første omgang behandlet som noget, der er illegitimt. Det er noget der skal arbejdes med, skal undgås. Altså ikke det, at Steen føler, at der er nogle ting, der gør ham vred, men selve reaktionen "at blive vred". Her italesættes Steens vrede også som noget, han selv kan styre. Dette står i kontrast til den argumentation, der er i forhold til Søren's vrede. Søren's vrede forklares ud fra hans diagnose skizofreni, og på samme måde som hos Steen er vreden en følelse, der skal undgås. Men i modsætning til Steen undgås vreden ved ikke at presse Søren for meget og ved at skærme ham for stimuli. Det bliver altså medarbejderne, der primært skal sikre, at Søren ikke bliver vred, i modsætning til Steen, som selv skal "arbejde med" ikke at blive vred.

Det arbejde, der sker med brugerne på botilbuddet, sker med udgangspunkt i deres diagnose. Samtidig er en af værdierne i botilbuddet at være med til at styrke brugernes medborgerskab. Dette gøres blandt andet ved, at brugerne er tilknyttet et dagstilbud, som omtales som beskæftigelse. I det følgende afsnit vil vi anskueliggøre en beskæftigelsesdiskurs, som kan kobles til en samfundsmæssig diskussion af betydning af at arbejde.

Beskæftigelsesdiskurs

I dette afsnit vil vi anskueliggøre, hvordan vi afgrænser en beskæftigelsesdiskurs ud fra det empiriske materiale og en dekonstruktion af beskæftigelsesdiskursen, som også italesættes på samfundsniveau. Vi vil ikke analysere diskursen på samfundsniveau, men blot trække på paralleller i forhold til den samfundsmæssige diskurs om beskæftigelse. Vi vil i nærværende afsnit have fokus på, hvordan de professionelle italesætter beskæftigelse som en del af brugernes dagligdag.

Beskæftigelses italesættes som en afgørende faktor i forhold til at løse velfærdssamfundets finansieringsproblemer. I regeringens 2020-plan italesættes beskæftigelse og arbejde som et gennemgående tema. Eksempelvis er titlen "*Danmark i arbejde - udfordringer for dansk økonomi mod 2020*" (Regeringen, 2012) Her italesættes det samfundsøkonomiske aspekt ved beskæftigelsesdiskursen, hvor beskæftigelse blandt andet tilskrives betydning i forhold til lønarbejde og bidrag til den samfundsmæssige økonomi. Beskæftigelsesdiskursen var i første omgang ikke en diskurs, vi forventede, ville fylde noget særligt, da der er tale om en gruppe brugere, hvor det fremgår af flere handleplaner, at de professionelles vurdering er, at de aldrig vil kunne deltage i nogen form for ordinær beskæftigelse. Samtidig modtager flere af brugerne førtidspension, hvilket umiddelbart ikke giver mening i forhold til en forståelse af beskæftigelse i en samfundsøkonomisk betydning. I den samfundsøkonomiske tilgang er forståelsen, at beskæftigelse skal lede hen imod, at den enkelte borger bliver selvforsørgende og dermed ikke er på offentlige overførsler. Ifølge M.H. Jacobsen har arbejde siden tidernes morgen været en medvirkende factor til identitetsskabelse, til menneskelig behovstilfredstillelse både på et fundamentalt plan og økonomisk, samt som et samfundsmæssigt middel til vækst og social styring. (Jacobsen M. H., 2004, s. 70) Denne italesættelse kan være en indgangsvinkel til at tydeliggøre de meningstilskrivninger i forhold til, at beskæftigelse springer frem som artikulationer, i handleplaner og pædagogiske planer. Beskæftigelsesdiskursen kommer til udtryk i form af flere forskellige forståelser af, hvad der er meningen med arbejde; både for den enkelte og for samfundet. Beskæftigelse kan både italesættes som en aktivitet for brugeren, hvor beskæftigelse bliver et middel til at fylde brugernes hverdag med noget, der kan italesættes som meningsfulde aktiviteter. Samtidig kan beskæftigelse også italesættes som en disciplinering i forhold til en forståelse af, at det er vigtigt at bidrage til samfundet via arbejde og hermed undgå de konsekvenser, som tilskrives arbejdsløshed. Konsekvenserne kan italesættes som problemer i forhold til at leve op til samfundets moralske kodeks. Beskæftigelse tilskrives også betydning i forhold til en behandlingstilgang, hvor beskæftigelse er et redskab til socialpædagogisk arbejde med brugerne. Disse forståelser af, hvad beskæftigelse kan være, vil vi forsøge

at italesætte i den videre analyse, hvor de relateres til de konkrete tilfælde i empirien hvor beskæftigelsesdiskursen er i spil. Vi vil i den nedenstående delanalyse tydeliggøre, at beskæftigelsesdiskursen springer frem i vores empiri samt pege på, hvordan beskæftigelse betydningstilskrives.

Beskæftigelse som identitetsmarkør

M.L. Andersen italesætter beskæftigelse som en identitetsmarkør, hvor arbejde er med til at skabe den enkeltes selvopfattelse via de interaktioner som den enkelte indgår i. Samtidig tilskrives arbejdet betydning i forhold til at positionere den enkelte i samfundet. I Danmark tilskrives arbejde afgørende betydning for social integration, da arbejde kan italesættes som en adgang til sociale og civile privilegier. Arbejde kan italesættes som en mulighed for at blive inkluderet i samfundet i flere dimensioner. Vi vælger at inddrage dimensionerne netværk, en oplevelse af at høre til og et positivt selvbillede i vores analyse. (Andersen M. L., 2009, s. 183)

Ifølge handleplaner og pædagogiske planer er de fleste brugere tilknyttet et dagtilbud. I flere af brugernes pædagogiske planer italesættes dagtilbuddene som beskæftigelse og vedkommendes arbejde. Et eksempel er i Klaus' pædagogiske plan, hvor dagtilbuddet omtales som hans beskæftigelsestilbud og arbejde: fx at Klaus skal "møde på sit arbejde". Et andet eksempel er Steens handleplan, hvor VÆRKSTED X italesættes som hans arbejde. VÆRKSTED X er et beskyttet værksted og dagstilbud for brugere med eksempelvis senhjerneskade, fysiske og psykiske handicap. Pers dagtilbud VÆRKSTED X italesættes som, at han "arbejder på VÆRKSTED Y", "tager af sted på arbejde", etc. Hvilket umiddelbart kan indikere, at Per har fået et arbejde på ordinære vilkår. VÆRKSTED Y er et beskyttet værksted, hvor de brugere, der er tilknyttet, enten modtager kontanthjælp eller førtidspension. Ved at italesætte dagtilbuddet som "arbejde" positioneres Per som en, der "passer sit arbejde" og dermed lever op til den moralske del af beskæftigelsesdiskursen samt får mulighed for at benytte arbejde som en identitetsmarkør.

I forlængelse af italesættelsen af arbejde som vigtig vil vi her følge op med en undren. Det fremgår af Steens handleplan, at han ikke deltager på handleplansmødet. I feltet,

der er tilegnet Steens ytringer, fremgår som det eneste, at Steen har gjort opmærksom på at han er glad for sit arbejde. Da Steen ikke deltager i mødet, er det op til de professionelle at forestille sig, hvad Steen ville have sagt. En mulighed kunne have været at holde feltet tomt og fremføre, hvad de professionelle tror, der er Steens ønsker andet steds i handleplanen. Vi stiller os undrende i forhold til, at det netop er arbejde, som fremstår som det, der italesættes som det, Steen er glad for. Denne undren bygger på, at der kunne have været andre italesættelser af, hvad Steen er glad for; Fx at han går til bowling og ridning. Vi tolker ovenstående som et eksempel på, hvordan arbejde italesættes som centralt i Steens hverdag, når det netop er den del af Steens hverdag, der nævnes. I vores tolkning artikuleres arbejde i en centrale rolle i Steens hverdag, her bliver Steen positioneret som arbejdende og glad for sit arbejde. I og med at Steen bliver positioneret som glad for sit arbejde, kan det tilskrives betydning i form af adgang til arbejde som en overordnet identitetsmarkør, som blandt andet kan virke adgangsgivende i forhold til social inklusion og anerkendelse.

Beskæftigelse som aktivitet og behandling

Vi ser, at de professionelle artikulerer dagtilbud som arbejde og beskæftigelse. De professionelle artikulationer peger på, at det "at arbejde" ikke forbindes med "at være på BOSTED X". Det italesættes eksempelvis ikke som arbejde, når Per gør rent i sin lejlighed. Samtidig italesættes fritidsaktiviteter ikke som arbejde, fx når Per er til håndbold. At gøre rent i egen lejlighed og at tage til håndbold forbindes ikke med artikulationen "arbejde" inden for beskæftigelsesdiskursen. Arbejde er altså på den ene side ikke nødvendigvis arbejde i en samfundsøkonomisk forståelse af lønarbejde, men arbejde er heller ikke en hvilken som helst aktivitet uden for BOSTED X. Den forståelse af beskæftigelse som italesættes i forbindelse med de ovennævnte italesættelser af dagtilbud retter sig ikke imod, at Per skal have et lønarbejde. Noget, som arbejde konsekvent forbindes med i empirien, er de konkrete dagtilbud VÆRKSTED X og VÆRKSTED Y. Vi vil pege på, at beskæftigelsesdiskursen tilskrives betydning i forhold til meningsfulde aktiviteter, da der for dagtilbuddene beskrives et formål om at bidrage til en "*indholdsrig dagligdag*" for brugerne. Beskæftigelse bliver et mål, som tilskrives betydning i form af aktivitet, "af sted på faste tidspunkter" og

motivation. Ved at dagtilbuddene italesættes som arbejde, undgås en positionering af brugerne som "inaktiv" og "umotiveret". Dette kan italesættes ud fra en disciplinerende beskæftigelsesdiskurs, hvor det ikke at have et arbejde eller i det mindste at være umotiveret for et arbejde anses som værende umoralsk. (Carstens A. , 2005) Samtidig beskrives der også et mål om at træne brugerne i forhold til at blive mere selvhjulpne qua formålsbestemmelserne for VÆRKSTED X og VÆRKSTED Y. Her kommer beskæftigelsesdiskursen til udtryk i form af en behandlingstilgang. (Kommune)

I nedenstående afsnit vil vi samle op på de pointer, som vi ønsker at fremhæve som væsentlige i ovenstående analyse.

Opsamling på delanalyse 1

Opsamlingen vil bestå af pointerne fra delanalyse 1 ud fra de 4 konstruerede diskurser som bliver italesat i forhold til en professionsforståelse: STD, omsorgsdiskurs, diagnosediskurs og beskæftigelsesdiskurs. Opsamlingen skal ses som en understregning af hvilke analytiske pointer, vi ønsker at medbringe i den videre analyse.

Opsamling på STD

Vi har i ovenstående afsnit forsøgt at afgrænse en styringsteknologidiskurs, i form af forskellige begreber, der er med til at betydningstilskrive indenfor det perspektiv, diskursen giver på socialt arbejde. STD artikuleres i forhold til socialt arbejde, hvor udvikling, mål og målstyrings af medarbejderne italesættes som en vigtig del af arbejdet med brugerne. Samtidig italesættes handleplaner også som en måde at sætte rammen for en målrettet social intervention, som et iagttagelsesredskab. Samtidig tilbyder handleplaner og pædagogiske planer en gentagelig kausalitet i forhold til målopfyldelse. Målbarhed italesættes som vigtigt i handleplanerne og italesættes som et væsentligt parameter i forhold til at lave godt socialt arbejde. Brugerinddragelse italesættes ikke som en parameter til forbedring af de pædagogiske planer. Her kobles mål og målstyring med økonomiske rationaler. STD kobles med en managementtankegang, hvor der er fokus på økonomiske rationaler, udvikling og effektmåling. Koblingen mellem management og socialt arbejde kan være

problematisk hvor udvikling tilskrives betydning i forhold til en tankegang, hvor der tænkes i kausalitet, input og output. Socialt arbejdes karakter er dynamisk og komplekst, hvilket er i konflikt med den simplificering, der sker, ved input- output tankegangen. En del af styringen af udviklingsarbejdet med brugerne sker igennem handleplaner og pædagogiske planer, som kan italesættes som kontraktliggørelse. I en kontraktliggørelse bliver socialt arbejde italesat i forhold til brugerens ansvar for egen udvikling. Handleplanen kan italesættes som en kontraktliggørelse imellem to gensidige parter. En kontraktliggørelse italesætter en mægtiggørelse af brugeren som ansvarlig for eget liv, som medvirker til, at der sker en ny form for klientgørelse, hvor brugerne gøres ansvarlig for egne handleplansmål uden at det nødvendigvis betyder, at de også får indflydelse på målene. Den nye form for klientgørelse sker, når brugeren er fastlåst af den struktur, der er i en handleplan, herved bliver brugerens mulighed for "selvansvarliggørelse" ikke et valg men nærmere en pålagt opgave. Pointen er, at brugeren bliver ansvarliggjort for mål, som brugeren ikke har indflydelse på. Da der medfølger begrænset mulighed for at sætte dagsordenen for, hvad der skal arbejdes hen imod og brugeren ikke rigtigt har mulighed for at sige nej tak. Dette er, hvad N.Å. Andersen italesætter som dobbelt formynderi. Det er afgørende for handleplansarbejdet, hvilke diskurser der trækkes ind i kommunikationen, da det kan være afgørende for, om handleplanen kommer til at virke som en muliggørende proces, eller om den i stedet trækker på forståelser, som ikke skaber rum for alternative perspektiver. Hvilket dermed også kan få afgørende betydning for brugerinddragelse. I handleplanerne er der ikke fastlagt ramme for kommunikationen, derfor bliver det afgørende, hvilke diskurser der trækkes ind i kommunikationen i forbindelse med den konkrete kommunikation. Den styringsteknologiske genre, som handleplaner og pædagogiske planer udgør, kan være medvirkende til, at brugerne italesættes som passive, da teknologien i sin praktiske anvendelse ofte er et kommunikationsredskab imellem professionelle. Hvilket indebærer, at det ikke bliver et redskab mellem bruger og professionel. Samtidig har vi vist i analysen, at de pædagogiske planer i høj grad trækker på handleplanerne. Denne intertekstualitet betyder, at de diskurser, som bliver italesat i handleplanerne, også er de diskurser, der

bliver trukket på i de pædagogiske planer. Dette ses specifikt ved fokusområder/mål i handleplanen som videreføres i de pædagogiske planers mål. Samtidig vil vi sætte spørgsmålstegn ved, hvordan denne forståelse af handleplanerne og de pædagogiske planer får betydning i forhold til kontraktliggørelse. Dette spørgsmål vil vi undersøge nærmere i delanalyse 3.

Opsamling på en omsorgsdiskurs

Vi har via empirien og teoretiske perspektiver på omsorg forsøgt at afgrænse en omsorgsdiskurs i form af forskellige begreber, der er med til at betydningsstilskrive indenfor det perspektiv, diskursen giver på socialt arbejde med brugere med nedsat funktionsevne. Omsorg bliver italesat som en kerneopgave i socialt arbejde, hvor den tilskrives betydning i forhold til "varme hjerter og varme hænder". De professionelle bliver italesat som eksperter på brugernes liv qua deres uddannelse, hvor de har fået indsigt i, hvad der er et "godt liv" for brugerne. Artikulationen "det gode liv" er også med til at indholdsudfylde omsorgsdiskursen i form af forskellige italesættelser af "det gode liv": eksempelvis sundhed, daglige gøremål og arbejde. Samtidig italesætter de professionelle også deres opgave i relation til omsorg, som værende at skærme brugerne imod at tage ufornuftige beslutninger og eksempelvis beskytte brugerne imod overstimulering. Disse ufornuftige beslutninger kan både være i form af det, der defineres udenfor "det gode liv", men også som en italesættelse af, at brugeren ikke har indsigt i, hvad der er bedst for vedkommende selv. Afskærmningen beskrives som værende omsorg til brugernes bedste. Samtidig italesættes afskærmning som en balance mellem motivation og manipulation. Manipulation italesættes som en sikring for brugeren til at få "det gode liv", hvilket italesættes af de professionelle som omsorg og dermed som en berettigelse af manipulation. Hvornår manipulation er berettiget er et definitionsspørgsmål, som i høj grad ligger hos de professionelle, som vi tidligere har vist positioneres som eksperter i brugernes liv.

Opsamling på diagnosediskursen

Vi har konstrueret en diagnosediskurs i form af forskellige begreber, der er med til at betydningsstilskrive indenfor det perspektiv, diskursen giver på socialt arbejde med brugere med nedsat funktionsevne. Brugere er tildelt hjælp på baggrund af deres

diagnose. Indenfor socialt arbejde kan diagnosediskursen italesættes som et "sandhedsregime", dette medfører en risiko for, at de professionelle er for ukritiske i forhold til, hvad diagnoserne kan bruges til. Diagnoserne kan medføre, at de professionelle bliver blinde overfor andre forståelser af brugernes komplekse adfærd. Diagnoserne forbindes i empirien med en manglende selvindsigt i, hvad der er bedst for den enkelte. Hvis brugeren udtrykker noget, der ikke er i overensstemmelse med de professionelles vurdering af det bedste for brugeren, så tages det ikke med videre. Diagnoser kan italesættes som en klassificering af brugeren og italesættelse af, hvilken tilgang de professionelle skal have til brugeren. De kan udelukke en mulig erkendelse af andre mulige tilgange til brugeren og andre mulige imødekomelser af brugernes artikulationer. Dette kan italesættes som en deterministisk forståelse af, hvad der er muligt at gøre i forhold til brugernes diagnose. Diagnoser vægtes af de professionelle i forhold til, hvilken tilgang de har til brugeren. En anden positionering af brugeren ville virke muliggørende i forhold til at forstå og handle anderledes i forhold til den enkelte bruger. I diagnosediskursen tilskrives brugernes adfærd brugernes diagnoser. Brugerens følelsesmæssige reaktioner, eksempelvis at blive vred, kan tolkes forskelligt alt efter, hvilken diagnose der er knyttet på brugeren. Det kan derfor have betydning i forhold til, hvordan en brugers vrede forstås. Om vreden forstås som noget, brugeren selv skal arbejde med eller om vreden forstås som noget, medarbejderne skal forhindre gennem eksempelvis skærmning. Inden for den diagnostiske diskurs positioneres brugeren som perifere i forhold til at have indsigt i deres eget liv og de professionelle som eksperterne. Den adfærd eller de evner de professionelle tilskriver de forskellige diagnoser, hænger ikke nødvendigvis sammen med de begrænsninger, der italesættes i diagnosekriterierne. Samtidig giver en tilgang, hvor de professionelle forstår brugerinddragelse som begrænset af den determinisme, der tillægges diagnosen. Hermed italesættes begrænsningen som en egenskab ved brugeren. Frem for en begrænsning af kommunikationen imellem professionelle og bruger.

Opsamling på beskæftigelsesdiskurs

Vi har via empirien og en kobling til en samfundsmæssig italesættelse af beskæftigelse konstrueret en beskæftigelsesdiskurs. Vi ser i empirien, hvordan arbejde bliver italesat

i relation til brugerne. At brugerne tager på arbejde, at brugerne er glad for deres arbejde etc. Vi tolker disse italesættelse som udtryk for en positionering af brugerne indenfor beskæftigelsesdiskursen. De forskellige italesættelser kan overordnet forstås i forlængelse af 4 aspekter ved en beskæftigelsesdiskurs, som vi ønsker at medtage. Det gælder et samfundsøkonomisk aspekt, som italesætter beskæftigelse som et middel til en sammenhængende samfundsøkonomi. Arbejde betydningstilskrives umiddelbart ikke i forhold til et samfundsøkonomisk aspekt i empirien, da de fleste brugere er enten på førtidspension eller italesættes som nogen, der "aldrig vil kunne tage ordinært arbejde." Et andet aspekt er disciplinering i forhold til at leve op til samfundets moralske kodeks. Ved at dagtilbuddene italesættes som arbejde undgås en positionering af brugerne som "inaktiv" og "umotiveret". Dette bliver i højere grad meningsfuldt i forhold til empirien, fordi en italesættelse af "arbejde" er med til at positionere brugerne i overensstemmelse med dette kodeks. De professionelle italesætter Steens ønsker i forhold til arbejde og ikke i forhold til fx bowling og ridning, dette kan tolkes som et forsøg på at positionere brugeren i relation til identitetsmarkøren arbejde, som blandt andet kan virke adgangsgivende til social inklusion og anerkendelse. Beskæftigelse kan også tilskrives betydning i de konkrete tilbud VÆRKSTED X og VÆRKSTED Y, hvor formålet er at give brugerne en indholdsrig dagligdag, hvor aktiviteterne italesættes som meningsfulde. Samtidig beskrives det også i forbindelse med tilbuddene, at de har et behandlingsmæssigt sigte, som skal ruste brugerne til en mere selvhjulpne dagligdag. Hermed kan beskæftigelse tilskrives betydning i form af behandling.

Ovenstående opsamling tydeliggør de diskurser, vi har konstrueret og de pointer, som vi ser som vigtige i forhold til en italesættelse af brugerinddragelse. Diskurserne er konstrueret med hensyntagen til en afvejning af, hvad der er konstruktivt i forhold til konstruktionernes formål, nemlig til at kunne pege på, hvad der sker, når diskurserne brydes, og når de får konsekvenser for brugerinddragelse. I følgende afsnit vil vi pege på, hvordan diskurserne gensidig påvirker hinanden.

Kapitel 5: Delanalyse 2

I delanalyse 2 vil vi forholde os til underspørgsmål 2 og 3 i vores problemformulering i forhold til de diskurser, vi har italesat i delanalyse 1. Dette gøres på baggrund af, at de artikulationer i empirien vi finder relevante at trække frem for at besvare underspørgsmål 2: hvordan diskurserne gensidigt påvirker hinanden. Hvor relevans henviser til diskursernes gensidige påvirkning af hinandens betydning i relation til underspørgsmål 3: med hvilke konsekvenser for brugerinddragelse på et botilbud. Endvidere vil vi italesætte, hvordan den enkelte diskurs tilskriver betydning til brugerinddragelse. Delanalyse 2, er delt op i to overordnede afsnit. Afsnit 1 har fokus på hvordan diskurserne gensidigt påvirker hinanden, samt med hvilke konsekvenser for brugerinddragelse på et botilbud. I afsnit 2 vil vi diskutere konsekvenserne i forhold til det spektrum af brugerinddragelse vi har konstrueret i kapitel 3.

I denne delanalyse vil vi vise, hvad der sker, når de beskrevne diskurser gensidigt betydningstilskriver brugerinddragelse som en flydende betegnelse. Dette gøres ved at vise, at der sker forskellige italesættelser af betydningen af brugerinddragelse, alt efter hvilken diskurs der tilskriver betydning. Altså hvordan de forskellige diskurser påvirker betydningen af brugerinddragelse og dermed også den måde, der bliver brugerinddraget. Vores ambition med dette afsnit er dermed at pege på, hvilke konsekvenser de diskurser vi har italesat i relation til brugerinddragelse i delanalyse 1 har. Det gælder både de diskursive formationer, vi har optegnet og den måde, diskurserne gensidigt påvirker hinanden i forhold til den måde, der brugerinddrages på et botilbud.

STDs præmis om udvikling i relation til diagnosediskursen

I det følgende afsnit vil vi vise et eksempel på hvad der sker, når flere diskurser kæmper om at betydningsudfylde i forhold til at italesætte, hvad der er bedst for brugeren. En medarbejder fortæller, at flere af brugerne ikke kan lide forandring og trives bedst med struktur.

"5: Autister vil jo helst ikke have at der bliver lavet om...det skal jo bare være det samme.

3: En af målene kan jo være, fortsæt som altid.

1: Men det tænker jeg, at der aldrig bliver et decideret mål for os, pga. den paragraf, de bor her under. Mange af vores beboer er jo § 107 og 108, som er et botræningstilbud, så vi træner dem jo i at blive mere selvstændige, så de kan komme et sted hen, hvor der skal bruges mindre ressourcer på dem. Det er et spørgsmål om økonomi. Altså i sidste ende.”
(30:58-31:17)

”1: Ja, men der er også nogle af vores beboer, hvor man tænker, at hvis du rykker dem op herfra, så skal du starte helt forfra.

3:...Ja, så er du på nul igen...

1: Så kan du skide på de fire fem års træning vi har lavet...du starter helt forfra igen.” (31:57-32:37)

I ovenstående citat italesættes det, at nogle brugeres udvikling markant sættes tilbage, hvis de bliver flyttet fra BOSTED X. Selvom det italesættes som problematisk at flytte brugerne, så imødekommer medarbejderne problematikken ved at sige *”Det handler om økonomi”* (32:48-32:56). Økonomiske hensyn tilskrives betydning i forhold til STD. Økonomi italesættes som et udefrakommende vilkår, som medarbejderne er underlagt i deres arbejde med brugerne. Selvom medarbejderne italesætter økonomi som et rationale for at flytte brugere fra BOSTED X, så bliver konsekvensen, at STD overskriver omsorgsdiskursen i forhold til de fremtidige kommunikative handlinger, som fx at sende brugeren på et nyt botilbud. (30:29-33:22) Medarbejderne italesætter en kritik af de økonomiske hensyn i deres arbejde. Samtidig italesætter medarbejderne, at brugerne skal flytte trods vurderingen af, at brugerne vil gå tilbage i udvikling. De kommunikative handlinger betyder, at det bliver de økonomiske hensyn, der bliver de dominerende i forhold til beslutninger. Det peger på, at STDs sammenhæng med økonomistyring kommer til at betyde, at de omsorgshensyn, som medarbejderne lægger op til i forhold til ikke at flytte brugerne, overhøres. Herved italesættes de økonomiske hensyn som en præmis for socialt arbejde. Her italesættes økonomistyring som et parameter for styring, som er med til at overskrive ønsker fra brugerne, såfremt ønskerne ikke stemmer overens med målene. I forlængelse af Fairclough skelnen mellem det diskursive og det, der ligger udenfor det diskursive, vil vi pointere, at den

økonomiske tænkning også kan forstås som udtryk for nogle økonomiske rammer, som aktørerne så må forholde sig til, som er politisk besluttede rammer.

I ovenstående citatet positioneres brugere med autismediagnosen som nogen, der ikke kan lide ændringer samt nogen, der også risikerer at gå tilbage i udvikling på grund af ændringer. Samtidig italesætter medarbejderen en oplevelse af, at det ikke er muligt at arbejde hen imod det mål, at brugeren skal blive på BOSTED X. BOSTED X defineres som et botræningstilbud, og dette italesættes som en præmis om, at brugerne kan omplaceres, selvom det er imod brugerens ønske. Her virker STD som en betydningstilskriver i forhold til en italesættelse af udvikling som en præmis: i dette tilfælde imod et mindre omfattende tilbud. Diagnosediskursen positionerer brugeren som en, der ikke har indsigt i eget liv, når brugeren eksempelvis ytrer ønske om at blive på BOSTED X. Vi ser, hvordan et ønske om ikke at udvikle sig, i det her tilfælde "at blive boende på BOSTED X", devalueres ved at STD rationaler begrundes med diagnosediskursens positionering af brugeren som en, der ikke ved, hvad der er bedst for ham selv. Derfor vil et udsagn om, at tingene gerne skal "fortsætte som altid", blive tolket som et udtryk for, at brugeren ikke har indsigt i, hvad der er det bedste for ham, og ikke som et udtryk for et legitimt synspunkt. Her forstærker diagnosediskursen argumentet for, at der arbejdes imod udvikling til et mindre omfattende tilbud, igennem positioneringen af brugeren som en der er uden indsigt i eget liv. Brugernes synspunkter bliver italesat som illegitime qua deres diagnose, de bliver så at sige italesat som de ufornuftige. Som er i overensstemmelse med A. Sørensen italesættelse af, at selvbestemmelsesretten indgår i en balance imellem selvbestemmelse og langsigtede mål.

I ovenstående har vi behandlet, hvordan italesættelser af udvikling spiller ind i forhold til brugeres italesættelser af ønsker, som ikke er i overensstemmelse med STD. I det nedenstående afsnit vil vi behandle medarbejdernes italesættelser af administrativt arbejde.

STD og omsorgsdiskurs i konflikt eller koeksistens?

Medarbejderne italesætter administrativt arbejde som en del af deres opgavebeskrivelse:

"Vi har ikke uddannet os for at sidde foran en skærm. Vi vil gøre en forskel for nogle mennesker. Det er derfor, vi har taget den uddannelse, vi har."
(12:06-12:20).

Herved italesætter medarbejderne en forståelse af omsorgsarbejde, hvor administrativt arbejde har begrænset betydning for, hvad der gør en forskel for mennesker. (Järvinen & Mik-Meyer, 2012, s. 16) Medarbejderne italesætter ikke umiddelbart administrativt arbejde som en del af deres kerneopgaver men som noget, de ikke har uddannet sig for. Hvilket vi tolker som udtryk for, at medarbejderne ser arbejdet med de pædagogiske planer som et forstyrrende element i forhold til det, de italesætter som deres kerneopgave. Herved tolker vi det som en konflikt imellem de forventninger til deres faglighed STD tilskriver i form af administrativt arbejde og de forventninger til deres faglighed omsorgsdiskursen tilskriver i form af "varme hjerter og varme hænder". Som beskrevet i delanalyse 1 er der også tidspunkter, hvor de professionelle vægter STD som en væsentlig del af deres faglighed. Et eksempel på, hvordan medarbejderne italesætter deres forhold til planerne, anskueliggøres i følgende citat:

"3: Ja, hvis man så har dem på hver gang eller...på en eller anden måde, så ville du også nemmere kunne få ..ja...evalueret hele vejen igennem og få den fornyet hver tredje måned. Så behøvede man ikke at skulle gå ind og gøre det knap nok, for man ville hele tiden have den fornyet. Så jeg tænker, at det kunne være et rigtigt vigtigt redskab, vi mangler bare at bruge det. For det gør vi ikke.

1: Det gør vi heller ikke. Altså jeg har fornyet mine beboer en gang, fordi tilsynet kom." (6:11-6:35)

Citatet italesætter på den ene side de pædagogiske planer som "rigtigt vigtige" og på den anden side, at planerne ikke bliver brugt i dagligdagen. Medarbejderne fortæller, at de ikke forholder sig til de pædagogiske planer i hverdagen. Planernes styring får en karakter, som ikke mødes med en faglig refleksion over, hvordan målene nås og om

det er i overensstemmelse med det, der giver mening for brugeren. Vi ser det som et paradoks, at medarbejderne arbejder hen imod de mål, der står i planerne samtidig med, at der ikke sker en refleksion over, hvorvidt målene giver mening i brugernes hverdag. Herved kunne de pædagogiske planer bliver et redskab, som kan være med til at kvalificere arbejdet via refleksion over arbejdet med brugerne og som et redskab til brugerinddragelse. (Hamre, 2013, s. 43) Medarbejderne italesætter, at de kun forholder sig til de pædagogiske planer, når der er tilsyn. Det peger på, at medarbejderne på den ene side forstår deres arbejde som udviklingsarbejde og derfor accepterer forståelsen af planerne som væsentlige og på den anden side forstår planerne som noget, der tager tid fra kerneopgaverne. Dette peger på, at STD og omsorgsdiskursen både kan være i konflikt og koeksistere. Denne forståelse understøttes af følgende citat:

"(...)administrative rutineopgaver er det gode klientarbejdes største fjende: jo mere skrivebordsarbejde, desto mindre tid til det, som velfærdsprofessionerne egentlig burde fokusere på: socialt arbejde, pædagogik, pleje, behandling etc." (Järvinen & Mik-Meyer, 2012, s. 16)

Ovenstående citat understreger, at det er en tendens inden for velfærdsprofessionerne, at dokumentations arbejde ikke ses som, en del af de professionelle forståelse af, hvad der er meningsfuldt i deres arbejde med brugerne. På den ene side italesættes målbarhed som væsentligt og på den anden side så italesættes dokumentationsarbejde som ikke værende en del af deres kerneopgaver. Dette er ikke nødvendigvis udtryk for, at medarbejderne har en splittet personlighed men nærmere et udtryk for, at medarbejderne oplever en dagligdag med begrænsede tidsmæssige ressourcer, hvor de kan have en følelse af at måtte vælge imellem omsorg og dokumentationsarbejde. Medarbejderne italesætter i fokusgruppeinterviewet, at de ofte er nødt til at vælge mellem dokumentationsarbejde og direkte arbejde med brugerne, da der ikke er afsat timer til, at de kan arbejde med den pædagogiske plan og andre lignende dokumentationsarbejde. Dette kobles til at planerne sjældent bliver opdateret.

I ovenstående afsnit har vi behandlet, hvordan medarbejderne italesætter en problematik i forhold til at prioritere imellem omsorg og dokumentation. Vi vil i det følgende afsnit behandle, hvordan mulighedsrummet for, at brugerønsker kan komme til orde, konstrueres i forhold til, hvordan brugerne bliver positioneret.

Hvis I spørger på den rigtige måde, så får jeg mulighed for at svare

I forlængelse af ovenstående kan diagnoser italesættes i forhold til brugerinddragelse.

En medarbejder udtrykker det således:

”Jeg taler specifikt om en autist lige nu, hvor det kan forekomme meget meningsløst, og som et krav. Og når han bliver mødt af krav, så bliver han udadreagerende. Fordi så føler han, at der er nogle regler, der bliver raslet ned over hovedet på ham. Så for sådan en som ham, er det jo ikke gavnligt overhovedet, at han skal have medindflydelse på den her samarbejdsplan, fordi det på ingen måde virker meningsfuldt for ham.” (8:58-9:14)

Ud fra ovenstående citat, ser vi, at medarbejderen fortæller, at det kan være et bevidst valg ikke at brugerinddrage i udarbejdelsen af den pædagogiske plan med en begrundelse om, at det for en bestemt autist ikke er meningsfuldt at blive inddraget. Endvidere så begrundes det også med, at den manglende brugerinddragelse er for at beskytte brugeren mod at blive udadreagerende, da hun ser det som en konsekvens af brugerens autismediagnose. Vi tolker det som, at medarbejderen italesætter begrænsningen for brugerinddragelse, som en del af brugeren. At brugeren oplever at blive mødt med krav kan italesættes på andre måder end via brugerens diagnose. Det kan også italesættes som, at brugeren har svært ved budskaber, der tilskrives betydning i forhold til styringsteknologi/kontraktliggørelse. Herved tages der ikke forbehold for, om brugerens udadreagerende adfærd kan handle om problematisk kommunikation mellem bruger og professionel. En alternativ måde at forstå det på er, at brugerinddragelse kan lykkes, hvis der ændres på kommunikationen mellem bruger og medarbejder, således at brugeren ikke oplever, at han bliver mødt med krav. (Haracopos & Luckow, 2003, s. 23-33)

Det italesættes i Simons handleplan at Simon er bange for udviklingshæmmede. Da Simon bor på BOSTED X, hvor der også er udviklingshæmmede, er det tilsyneladende

ikke noget, der er blevet taget højde for i valget af botilbud. I nedenstående citat positioneres Simon i forhold til sin diagnose:

"Simon er infantil autist, hvilket betyder, at han nogle gange kan blive sur og irriteret, når han er sammen med andre mennesker."(Simon-pædagogisk plan)

I citatet sker der en kobling mellem det, at han har en diagnose som infantil autist, med hans reaktioner i sociale sammenhænge. Vi tolker italesættelsen som en deterministisk kobling imellem Simons diagnose og Simons adfærd. Herved udelukkes andre måder at forstå Simons adfærd på. Der italesættes fx ikke, at Simons reaktioner i sociale sammenhænge kan kobles til, at han bor på et botilbud, hvor der bor brugere med udviklingshæmning. Denne reaktion kan være udtryk, for at Simon er bange for de andre beboere eller mere situationsbestemte forhold. Det er i Simons handleplan ikke nævnt, hvorfor man ikke overvejer at placere ham i et botilbud, hvor han ikke er bange for de andre beboere. (Simon-handleplan) (Simon-pædagogisk plan)

Brugernes input italesættes på forskellige vis. Et eksempel på dette ser vi i Mogens' handleplan, i feltet "Borgerens fremtidige ønsker": *"Når Mogens er blevet spurgt til dette, siger han "det ved jeg simpelthen ikke"*. Det er interessant, at der vælges at stille et ret abstrakt spørgsmål til en bruger, som i diagnosediskursens forståelse, kan have meget svært ved at forstå netop abstrakte spørgsmål. Medarbejderne italesætter i fokusgruppeinterviewet, at arbejde med nogle brugere i relation til de pædagogiske planer kan virke meningsløst, grundet brugernes diagnoser. Endvidere italesætter de også, at de pædagogiske planer generelt ikke giver mening for mange af brugerne. I denne italesættelse tolker vi, at de professionelle forstår handleplanerne som en snæver genre. Dette indebærer, at hvis brugerne ikke kan deltage i et formelt møde og komme med det, som vurderes som relevante input til spørgsmålene til et sådant møde, så er det ikke muligt at lave en plan indenfor genren.

I forlængelse af ovenstående vil vi pege på at, muligheden for brugerinddragelse ikke nødvendigvis behøver at italesættes som en iboende begrænsning hos brugeren. Mike er en undtagelse, i forhold til den generelle målgruppe for BOSTED X, da han er så

dårligt fungerende som han er både fysisk og psykisk. Han får sondemad og skal hvile meget. I Mikes handleplan og pædagogiske plan fremgår det, at de professionelle forsøger at aflæse Mikes mimik i forhold til at kunne imødekomme ham med de ting, der giver Mike glæde i hverdagen. Det kræver i høj grad, at personalet er optaget af at tolke, hvad Mike kommunikerer. Fx kan Mike godt lide gå ture, (de kan mærke han bliver glad), kan lide at man laver sjov (smiler og griner (måske)). Vi tolker denne iagttagelse og aflæsning af Mike som udtryk for omsorgsdiskursen, hvor omsorg også italesættes som det at anstrenge sig for at kunne tage højde for det, brugeren gerne vil. Vi vil pege på, at begrænsninger i forhold til brugerinddragelse derfor ikke nødvendigvis er en iboende egenskab ved brugeren. Vi vil italesætte at begrænsningen nærmere er relationel, og at det dermed bliver en løbende proces for den professionelle hele tiden at forholde sig til, hvad brugeren kommunikerer. Samtidig vil vi også italesætte, at ovenstående eksempel illustrerer, hvordan det at have opmærksomhed på det brugeren kommunikerer, selvom de kan have vanskeligt ved dette, også er noget som er en del af de professionelles faglighed. (Haracopos & Luckow, 2003) Det italesættes i forhold til hvilke fokusområder der arbejdes med, i forhold til Mike, er eksempelvis *"At Mike oplever noget af det, han sætter pris på. Som fx at komme ud."*, *"At Mike får meningsfulde oplevelser udenfor BOSTED X."* (Mike-handleplan) Vi vil italesætte, at det rum for brugerinddragelse som vi ser i Mikes tilfælde, giver andre handlemuligheder for brugerinddragelse. Vi vil senere diskutere, hvordan man kan forstå denne forskel i mulighedsrum for brugerinddragelse.

I ovenstående analyse har vi behandlet, hvordan forskellige mulighedsrum for brugerinddragelse bliver italesat i empirien. I det følgende afsnit vil vi behandle, hvordan medarbejderne kan have forskellige oplevelser af, hvad der opleves grænseoverskridende i forhold til at gå imod brugernes ønsker.

Det svære "nej"

Medarbejderne italesætter forskellige metoder til at få brugeren til at gøre det, som de professionelle ser som værende det bedste for brugeren. Medarbejderne nævner blandt andet motivation, manipulation og "sige nej til brugeren". En medarbejder fortæller:

"Men igen...det er jo så også pga. den borgergruppe vi har, at står jeg derude og siger "nej, aftalen var, at du kun skulle have en sodavand, og det skulle være light" så er hun jo...hvad skal man sige...kognitivt stillet, at hun bliver jo ikke ved. Den stopper jo der. Så selvstændig er hun jo heller ikke. Så kan hun jo så kalde mig diverse ting bagefter, men hun gjorde jo hvad jeg sagde, selvom det var grænseoverskridende både for mig og for hende at sige nej." (51:07-51:55)

Her ser vi, hvordan medarbejderen italesætter det "at sige nej" til en bruger som værende grænseoverskridende. Citatet er taget fra en sammenhæng i fokusgruppe interviewet, hvor de andre medarbejdere udtrykker en enighed i forhold til det grænseoverskridende i "at sige nej". Det fremgår i italesættelse af oplevelsen af at sige "nej", at der efterfølgende sker en refleksion over, hvordan man kan forhindre en lignende situation i at opstå. Det at sige tydeligt nej er tilsyneladende mere grænseoverskridende end at se sig nødsaget til at manipulere en bruger i forhold til det, som de professionelle opfatter som det bedste for brugeren. Dette kan tolkes som et udtryk for, at medarbejderens definitionsagt bliver eksplicit i relationen til brugeren frem for skjult. Den eksplicite magt virker mere ubehagelig for medarbejderen end den skjulte magt. At medarbejderne oplever den eksplicite magt mere ubehagelig kan være problematisk, da dette kan have betydning i forhold til den skjulte magt og at den skjulte magt ikke i samme grad tages op til kritisk refleksion. I den sammenhæng, citatet indgår i, italesættes det, at medarbejderne har drøftet, hvordan de kan undgå en lignende situation, hvor de er nødt til "at sige nej". Der er noget på spil i forhold til, at medarbejderne umiddelbart oplever en eksplicite magt som meget ubehageligt, men samtidig italesættes manipulation i deres arbejde ikke på samme måde som grænseoverskridende. Der kan være et etisk problem i, at den skjulte magt ikke på samme måde opleves som ubehagelig, da den ikke bliver udsat for den samme grad af etisk refleksion. Dette er dog en diskussion, som vi ikke vil behandle yderligere. (Mik-Meyer, 2005, s. 108) (Järvinen & Mortensen, 2005) Pointen i at medarbejderne italesætter det som svært at tydeliggøre deres magt, fx i form af at sige nej, vil vi tage med videre i analysen til at pege på, hvilke konsekvenser det kan have for brugerinddragelse.

I det ovenstående afsnit har vi behandlet medarbejdernes italesættelser i relation en eksplicit magtanvendelse. I det nedenstående afsnit vil vi behandle de italesættelser, vi ser i empirien, hvor beskæftigelsesdiskursens gennemslagskraft kommer til syne.

Beskæftigelsesdiskursens gennemslagskraft

Det fremgår af handleplanen for Per, at han er i et ressourceforløb, da han har fået afslag på førtidspension. Et ressourceforløb har til formål at få den enkelte i ordinær beskæftigelse eller uddannelse. Psykologen citeres for at sige følgende:

"Klienten har ikke en chance for at komme til selv at tjene sit eget forsørgelsesgrundlag, det hverken helt eller delvist." (Per-handleplan)

I ovenstående citat positionerer neuropsykologen Per som en bruger, der aldrig vil kunne tage et ordinært arbejde, hvilket lægger op til, at Per skal have en førtidspension. Psykologen kan italesættes som ekspert indenfor diagnosediskursen, men hendes udsagn bliver ikke videreført interdiskursivt. Via diagnosediskursen italesættes det, at Per skal tildeles en førtidspension. Vi vil her italesætte, hvordan det samfundsøkonomiske aspekt i beskæftigelsesdiskursen kommer i spil i forhold til ikke at positionere Per som uarbejdsdygtig. Det at Per ikke bliver tilkendt førtidspension italesættes som, at beskæftigelsesdiskursen midlertidigt udelukker en hensyntagen til den diagnosediskursive positionering af Per som uarbejdsdygtig. Ved at tildele Per ressourceforløb frem for førtidspension kommunikerer der, at der er en mulighed for, at Per kan komme helt eller delvis i ordinær beskæftigelse. Ovenstående kan italesættes som et eksempel på, at beskæftigelsesdiskursen midlertidigt udgrænser diagnosediskursen. Dette kan både skyldes, at der er forhold ved beskæftigelsesdiskursen, der får karakter af at være objektiv, eksempelvis lovgivningen. Her kunne vi trække vi på E. Laclau og C. Mouffes objektivitetsbegreb, hvor det, der opleves som objektivt, stadig er diskursivt, hvilket kunne være en måde at begribe beskæftigelsesdiskursens rationalers gennemslagskraft. Men vi vil argumentere for, at diagnoser også i høj grad italesættes som objektive, hvilket gør anvendelsen af objektivitetsbegrebet ukonstruktivt. N. Fairclough skelner mellem det diskursive og det sociale, herved kan vi forstå denne udgrænsning som udtryk for, at der er nogle sociale forhold, der strukturerer det diskursive. Her bliver det de

lovgivningsmæssige rammer og økonomien noget, der medvirker til tildelingen af førtidspension eller ressourceforløb. Vi vil i denne sammenhæng argumentere for, at det er mest konstruktivt at sætte Faircloughs ideologibegreb på i denne sammenhæng. Dette begreb er ellers i høj grad det som E. Laclau og C. Mouffe italesætter som objektivitet, men til forskel fra dem italesætter Fairclough, at der er dominans relationer på spil, som indvirker på, hvilken diskurs der kan etablere en eller anden grad af "common sense". I dette tilfælde betyder det, at vi tolker beskæftigelsesdiskursens mulighed for at dagsordenssætte, at Per skal i et ressourceforløb, som udtryk for diskursens dominans og dermed også en vis grad af hegemoni i forhold til diagnosediskursen. (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 86-88) Som handleplanen er struktureret, så indgår der ikke information om, på hvilket grundlag der vælges at se bort fra psykologens anbefaling og vælges at sætte brugeren i et ressourceforløb. Dette kan skyldes, at brugerens ressourceforløb som social praksis er tilknyttet en anden forvaltning. Dermed kan vi ikke undsige os, at der ligger andre italesættelser i en argumentation i forhold til, at der vælges at tildele Per et ressourceforløb. Det kunne eksempelvis være, at Per selv har givet udtryk for, at han ønsker et ressourceforløb. Dette er endnu et argument for, at det er, vigtigt at de professionelle har fokus på at argumentere for de beslutninger, de tager, da det ellers kan tolkes som at de professionelle handler ureflekteret, ved at Per umiddelbart tvinges ud i et ressourceforløb.

I det ovenstående afsnit har vi behandlet, hvordan beskæftigelsesdiskursen kan tilskrives betydning i forhold til Faircloughs ideologibegreb. I nedenstående afsnit vil vi italesætte, hvordan brugernes ønsker tilskrives betydning.

Hvordan brugernes ønsker kommer til orde

I Pers handleplan står der: "*Per kan ikke selv formulere ønsker for fremtiden. Udtrykker ingen drømme.*" (Per-handleplan) Denne italesættelse tolker vi som en positionering af Per, i forhold til ikke at kunne komme med relevante input til handleplanen. Denne italesættelse fremstår paradoksalt når der 2 linjer nede i planen står at "*Per ønsker at lære selv at binde sine snørebånd*". (Per-handleplan) Der er i de efterfølgende tekster ingen eksempler på, at der bliver fulgt op på dette ønske; hverken i handleplanen eller

i den pædagogiske plan. Dette paradoks tolker vi som udtryk for, at der er udtalte forventninger til, hvad der kan kategoriseres som relevante ønsker for fremtiden. Pers ønsker falder tilsyneladende udenfor denne kategori. Hvad er det for nogle udtale forventninger? Det kan være svært at forstå ud fra de konstruktioner, vi har lavet af diskurserne, da Pers ønske om, at kunne binde sine snørebånd, umiddelbart er i forlængelse af STDs italesættelse af udvikling imod større selvhjulpethed. Samtidig står der også, at Per ønsker at arbejde på Værksted X og gerne vil bo på et botilbud i BY Y. Ønsket om at flytte til BY Y ved vi ud fra handleplanen ikke bliver imødekommet, da Per nu bor på BOSTED X. Vi kan ikke vide, hvorfor Per ikke bor i BY Y. Men det kan tolkes som et udtryk for, at der er nogle økonomiske rationaler, der slår igennem i forhold til, hvor en bruger skal bo. Disse økonomiske rationaler slår igennem i kommuner over hele landet, hvor borgere bliver tilknyttet tilbud i deres hjemkommune, for at kommunen kan spare penge. (Jensen, 2014) Ønsket om beskæftigelse på Værksted X imødekommes, da det italesættes at Per arbejder på Værksted X. Vi tolker imødekommelsen af dette ønske som en forståelse af, at ønsket er i overensstemmelse med, at arbejde er vigtigt og Værksted X er også en mulighed i forhold til de organisatoriske rammer. At Pers ønske om arbejde bliver imødekommet kan forstås som udtryk for, at ønsket kan tilskrives betydning i forhold til beskæftigelsesdiskursens italesættelse af arbejde og omsorgsdiskursen i forhold til, at arbejde kan italesættes som en del af det gode liv. Vi kan se, at det diskursive er med til at italesætte, hvad der rigtige og forkerte ønsker. Samtidig fremstår det tilfældigt, hvad der forstås som et "rigtigt" ønske, da Per udtrykker et ønske, som umiddelbart er meningsfuld i forlængelse af diskurserne, men ikke bliver imødekommet.

I forlængelse af, hvordan brugerønsker italesættes, vil vi pege på, hvordan brugernes ønsker tilskrives betydning i forhold til "det gode liv". I omsorgsdiskursen indgår der en forståelse af, at de professionelle arbejder ud fra "det gode liv" for brugerne: eksempelvis botræning, hvor brugerne skal lære, at der skal gøres rent i deres lejlighed, der skal laves mad hver dag osv. Dette kan italesættes som træning i selvomsorg, som skal træne brugerne til at blive mere selvhjulpne. Et eksempel på, hvordan en italesættelse i forlængelse af omsorgsdiskursen, giver et perspektiv på

brugerens indflydelse på egen hverdag, er, når det italesættes, at Søren skal rede seng hver morgen, gå i bad hver dag og lufte ud på sit værelse. I bestræbelserne på at yde omsorg for borgeren, bliver der italesat nogle bestemte aktiviteter som vigtige. (Søren-pædagogiske plan) Det fremgår ikke, hvad Søren gerne vil eller om det giver mening for Søren at lave disse aktiviteter. Søren er i italesættelsen af dette overladt i en passiv rolle i den pædagogiske plan, hvor pædagogerne italesættes som aktive subjekter, der skal handle i forhold til at motivere og guide Søren til dette. Det italesættes ikke i planen, om brugeren vil redde sin seng hver dag eller ej. I Sørens tilfælde fremgår det, at han skal motiveres til aktiviteterne, hvilket kan pege i retning af, at det måske ikke er noget, han umiddelbart har lyst til. (Søren-pædagogisk plan). Det fremgår ikke af planerne om brugerens ønsker er i overensstemmelse med det, der bliver italesat som "det gode liv". Her vil vi sætte spørgsmålstegn ved, hvorfor brugerne ikke eksplicit er med til at italesætte hvad "det gode liv" er for dem.

I forlængelse af italesættelsen af "det gode liv" vil vi i dette afsnit pege på, hvordan omsorg i relation til skærmning kan have betydning i forhold til italesættelser af brugernes ønsker. Omsorg tilskrives også betydning i forhold til at skærme borgeren. Omsorgsdiskursen kommer til udtryk i forhold til, at det italesættes som de professionelles opgave at skærme brugeren: skærmningen i forhold til at tage ufornuftige valg og en beskyttelse af brugeren imod sig selv. En af brugerne italesætter en utilfredshed i forhold til de professionelles håndtering af hans fritidsliv. Der skrives følgende i en handleplan:

"(...) han føler, at der bliver holdt for meget øje med ham. Han ønsker, at være mere selvstændig, og at personalet ikke blander sig så meget i hans fritidsliv (...)" (Kristian-handleplan)

I citatet italesættes det, at Kristian oplever, at de professionelle blander sig for meget og begrænser hans selvstændighed. Citatet tages ud fra en sammenhæng, hvor Kristians alkoholindtag i relation til fester italesættes. Kristian er tilsyneladende ikke enig med medarbejderne i, at det omfang af skærmning er nødvendigt. Der sker senere i planen ikke en forholden sig til Kristians ønsker, hvilket vi tolker som udtryk for, at Kristians ytringer ikke er meningsfulde i den forståelse, der ellers italesættes

som Kristians evne til at vurdere, hvad der er godt for ham selv. Omsorg tilskrives her betydning i forhold til at begrænse, i hvor høj grad brugerne har mulighed at feste og indtage alkohol. Dette gøres tilsyneladende uden stillingtagen til, hvad brugerens oplevelse er af hans alkoholindtag i forbindelse med fester. Her bliver det gode spørgsmål, om begrænsningen af Kristians alkoholindtag er udtryk for en reflektiv handling fra de professionelle eller en automatreaktion?

I forlængelse af ovenstående vil vi her give et eksempel på, hvordan en brugers ønsker italesættes. Der skrives i Søren's handleplan: *"For nuværende ønsker Søren ikke at flytte til BY X. Dette skal der arbejdes på, da der på sigt kan være mulighed for, at Søren kan få tilbudt et bofællesskab i BY X."* (Søren-handleplan) I citatet italesættes det, at Søren ikke ønsker at flytte til BY X. Samtidig italesættes det, at der skal arbejdes på, at Søren skal flytte til BY X. Dette tolker vi som udtryk for, at de professionelle giver Søren mulighed for at ytre sine ønsker. Der sker en forholden sig til Søren's ønske i og med at der skrives, at der "skal arbejdes på", det som vi tolker som, at Søren skal ønske at flytte til BY X. Citatet kan tolkes som et udtryk for, at hvis brugerens ønsker ikke stemmer overens med det, som giver mening indenfor det mulighedsrum for handlinger, diskurserne skaber, så skal Søren motiveres til at få ønsker, der stemmer overens med diskursernes mulighedsrum. (Søren-handleplan) Brugere kan også imødekommes på deres ønsker. Eksempelvis italesættes der i Kristians handleplan, at han ønsker at komme i et mindre omfattende botilbud. Kristian bliver imødekommet i forhold til sit ønske om at komme i et mindre omfattende botilbud end det, de professionelle i første omgang havde tilbudt. Her ser vi både, at de professionelle forholder sig til hans ønske, samt gør ønsket til et mål for hans udvikling. Dette tolker vi som, at ønsker kan give adgang til et mulighedsrum for brugerinddragelse, hvis det stemmer overens med STD. I forlængelse af STD italesættes det som vigtigt at arbejde hen imod mål om mere selvstændighed for brugeren, samt at tænke i økonomiske rationaler. (Kristian-handleplan)

Brugerinddragelse bliver håndteret på forskellig vis alt efter, hvordan brugeren positioneres i relation til diagnosediskursen. I Søren's pædagogiske plan italesættes

det, at Søren går i køleskabet om natten og spiser usund mad. Medarbejderne imødekommer Sørens behov for at spise om natten ved at sætte rugbrødsadder ind til ham. Det italesættes, at denne imødekommelse af Sørens behov for at spise om natten sker med en begrundelse om, at det ikke er meningsfuldt at presse Søren til at lade være med at spise usundt om natten. Hvis Søren presses for meget, står der at han kan udvikle depression og psykoser, qua Sørens diagnose som skizofren. (Søren-pædagogisk plan) Derfor kan imødekommelsen af Sørens behov for at spise om natten tilskrives betydning i forhold til en diagnosediskurs. Vi tolker dette som udtryk for, at diagnosediskursens positionering af brugeren skaber et andet mulighedsrum i forhold til, hvordan medarbejderne praktiserer brugerinddragelse.

I ovenstående afsnit har vi behandlet, hvordan forskellige italesættelser af brugerne er med til at italesætte forskellige imødekommelser af brugernes ønsker. I nedenstående afsnit vil vi behandle, hvordan italesættelser af motivation skaber en forståelsesramme af brugernes artikulationer.

Motivation og brugerinddragelse

I forbindelse med en italesættelse af Mogens lyst til at deltage i diverse hverdags aktiviteter:

"Mogens mangler motivation til at deltage i dagsbeskæftigelse og fritidsaktiviteter. Mogens er latent motiveret, og har derfor behov for støtte og motivation til at deltage i sociale interaktioner, fælles aktiviteter og gøremål i hverdagen." (Mogens- pædagogisk plan)

I ovenstående citat italesættes Mogens i relation til at mangle motivation til at deltage i dagsbeskæftigelse og fritidsaktiviteter. Samtidig italesættes Mogens også som værende latent motiveret. Som vi tidligere har nævnt, går motivation imod det, der kan italesættes som "det rigtige", som vi også forbinder med "det gode liv". I denne italesættelse af en "manglende motivation" bliver italesættelsen altså at "det rigtige" er, at Mogens skal deltage i dagsbeskæftigelse og fritidsaktiviteter. I den pædagogiske plan italesættes "latent motiveret", men hvordan skal denne artikulation forstås? Italesættelsen af Mogens som "latent motiveret" kan forstås som, at Mogens har givet udtryk for, at han gerne vil indgå i sociale interaktioner. Dette kan tilskrives betydning i

forhold til en italesættelse af et potentiale for motivation, men det fremgår ikke af den pædagogiske plan. En anden måde at forstå italesættelsen af Mogens som "latent motiveret", er i forlængelse af det P. Revstedt italesætter som dem "(...) *der har mistet kontakten til deres menneskelige konstruktive kerne*": det P. Revstedt italesætter som "latent motiveret". (Andersen N. Å., 2003, s. 181) Denne forståelse er udtryk for, at en manglende motivation eller "latent motivation" kan forstås som, at den enkelte ikke har kontakt med "sin egen konstruktive kerne". Dette kan tolkes som en forstærkning af en forståelse af brugeren som en, der ikke ved, hvad der er bedst for ham selv. Hvis brugeren ikke har lyst til noget eller deltage i det, som de professionelle italesætter som "rigtigt", så kan det tolkes af de professionelle som udtryk for manglende selvindsigt. Hvis medarbejderne bruger P. Revstedts forståelse af "latent motiveret", kan denne italesættelse udelukke en mulighed for at begribe, at Mogens vil noget andet, når han ikke har lyst til at deltage. Her vil vi sætte spørgsmålstegn ved brugerens mulighed for at kunne udtrykke modvilje imod aktiviteter, som kan tilskrives betydning i forhold til "det gode liv" i den omsorgsdiskurs, vi har beskrevet.

I ovenstående afsnit har vi behandlet, hvordan italesættelser af motivation kan virke begrænsende i forhold til at kunne forstå brugernes artikulationer på andre måder. I det nedenstående afsnit vil vi behandle, hvordan en italesættelse af handleplaner og pædagogiske planer som kontraktliggørelse kan have konsekvenser for brugerinddragelse.

Hvilken betydning har kontraktliggørelse i forhold til ansvarliggørelse af brugeren
Et element i STD er kontraktliggørelse, som vi ser i empirien ved, at der er plads til, at brugerne kan skrive under på deres handleplaner. Betyder det, at brugeren er enige i de vurderinger, der er i handleplanen eller betyder det, at brugeren blot har deltaget i handleplanen eller ved brugeren ikke, hvad det er, vedkommende skriver under på? Flere af handleplanerne er ikke skrevet under, så umiddelbart ser det ud som om, at brugerens underskrift ikke prioriteres. I handleplanen står der ikke, hvilken betydning brugerens underskrift har. En måde at forstå underskrifterne er i forhold til kontraktliggørelse, som tilskrives betydning i STD. (Andersen N. Å., 2003)

Et eksempel er, hvordan Dorthe har skrevet under på handleplanen, hvilket kunne ligne en gensidig aftale imellem to parter. I handleplanen fremgår det, at Dorthe ikke er enig i at skulle på VÆRKSTED X: *"Dorthe syntes det er kedeligt at være på VÆRKSTED X. Men I har jo bestemt jeg skal være her".* (Dorthe-handleplan) Dorthe italesætter, at det er kedeligt at være på VÆRKSTED X, samtidig er der indsat et citat fra Dorthe, hvor hun giver udtryk for, at de professionelle har bestemt, at hun skal være på VÆRKSTED X. Ovenstående citat tolker vi som en artikulation af, at Dorthe forsøger at give udtryk for, at hun ikke vil være på VÆRKSTED X. Samtidig tolker vi også citatet som, at Dorthe også udtrykker en protest imod, at de professionelle har bestemt for hende, at hun skal være på VÆRKSTED X. Vi vil italesætte Dorthes protest i forlængelse af en forståelse af kontraktliggørelse. Ved at Dorthe skriver under på handleplanen, gøres hun ansvarlig for målene i handleplanen, selvom hun ikke har indflydelse på, om hun skal være på VÆRKSTED X eller ej. Dette tolker vi som udtryk for et dobbelt formynderi, hvor Dorthe gøres ansvarlig for mål, hun ikke har indflydelse på. Dette forstår vi som udtryk for en formel forståelse af brugerinddragelse, hvor underskriften kan italesættes som en artikulation, der tilfredsstiller det juridiske system.

I Dorthes pædagogiske plan italesættes det, at hun ikke ønsker at møde op i sit dagtilbud VÆRKSTED X. På VÆRKSTED X arbejdes der ud fra Serviceloven, § 103 og § 104, hvor der skrives, at beskyttet beskæftigelse, aktivitets- og samværstilbud skal tilbydes borgeren. Herved italesættes VÆRKSTED X som et tilbud som brugeren kan vælge til og fra. Ifølge ovenstående afsnit italesættes VÆRKSTED X ikke som muligt for Dorthe at fravælge. Dorthes modvillighed mod at komme på VÆRKSTED X behandles ikke med fokus på, hvad Dorthe gerne vil i stedet for VÆRKSTED X. Problematikken behandles i stedet for i forhold til, hvordan Dorthe kan blive motiveret for at komme på VÆRKSTED X igen; her tolker vi ovenstående som et forsøg på at motivere Dorthe imod mål, der kan tilskrives betydning i forhold til "det gode liv". Motivationsprocessen er delt op i to punkter. Første punkt: *"Opgaver der giver mening for Dorthe"*, hvor der står, at Dorthe skal have opgaver, hun oplever som meningsfulde. Her kobles betydningen meningsfuldhed til beskæftigelse, hvor meningsfuldhed både kan relateres til aktivitet og det at have en hverdag med aktiviteter. Dette er også koblet til

omsorgsdiskursen, hvor omsorgen må støtte Dorthe hen imod det gode liv. Andet punkt i motivationsprocessen er *"Mødestabil på VÆRKSTED X"*, da det italesættes i handleplanen, at Dorthe ofte vælger ikke at tage ud på VÆRKSTED X trods aftale herom. En del af motivationsprocessen kommer til udtryk, når de professionelle fra BOSTED X vælger at køre Dorthe på VÆRKSTED X, for på den måde at sikre sig, at hun møder op. De andre brugere, der er tilknyttet dagtilbuddet, sørger selv for at tage bussen til VÆRKSTED X. Samtidig fremgår det også af Dorthes pædagogiske plan, at hun er i beskyttet beskæftigelse i en legetøjsbutik, som omtales som arbejde. Qua ovenstående beskrivelse af Dorthes protester i forhold til at deltage på VÆRKSTED X, samt at det italesættes, hvordan hun skal motiveres til at komme på VÆRKSTED X, stiller vi os undrende, hvorfor det er så vigtigt, at Dorthe kommer på VÆRKSTED X, når det italesættes som et tilbud, hun kan vælge fra?

Nedenstående skal vise, hvor komplekst samspillet mellem diskurserne er, som styrker hinanden i forhold til, at Dorthe ikke får mulighed for at sige nej til at komme på VÆRKSTED X. Dorthe giver klart udtryk for, at hun ikke har lyst til at komme på VÆRKSTED X. Denne protest bliver imødekommet med italesættelse af en motivationsproces på trods af, at VÆRKSTED X også italesættes som et tilbud. Motivationen går imod at få Dorthe på VÆRKSTED X, og det italesættes hvordan processen deles op i to. Dorthe skal have meningsfulde opgaver på VÆRKSTED X og dette skal medføre, at Dorthe bliver mødestabil på VÆRKSTED X. Vi vil her forsøge at italesætte problematikken ud fra betydninger i diskursen. VÆRKSTED X bliver tilskrevet betydning i form af beskæftigelse som en italesættelse i forhold til samfundets moralske kodeks. Hvis Dorthe ikke er mødestabil, på sit "arbejde" VÆRKSTED X, positioneres hun som inaktiv og umotiveret. Dorthe er bevilget VÆRKSTED X efter Servicelovens § 104, som et aktivitets og samværstilbud. VÆRKSTED X i denne sammenhæng italesættes om et tilbud til Dorthe for aktivitet og for at give en indholdsrig dagligdag. At give Dorthe en indholdsrig dagligdag kan tilskrives betydning, både i forhold til omsorgsdiskursen og beskæftigelsesdiskursen. Arbejde tilskrives betydning i forhold til omsorgsdiskursen via en italesættelse af arbejde som en del af "det gode liv". Arbejde kan også tilskrives betydning i forhold til

beskæftigelsesdiskursen, hvor arbejde kan italesættes som adgangsgivende til social inklusion og anerkendelse. Beskæftigelse kan hermed knytte tilbage til omsorg igen, hvor omsorgen går imod at sikre brugeren adgang til social inklusion og anerkendelse via motivation. Her tilskrives brugerne betydning i forhold til diagnosediskursen, hvor brugerne italesættes som værende uden indsigt i eget liv. Derfor kan der italesættes en rimelighed i forhold til at tvinge Dorthe af sted til VÆRKSTED X, i form af et argument om at Dorthe ikke har indsigt i, hvad der er bedst for hende: i dette tilfælde at deltage på VÆRKSTED X for at få en meningsfuld hverdag, og få adgang til social inklusion og anerkendelse. Dermed kan omsorgen tolkes som en sikring for Dorthe, da hun i diagnosediskursens italesættelse ikke er fornuftig nok til at beslutte selv, hvilket også understreges af det i beskæftigelsesdiskursens italesættelse umoralske i, at Dorthe ikke vil deltage på VÆRKSTED X. Her vil vi sætte spørgsmålstegn ved, hvordan det kan være at Dorthe skal på VÆRKSTED X, når hun også arbejder i en legetøjsbutik to dage om ugen. Et bud kunne være at "arbejde" i forhold til brugerne på BOSTED X primært forbindes med VÆRKSTED Y og VÆRKSTED X, og ikke nødvendigvis er tæt forbundet med en legetøjsbutik. Ud fra ovenstående analyse af diskurserne bliver mulighedsrummet for at sige fra for Dorthe begrænset.

I ovenstående afsnit har vi behandlet, hvordan brugeren italesættes som ansvarlig for at opnå mål, uden at de har indflydelse på målene. I det nedenstående afsnit vil vi behandle, hvordan en bruger også kan imødekommes i forhold til fravær på dagtilbud.

Beskæftigelsesdiskursen og diagnosediskursen som koeksisterende

Sørens dagtilbud italesættes i de fleste tilfælde som et værksted. *"Han er tilknyttet VÆRKSTED Y værkstedet men benytter sig ikke af det"* (Søren-pædagogisk plan) Søren møder ikke op på VÆRKSTED Y og har ikke lyst til at møde op. Dette tolker vi som udtryk for, at Sørens handlinger er artikulation, som ikke er i overensstemmelse med beskæftigelsesdiskursens moralske kodeks qua en manglende lyst til at arbejde. Sørens tilknytning til VÆRKSTED Y kan ses som et forsøg på at give ham aktiviteter i hans dagligdag. Herved får Sørens beskæftigelse tilskrevet betydning i forhold til at være i en aktivitet. Denne betydningstilskrivning sker også ved flere af de andre brugere, som er tilknyttet VÆRKSTED Y. Samtidig med at VÆRKSTED Y italesættes som arbejde. Vi

finder det interessant, at artikulationen bliver "værksted" i Søren's tilfælde frem for "arbejde". Dette tolker vi som et forsøg på at undgå den italesættelse der medfølger, hvis man udebliver fra et lønarbejde. Hvis en borger ikke møder på arbejde, kan det medføre en fyring og kan derefter italesættes, som en der ikke har et arbejde. Herved er der risiko for social eksklusion. Ved at Søren ikke møder op på VÆRKSTED Y, og VÆRKSTED Y bliver italesat som et værksted, undgås der en italesættelse af Søren som en, der udebliver fra arbejde, hvilket er forbundet med umoral.

"Søren har haft det svært med sit arbejde på VÆRKSTED Y, han ønsker ikke at komme der ud, da der ikke er arbejdsopgaver for ham, ifølge ham selv er han angst for at komme derud." (Søren-pædagogisk plan)

Søren nægter at møde på VÆRKSTED Y med en begrundelse om, at han er angst for at komme der. Vi tolker, at det er væsentligt for personalets mulighed for at forstå Søren's manglende lyst til at komme afsted på VÆRKSTED Y, at Søren trækker på en diagnosediskurs. Det, at Søren ikke tager på arbejde, bliver ikke italesat, som at Søren er umotiveret, hvilket kan hænge sammen med italesættelsen af Søren som angst, som er i forlængelse af diagnosediskursen. Dermed opstår der ikke en konflikt imellem den disciplinerende del af beskæftigelsesdiskursen og diagnosediskursen, fordi Søren ikke positioneres som umotiveret. Søren bliver i stedet positioneret som angst og latent motivet, hermed inkluderet i samfundets moralske kodeks. (Carstens A. , 2005, s. 32) Vi finder det interessant, at der er stor forskel i hvilken grad af motivation, der bliver italesat hos de forskellige brugere i forhold til at få dem af sted til deres dagtilbud. Vi vil pege på, at der i italesættelserne af henholdsvis Søren's motivation for VÆRKSTED Y og Dorthe's motivation for VÆRKSTED X tilskrives betydning i forhold til, hvordan brugerne bliver italesat som motiverede eller ikke motiverede.

I det ovenstående afsnit har vi behandlet, hvordan brugere kan imødekommes forskelligt i relation til deres dagsbeskæftigelse, og at denne imødekommelse kan have en sammenhæng med, hvordan brugerne positioneres i forhold til motivation. I det følgende afsnit vil vi samle op på de ovenstående afsnit og de tilhørende fund og diskutere konsekvenser for brugerinddragelse i relation til fundene.

Opsamling og diskussion af fund

I denne opsamling, vil vi diskutere, hvilke konsekvenser vi ser i forhold til brugerinddragelse i relation til vores fund. Denne diskussion vil blandt andet tage udgangspunkt i det spektrum for brugerinddragelse som vi har konstrueret i kapitel 3.

Vi har peget på, hvordan omsorgshensyn i forhold til at undgå at brugerne går tilbage i udvikling, bliver skudt til hjørne på baggrund af økonomiske hensyn. Samtidig er der i forhold til STD italesat en vigtighed i at udvikle brugerne til et mindre omfattende tilbud. Omsorgsdiskursen forstærker STDs rationaler i form af, at de professionelle positioneres som eksperter i forhold til brugerne, der positioneres som ufornuftige. Herved ses diagnose diskursen og omsorgsdiskursen som støttende til STD mål om udvikling, i form af et mindre omfattende tilbud. Herved italesættes det, at brugernes selvbestemmelse kan overskrives, for at nå de langsigtede mål, da brugeren italesættes som en, der ikke har indsigt i at udvikling er bedst for ham selv. Dette kan ses som en modsætning til P. Beresford og S. Crofts italesættelse af, at brugernes viden og egne erfaringer skal anerkendes som en selvstændig vigtig indsigt at bruge i planlægningen og udførelsen af godt socialt arbejde. Denne tænkning hænger sammen med et opgør i forhold til, hvordan en god indsats bedømmes, hvor det italesættes, at det ikke kan være en god indsats, hvis brugeren ikke oplever det som en god indsats. (Beresford & Croft, 2001)

Der italesættes en deterministisk tilgang til Simons diagnose i handleplanen, hvor Simons autisme diagnose bliver forklaringsrammen for hans adfærd, hvor det alternativt kunne italesættes, at Simon er bange for sine medbeboere eller måske reagerer på konkrete situationer. Manglende brugerinddragelse italesættes her som en beskyttelse af brugeren, for at han ikke skal blive udadreagerende, hvilket tilskrives betydning i forhold til hans diagnose. Dette kobles til en deterministisk forståelse af diagnoser, som lukker af for andre mulige forståelser af en brugers reaktioner. Søren får mulighed for at ytre et ønske om ikke at flytte til BY X. Sørens ønske imødekommes med en italesættelse af, at han skal motiveres til at flytte til BY X. Denne måde at imødekomme Sørens ønske på tolker vi som udtryk for, at fremtidige handlinger skal artikuleres i forhold til et mulighedsrum, som diskurserne skaber. Et eksempel på et

ønske, der bliver imødekommet er Kristian, som ønsker at flytte i et mindre omfattende tilbud. Dette falder indenfor det mulighedsrum, som STD blandt andet er med til at skabe. Diagnoser kan også være med til at positionere brugerne i forhold til et mulighedsrum for brugerinddragelse. For Søren's vedkommende sker det ved, at han får mulighed for at spise om natten, da man ikke vil presse ham til at holde op med at spise om natten qua hans diagnose.

Muligheden for at inddrage Mogens hans handleplan italesættes i forhold til hans diagnose. Det fremgår, at han bliver stillet et abstrakt spørgsmål og ikke kan svare. Hvilket ikke er så mærkeligt, da det at kunne tænke abstrakt netop er fremhævet som noget af det, Mogens har svært ved. Vi kobler dette til, at medarbejderne i fokusgruppeinterviewet italesætter, at de pædagogiske planer generelt ikke giver mening for mange af brugerne. Dette tolker vi som udtryk for, at de professionelle forstår planerne som en snæver genre, hvor der stilles spørgsmål og svares på bestemte måder. Evnen til at få sine ønsker hørt kan tilskrives betydning i forhold til forhandlingsressourcer. Dette tolker vi i forlængelse af, at en sådan forståelse af planerne kræver forhandlingsressourcer af brugeren. Borgerkompetence består af en kombination af intellektuelle, sociale og personlige færdigheder. Brugere med udviklingshæmning har sværere ved at udvikle borgerkompetencer end den gennemsnitlige borger. Dette kan ikke kun tilskrives deres funktionsnedsættelse, men deres borgerkompetence kan også tilskrives betydning af, at brugerne hele deres liv har været vant til at andre har taget sig af dem. Fx forældre og kontaktpersoner. De fleste brugere med udviklingshæmning er ikke blevet undervist i samfundsprincipper så som demokrati og beslutningsprocessor, og har derfor ikke indarbejdet disse principper i deres tilgang til verden. (Holmskov & Skov, 2007, s. 12) Samlet set kan brugernes udviklingshæmning og andre diagnoser påvirke brugernes borgerkompetencer. F. Bylov italesætter, at forhandlingsressourcer hos en bruger kan være afgørende for, om brugeren bliver skrot klient eller eliteborger. Ved manglende forhandlingsressourcer så er der risiko for at ende som "skrot-klient" kontra "eliteborger", som ved, hvad vedkommendes rettigheder er, og har ressourcerne til at kæmpe for dem. Brugere med fx udviklingshæmning har ikke mange

forhandlingsressourcer, og dermed har de stor risiko for at ende som "skrot-klienter". Abstrakte spørgsmål risikerer at give skrot klienter, fordi brugeren, som ikke kan tænke abstrakt, bliver udelukket. Ved dette perspektiv på handleplaner så er handleplansarbejdet ikke med til at forstærke brugernes medborgerskab, tværtimod. (Bylov, 2013, s. 45) Hvis der i udgangspunktet tænkes, at brugerne ikke kan brugerinddrages, på baggrund af de karakteristika de tillægges igennem deres diagnoser, kan brugerinddragelse få meget svære kår. Her kan brugerinddragelse italesættes, som begrænset af de muligheder er for kommunikation.

Eksemplet med Mike peger på, at begrænsninger i forhold til at få brugerens kommunikation i spil ikke nødvendigvis er udtrykt ved den enkeltes begrænsninger, men nærmere ved begrænsninger i forhold til den kommunikation, der sker i relationen imellem bruger og professionel. Mulighedsrummet for brugerinddragelse synes anderledes ved Mike end det, medarbejderne italesætter som deres handlerum ved flere af de andre brugere. Vores pointer vedrørende kommunikation som afgørende for, hvilket mulighedsrum der er for brugerinddragelse, vil vi underbygge med B. Kirkebæks italesættelse af, hvordan borgere med udviklingshæmning selv kan bestemme og træffe kvalificerede valg, hvis de får mulighed for det. Det kræver dog en antagelse fra den professionelle om, at det andet menneske ønsker at kommunikere. Medbestemmelse betyder ikke nødvendigvis, at få ret, men at det, som vedkommende kommunikerer gennem handlinger og ord, bliver set og medinddraget i det, der bliver en fælles beslutning. (Kirkebæk, 2013) Manglende kommunikation kan italesættes som problematisk i forhold til refleksion over om målene giver mening for brugerne.

Tid brugt på administrative opgaver italesættes som en modsætning til omsorgsarbejde, det tager tid fra de professionelles kerneopgaver. Planerne italesættes som vigtige, samtidig med at de ikke bliver brugt i dagligdagen. Vi vil pege på, at manglende dokumentationsarbejde kan give manglende refleksion over om målene i planerne giver mening for brugerne. Vi vil pege på, at manglende opdatering af de pædagogiske planer, kan have en sammenhæng med et fagligt tomrum, hvor planerne ikke kommer aktivt i spil i arbejdet. Dette tomrum kan virke tilbage på

handleplanerne, når der sker opfølgning. Manglende opfølgning kan indvirke på, at der ikke sker en løbende refleksion i forhold til det pædagogiske arbejde med brugerne. Et af formålene med planerne er netop at sikre refleksion over det pædagogiske arbejde og faglighed i forhold til den enkelte bruger. Den individuelle refleksion italesættes som vigtig, da brugerne på et botilbud kan være meget forskellige: fx personlighed, diagnoser og interesser. (Bylov, 2013)

Per positioneres i forhold til hans diagnose som en bruger, der ikke kan formulere ønsker for fremtiden. Hvilket virker mærkeligt, når det senere italesættes, at Per har tre konkrete ønsker. Dette tolker vi som udtryk for, at fx at lære at binde snørebånd ikke tilskrives betydning i forhold til relevante ønsker. At binde snørebånd kan betydningstilskrives i forhold til STDs italesættelse af, at der skal arbejdes imod mere selvhjulpethed. Per udtrykker også et ønske om at flytte til BY Y. At Per ikke flytter til BY Y, kan tolkes ud fra et økonomisk rationale. Per ønsker at arbejde på VÆRKSTED X, og dette ønske bliver imødekommet. At Pers ønske om arbejde bliver imødekommet, kan forstås som udtryk for, at ønsket kan tilskrives betydning i forhold til beskæftigelsesdiskursens italesættelse af arbejde og omsorgsdiskursen i forhold til, at arbejde kan italesættes som en del af det gode liv. Vi kan se, at det diskursive er med til at italesætte, hvad der er rigtige og forkerte ønsker. Samtidig fremstår det tilfældigt, hvad der forstås som et "rigtigt" ønske, da Per udtrykker et ønske, som umiddelbart i forlængelse af diskurserne fremstår meningsfuldt, men ikke bliver imødekommet. Den måde Pers ønsker ikke bliver imødekommet i planerne, kan italesættes som et indirekte "nej".

Det italesættes som mere grænseoverskridende at sige "nej" til brugerne, end at manipulere med brugerne. Når der siges "nej", kan det italesættes som en eksplicit definitionsmagt hos medarbejderne. Den eksplicite magt italesættes som mere ubehagelig for de professionelle end den skjulte magt i form af fx manipulation eller motivation. Det fremgår i italesættelse af oplevelsen af at sige "nej", at der efterfølgende er sket en refleksion over, hvordan man kunne forhindre en lignende situation. Magtanvendelse kan ses som en helt nødvendig foranstaltning i omsorgen

for "de ufornuftige". Magt kan i sig selv anses for værende forholdsvis neutralt, hvor *"Magt' er ganske enkelt en 'transformativ kapacitet', dvs. 'evnen til at gøre en forskel'."* (Bylov, 2013, s. 50) Dette syn på magt indebærer, at magten i sig selv er neutral. Det, der til gengæld ikke er neutralt, er, hvor magten bruger sin kapacitet, mod hvilke mål, hvilke værdier styrer magten hen imod og efter? Derfor må de professionelle reflekterer over, om det er det ensidigt bedste, der arbejdes hen imod, eller om det i virkeligheden er nogle mål, som ikke er legitime for alle. (Bylov, 2013, s. 50) Derfor er den refleksion over magt, som vi efterspørger, ikke i forhold til at magt nødvendigvis er negativ, men at der skal ske en kritisk refleksion af, mod hvilke mål den transformative kapacitet går. Denne form for skjult magt benævner M. Foucault som "pastoral magt", hvor de professionelle udøver en blid disciplinering af brugeren med henblik på normalisering, da det af de professionelle vurderes til at være for brugerens bedste. Her italesættes blid disciplinering, som værende omsorg for brugeren. (Järvinen & Mortensen, 2005, s. 10, 14-15)

Omsorg kan italesættes i form af skærmning. Kristian protesterer imod omfanget af skærmning i relation til hans alkoholforbrug. Hans protest italesættes ikke som meningsfuld, men italesættes i relation til en diagnose forståelse, hvor Kristian ikke har indblik i eget liv. Denne italesættelse vil vi tolke som medvirkende til, at der ikke sker en forholden sig til Kristians protest. Vi vil sætte spørgsmålstejn ved, om denne manglende forholden er et udtryk for et refleksivt valg, eller om der nærmere er tale om en automatreaktion. Den måde, omsorg italesættes på, hæmmer brugernes mulighed for at modsætte sig omsorgen. Vi anerkender de professionelles omsorgspligt i forholdet til brugerne, og at denne omsorgspligt kan blive udfordret i forhold til brugernes kognitive begrænsninger. I dette perspektiv kan magtanvendelse blive nødvendig, i forhold til de brugere, der er i de professionelles varetægt, fordi de simpelthen ikke kan tage vare på sig selv. Her bliver det centralt, at de professionelle har en lydørhed overfor at kunne fortolke forskellige signaler fra brugerne. Ifølge M. Engen skal de professionelle beskytte brugernes integritet, dvs. værdighed og menneskeværd. Her bliver det afgørende, om der er tale om et indgreb i noget, der forstås som ufornuftigt og selvundergravende for brugeren, eller om brugeren er i

stand til at bestemme selv. (Engen, 2014, s. 61-62) Når det, der opleves som fornuftigt og objektivt, kan være diskursivt konstrueret, som vi har demonstreret i analyse, så efterlades vi med en undring over, med hvilken legitimitet der gribes ind i andres liv og på hvilket grundlag? Da sociale problemer kan italesættes som vilde problemer er dette spørgsmål ikke et, vi forventer ét svar på, men nærmere et spørgsmål, der må stilles i en reflektiv social praksis. Ifølge I. Munch så er en af de vigtigste kvaliteter i at være professionel at kunne handle ud fra refleksive beslutninger:

"En ting er sikkert: De enkle svars tid er for længst forbi. Som professionel skal man imidlertid handle. En sidste pointe skal være, at handling også kan være 'ikke at handle'. Hvis handlingen imidlertid skal være professionel, må den være reflektiv – båret af faglig indsigt og dømmekraft." (Munch, 2013, s. 61)

Hermed understreger I. Munch vigtigheden af, at de professionelle hele tiden forholder sig reflektiv i deres arbejde med brugerne. Om der kan ske brugerinddragelse af en bruger eller ej, skal ikke foregå ud fra en automatisk reaktion fra den professionelle, hvor brugerens diagnose italesættes som en modsætning til at brugerinddrage. En medarbejder italesætter, hvordan hun oplever at brugerinddragelse *"ligger på ryggen"*. (12:50-13:01) Denne italesættelse står i kontrast til de fund vi har i specialet. Men kan måske hænge sammen med en anden italesættelse, hvor en medarbejder udtrykker:

"(...) han går ikke ind og tvinger hende til at tage telefonen, hvor han siger, at han vil gå ind og se om hun vil ringe tilbage. Der tænkte jeg da, at det var da brugerinddragelse på højt plan."(13:16-13:47)

Her italesættes det som *"brugerinddragelse på højt plan"* ikke at tvinge brugeren til at tage telefonen. Vi vil tolke denne italesættelse af brugerinddragelse til at ligge på grænsen til fratagelse af selvbestemmelse. Da spørgsmålet om brugerinddragelse italesættes som et spørgsmål om tvang/ikke tvang. Denne forståelse af brugerinddragelse kan tilskrives betydning i forhold til at forstå brugerinddragelse i et kontinuum der går fra brugerens definitionsret over egne problemer til formynderi og kontrol. Hvor den overvejelse den professionelle italesætter, er om der skal gribes til

formynderi i forhold til at tvinge brugeren til at tage telefonen. Jo mere en diskurs udgrænser andre forståelser, jo sværere kan det blive for brugerne at komme på banen med andre problemforståelser.

Beskæftigelsesdiskursen vil vi italesætte som en diskurs, som fungerer ideologisk. Eksempelvis bliver Pers positionering i forhold til diagnosediskursen, som uden arbejdssevne, sat overhørigt. Vi vil pege på, at det bliver beskæftigelsesdiskursens italesættelse af det samfundsøkonomiske aspekt, som italesætter Per i relation til, at der stadig skal være et sigte imod ordinært arbejde. I Pers handleplan mangler der argumentationer for, hvorfor Per skal i et ressourceforløb. Da det ikke fremgår, hvad Per gerne vil, så ser det ud som, at Per tvinges i et ressourceforløb.

I forlængelse af ovenstående ser vi, at Søren får et andet mulighedsrum for at sige nej til VÆRKSTED Y. Søren positioneres i forhold til diagnosediskursen, men positioneres også samtidig som motiveret. I og med at Søren positioneres som motiveret og angst undgås en positionering i forhold til beskæftigelsesdiskursens moralske aspekt, hvor Søren ellers ville blive positioneret som umoralsk. Denne forskel i relation til Dorthe finder vi interessant. Da Søren jo i praksis stadig ikke deltager i beskæftigelsen. Dette tolker vi som udtryk for, at det moralske aspekt spiller en vigtig rolle, i samspil med de andre spekter, i forhold til at Dorthe tvinges ud på VÆRKSTED X.

Dorthes muligheder for at få hendes protest hørt i forhold til at komme på VÆRKSTED X er begrænset. Dette kan italesættes i forhold til den kompleksitet der diskursanalytisk kan peges på i Dorthes handleplan og pædagogiske plan. Denne kompleksitet kan italesættes i form af: beskæftigelsesdiskursen i form af italesættelsen af både meningsfulde aktiviteter og en moralsk forpligtigelse til arbejde; omsorgsdiskursens italesættelse af arbejde som en del af det gode liv; diagnosediskursens positionering af Dorthe som ufornuftig og STDs fokus på målopfyldelse. Dette samspil kommer i Dorthes tilfælde til at betyde at hendes protester overhøres, og at hun tvinges på VÆRKSTED X.

Samtidig ser vi også, hvordan en positionering i forhold til motiveret/ikke motiveret har afgørende betydning for mulighedsrummet for brugerinddragelse. Dette gælder

både i forhold til beskæftigelse, men også i forhold til "det gode liv". Muligheden for at udtrykke modvilje imod aktiviteter begrænses i forhold til italesættelsen af, at det er et spørgsmål om manglende motivation, hvis brugeren ikke vil "det gode liv". Endvidere beskriver M. Engen dette som et dilemma mellem omsorgssvigt og omsorgspligt, hvor der er risiko for, at brugeren oplever den professionelle omsorg som et overgreb eller opdragelse, hvis omsorgen sker ud fra, hvad de professionelle ser som normen for et godt liv. Herved kan omsorgen komme til udtryk som paternalisme. Samtidig italesættes magtanvendelse også som en nødvendighed for at yde omsorg til brugerne, da brugerne italesættes som nogle, der ikke ved, hvad der er bedst for dem selv qua deres diagnose. (Engen, 2014, s. 157-159)

Udvikling og beskæftigelse er på den politiske dagsorden i forhold til brugere med nedsat funktionsevne. Dette begrundes med, at beskæftigelse er en måde, hvorpå man kan øge den enkeltes medborgerskab, da "*Flere mennesker med handicap skal realisere deres potentiale gennem et aktivt arbejdsliv.*" (Socialministeriet, 2013, s. 10) Arbejdet kobles her sammen med medborgerskab, som er noget af det, man gerne vil arbejde hen imod, som en modsætning til den institutionelle tilgang, hvor brugeren er i en situation, hvor vedkommende har begrænset mulighed for at bestemme i sit eget liv. Dette står i kontrast til ovenstående eksempel med Dorthe, hvor beskæftigelse ikke ser ud til at have en frigørende effekt. Koblingen imellem medborgerskab og beskæftigelse, frem for en kobling imellem brugerinddragelse, medborgerskab, og hvis brugeren ønsker det, beskæftigelse. Italesættelsen af brugerne som gensidige parter virker ikke frigørende, der hvor brugernes synspunkter ikke medtages. Det bliver i stedet en kontraktliggørelse, som skaber et dobbelt formynderi, hvor brugeren gøres ansvarlig for mål, som brugeren ikke selv har indflydelse på eller dissideret har protesteret imod. Dette har tilsyneladende ikke den frigørende effekt, som er det politiske mål, men igennem kontraktliggørelse og beskæftigelsesdiskursens ideologiske virkning sker der nærmere en forstærkning af umyndiggørelsen.

Ifølge F. Bylov er der et paradoks i den ambition de professionelle har i forhold til at myndiggøre brugere qua medborgerskabsbegrebet. Den pædagogiske opgave er at

guide brugerne til et bedre liv. Desværre bliver et godt liv i pædagogiske sammenhænge ofte defineret ud fra de professionelles perspektiv og ikke fra brugernes perspektiv, med en begrundelse om, at brugerne ikke har nok selverkendelse til at definere, hvad der er bedst. I italesættelserne af hvad "det gode liv" er, er det de professionelle, der er inde og italesætte bestemte mål og forventninger til "det gode liv". Brugere kommer ikke i spil i forhold til disse italesættelser, men positioneres som passive i forhold til italesættelser af "det gode liv". Det fremgår også, at nogle brugere skal motiveres til de forskellige aspekter ved "det gode liv", som kan italesættes i forhold til omsorg. Herved italesættes myndiggørelse af brugere ud fra de professionelles normer, og derved mister man den definition som oprindeligt ligger i myndiggørelse, hvor essensen er ejerskab over eget liv set ud fra et medborgerskabsprincip. (Bylov, 2013, s. 50-51) (Loumann, 2013, s. 99)

Kapitel 6: Afslutning

Konklusion

Denne konklusion skal ses som en opsamling på den konstruktion af brugerinddragelse på et botilbud, vi har italesat via en diskursanalytisk tilgang. Dette speciale er baseret på følgende problemformulering:

Hvordan og på hvilke måder bliver brugerinddragelse italesat i handleplaner og pædagogiske planer?

Vi havde forventet at se italesættelser af mangfoldige former for brugerinddragelse i et spektrum fra ingen brugerinddragelse til fuld brugerinddragelse, hvor brugeren er ekspert i eget liv. Det spektrum for brugerinddragelse, vi har kunnet se italesat i empirien, vil vi italesætte som et spektrum, der går fra ingen brugerinddragelse til de professionelles optagethed af at aflæse, hvad der fra en brugers perspektiv giver livskvalitet. Den kompleksitet vi har set i forhold til, hvordan brugerinddragelse bliver italesat, ser vi relateret til de diskurser, som vi har konstrueret.

Vi har peget på, hvordan italesættelser af brugerinddragelse i høj grad er forbundet med de meningstilskrivninger, der sker igennem de diskurser, vi har analyseret frem, og hvordan diskurserne er med til at danne et mulighedsrum for brugerinddragelse, som kan virke meget begrænsende og udelukkende i forhold til ytringer, som ikke harmonerer med dette mulighedsrum. Samtidig vil vi pege på, hvordan der indenfor det mulighedsrum, som diskurserne danner, kan ske betydningstilskrivelser, som kan imødekomme brugernes ytringer, men at denne imødekommelse er snævert forbundet med, at ytringerne er meningsfulde indenfor diskurserne. Vi vil også pege på, hvordan der kan være konflikter blandt betydningstilskrivelser diskurserne imellem, hvor ytringer fra brugerne, som er i forlængelse af en diskurs, udgrænses af en anden. Det gælder især beskæftigelsesdiskursen, som vi italesætter som en diskurs med ideologiske virkninger. Samtidig vil vi pege på, hvordan den genre, som planerne udgør, virker begrænsende i forhold til mulighedsrummet for brugerinddragelse, da der italesættes bestemte forventninger til, hvordan ytringer skal formuleres og i hvilken sammenhæng; nemlig ved et officielt møde om planen hvor der spørges ind til de forskellige punkter i planen.

Vi vil pege på, at brugerinddragelse på et botilbud i høj grad begrænses af det mulighedsrum, der skabes igennem de italesættelser af diskurserne, som vi har analyseret. Dermed vil vi også pege på, at potentialet for brugernes mulighed for at opnå medborgerskab begrænses af disse italesættelser. Ud fra vores analyse vil vi italesætte brugernes mulighed for medborgerskab som en værdi i lovgivningen, som formelt imødekommes igennem underskrifter og korte udsagn fra brugerne, men at muligheden for at gå fra formelt til reelt medborgerskab skal findes i en refleksion i forhold til, hvordan italesættelser kan virke begrænsende for brugernes mulighed for at komme til orde på en ligeværdig måde. Herved åbnes der op for, at brugerinddragelse kan blive en konkret målsætning for socialt arbejde.

Vi har ikke forsøgt at besvare et spørgsmål om, hvorvidt den måde, de professionelle arbejder med brugerne på i praksis, er rigtig eller forkert. Vores intention er at kaste spørgsmålet om brugerinddragelse tilbage til praksis: Vil vi arbejde med brugerne ud

fra en forståelse af, at brugerne ikke kan bidrage med indsigter til, hvordan deres hverdag og drømme skal imødekommes?

Kritisk diskussion af analysestrategi og metode

Hvordan kan man måle kvaliteten af dette speciale? Når der arbejdes med et socialkonstruktivistisk perspektiv, så kan forskningskvaliteten højnes ved at sikre gennemsuelighed. Det har vi forsøgt ved blandt andet at redegøre for vores position som undersøgere, og hvordan vi forholder os til de diskurser, som undersøges i projektet og hvilke konsekvenser, det afføder. Da vi har valgt at positionere os som socialkonstruktivister, så er det også med til at påpege, at vi som undersøgere ikke er neutrale. Vi forsøger dog gennem et teoretisk perspektiv at fremmedgøre os fra vores hverdagsforståelser ved at konstruere et blik på problemfeltet ud fra de spørgsmål og konstruktioner, som vi gennem vores teoretiske metode har konstrueret. (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 33).

I udgangspunktet er vi opmærksomme på at forsøge at ligge en normativ indgangsvinkel fra os i denne undersøgelse. Vi vil gerne forholde os åbne til, at der kan konstrueres flere forståelser af brugerinddragelse. Dog har vi gennem undersøgelsens proces flere gange diskuteret, at vi personligt har en opfattelse af, hvad "rigtig" brugerinddragelse er. Dette er en del af vores forforståelse, som kan påvirke de konstruktioner, vi har lavet i denne undersøgelse. Derfor kan dette speciale kritiseres for, at der er en underliggende normativ italesættelse af brugerinddragelse.

Vi har bestræbt os på at argumentere for vores analyseskridt hele vejen igennem undersøgelsen med en bevidsthed om, at det er afgørende, at læseren kan følge de forskellige skridt og fortolkninger i analysen for selv at kunne tage stilling til analysens gyldighed. Vi har forsøgt at gøre tydeligt opmærksom på vores fortolkninger af empirien, og på hvilken baggrund denne fortolkning sker. Dermed har vi forhåbentligt en hvis grad af gennemsigtbarhed, så det ikke fremstår som tilfældigt, hvordan vi når frem til vores konklusion, hvilket derfor også er med til at give dette speciale troværdighed. Vi har også forsøgt at være tydelige i forhold til på hvilken baggrund, vi har udvalgt citater, da denne udvælgelse også er en del af en fortolkningsproces. (Jørgensen & Phillips, 1999)

Ikke alle brugere kommer i spil i samme grad i vores analyse og tre brugere indgår ikke. Dette skyldes, at de eksempler, vi har udvalgt, er udvalgt på baggrund af, hvad vi ser, der er på spil i det enkelte eksempel og ikke på baggrund af, at det skal være repræsentativt, da vi ikke er interesseret i at kvantificere vores fund. Vi kunne have valgt at bruge Thea, Klaus og Niels. Vi finder ikke, at deres handleplaner og pædagogiske planer ville have italesat vores fund anderledes. Eksempelvis italesættes det, at Niels giver udtryk for, at han gerne vil være mere sammen med sin kæreste. Samtidig ser vi ikke en italesættelse af, at de professionelle forholder sig til Niels' ønske. (Niels-handleplan)

Ved refleksion over fokusgruppeinterviewet og den følgende transskription, er der flere tilfælde i interviewet, hvor vi fortryder, at vi ikke var dygtigere til at følge op på udsagn, som vi nu tænker, der kunne rumme en uddybning af, hvad medarbejderne ellers forbinder med deres italesættelser.

Som en del af specialets undersøgelsesmetode har vi valgt at lave et data-miks, hvor vi kombinerer tekst og fokusgruppeinterview. Dette er gjort med en begrundelse i, at de konstruktioner, vi opnår fra handleplaner og de pædagogiske planer, bliver kvalificeret af at medtage flere perspektiver. I vores umiddelbare analyse kom vi frem til, at brugerinddragelse tilsyneladende spillede en forsvindende lille rolle. Det, at vores umiddelbare analyse lagde op til en ret markant kritik af brugerinddragelsen på et botilbud, gjorde, at vi fandt det ekstra væsentligt at undersøge, om det drejede sig om italesættelser, der "kun" var i de skriftlige planer. På daværende tidspunkt var vi usikre på, hvordan den begrænsede brugerinddragelse kunne fortolkes. Vores kombination af data har gjort os i stand til at pege på en høj grad af interdiskursivitet imellem handleplaner, pædagogiske planer og fokusgruppeinterviewet. Hvilket peger på, at italesættelserne i relation til brugerinddragelse ikke er en afvigelse i forhold til, hvordan brugerinddragelse italesættes i hverdagen på botilbuddet. Vi kunne have tilføjet specialet en ekstra dimension, hvis vi havde undersøgt, hvordan nogle af de diskurser, vi har fundet, kommer til udtryk i praksis. Fx de situationer hvor det i den pædagogiske plan italesættes, at brugeren skal motiveres til at tage ud på sit

beskæftigelsestilbud. Hvordan kommer denne motivering til udtryk i praksis, og er der overensstemmelse mellem den konstruktion, vi har lavet af brugerinddragelse og den måde, brugeren inddrages i den daglige praksis? Ved at anden forskning italesætter, at brugerinddragelse kan være problematisk på botilbud, tænker vi, at dette speciales fund og oplæg til dialog også kan være væsentlige i forhold til italesættelser af brugerinddragelse på andre lignende botilbud.

Perspektivering

N. Fairclough advarer imod, at forskning kan anvendes af de allerede ressourcestærke til at udføre "social ingeniørkunst", hvor resultaterne kan anvendes som en ressource i "social ingeniørkunst". Dette kan betyde en "teknologisering" af diskurser, som medfører, at resultaterne anvendes til at oplære mennesker med ressourcer, fx erhvervsledere til at ændre på diskurserne. Hvis det er det, der sker, kan det betyde, at resultaterne blive brugt til at fremme bestemte allerede magtfulde gruppers mulighedsbetingelser, hvor deres mulighed for at navigere og ændre på diskurser styrkes. I vores tilfælde er risikoen bestemt også til stede. Vi kan risikere, at vores fund bliver brugt i en "teknologisering", hvor fundene bliver redskaber til, at eksempelvis en organisation som X Kommune til at oplære ledere og konsulenter til at tale på nye måder om brugerinddragelse, men uden at italesættelserne får konsekvenser for de italesættelser, der sker i praksis. Måske byttes der rundt på nogle ord, men der er en risiko for, at betydningen ikke følger med. Dermed kan resultaterne (mis)bruges til at fremme organisationens interesse i at fremstille sig selv som en organisation med fokus på brugerinddragelse, uden at det nødvendigvis kommer til udtryk som en ændret tilgang til at fremme brugernes mulighedsbetingelser for at komme til orde og blive inddraget på en ligeværdig måde. Derfor har vi også anstrengt os på, at specialet skal give anledning til en kritisk bevidsthed i forhold til, hvordan brugerinddragelse italesættes og forsøgt at påpege kontingensen i de forståelser, som diagnoserne italesætter. Derudover har vi også en ambition om efter vores eksamen at "oversætte" specialets fund ind i organisationen X Kommune. Med oversættelse henviser vi både til, at vi ikke forventer, at de læser hele specialet og derfor må præsentere fundene på en kort og konstruktiv måde, så de får et indblik i hvilke overvejelser, de ud fra vores

perspektiv bør gøre sig i forhold til den måde, de italesætter brugerinddragelse. Men det bliver også en oversættelse ind i X Kommune forståelser, hvilket eksempelvis kunne være i forlængelse af italesættelse af forskning, der har fokus på effektmåling af brugerinddragelse. Dette kunne fx være kvantitative studier, som peger på en sammenhæng mellem brugerinddragelse og indlæggelsestid. Dette kunne også være kvalitative studier som eksempelvis M. Morads undersøgelse af, at manglende imødekommelse af brugernes ønsker, kan føre til apati, som igen kan føre til, at brugeren ikke får noget ud af den indsats, der ellers er bevilget. (Monrad, 2010) Derved håber vi, at specialets fund vil blive mødt med en anden lydhørhed igennem, at vi dermed kan trække på positive effekter ved brugerinddragelse, end blot præsentere brugerinddragelse ud fra nogle idealer om medborgerskab.

Yderligere har vi også ambitioner om at oversætte specialets fund til en form, som brugerne også kan få adgang til i vores fund. Det kunne eventuelt være i samarbejde med mediet "TV-glad" eller andre kanaler, hvor vi vil kunne få et brugerperspektiv på, hvordan fundene bedst formidles. Derved håber vi også at kunne styrke brugerne i forhold til deres medborgerskab, ved at de bliver bedre rustet til at yde modstand, når de har en følelse af ikke at blive hørt. (Glad Fonden, u.d.) (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 100-101)

Bibliografi

- Andersen, M. L. (2009). *Former for ability*. Aalborg: Aalborg Universitet.
- Andersen, M. L., Brok, P. N., & Mathiasen, H. (2000). *Empowerment på dansk*. Fredrikshavn: Dafolo Forlag.
- Andersen, N. Å. (2003). *Borgerens kontraktliggørelse*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Andersen, N. Å. (4 2005). Borgerkontrakter og sprogspillet. *Nordisk Sosialt Arbeid*, s. 337-350.
- Andersen, N. Å., & Thygesen, N. T. (73 2004). Stryngsteknologier i den selvudsatte organisation. *GRUS*, s. 8-29.
- Bengtsson, S. (17. 11 2014). *Handicap - Levevilkår og personlig velfærd*. Hentet fra [www.sfi.dk: http://www.sfi.dk/handicap_%E2%80%93_levevilk%C3%A5r_og_personlig_velf%C3%A6rd-4814.aspx](http://www.sfi.dk/http://www.sfi.dk/handicap_%E2%80%93_levevilk%C3%A5r_og_personlig_velf%C3%A6rd-4814.aspx)
- Beresford, P., & Croft, S. (1. December 2001). Service users' knowledges and the social construction of social work. *Journal of Social Work*, s. 295-316.
- Bryderup, I. M. (2007). Kvalitet i indsatsen over for socialt udsatte børn og unge - et historisk blik på normativitet i socialpolitik og forskning. *Social Årsrapport 2007*, s. 39-46.
- Bryderup, I. M. (2011). Diagnoser i specialpædagogik og socialpædagogik - en introduktion. I I. M. Bryderup, *Diagnoser i specialpædagogik og socialpædagogik* (s. 7-16). København: Hans Reitzels Forlag.
- Bryderup, I. M., Madsen, B., & Perthou, A. S. (2002). *Specialundervisning på anbringelsessteder og i dagbehandlingstilbud*. København: Danmarks Pædagogiske Universitet.
- BUPL. (2011). *Etisk grundlag for pædagoger*. Hentet fra [www.bupl.dk: http://www.bupl.dk/iwfile/BALG-95YGRS/\\$file/EtiskGrundlag_2011.pdf](http://www.bupl.dk/http://www.bupl.dk/iwfile/BALG-95YGRS/$file/EtiskGrundlag_2011.pdf)
- Bylov, F. (2013). Opkvalificering af medborgerskabet i de beskyttede livsformer? I S. Langager, *Perspektiver på pædagogisk faglighed i botilbud for voksne med udviklingshæmning – en KvaliKomBo antologi* (s. 39-58). Aarhus: Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet.
- Carstens, A. (2005). Motivation i visitationssamtaler på aktiveringsområdet. I M. Järvinen, J. E. Larsen, & N. Mortensen, *Det magtfulde møde mellem system og klient* (s. 28-60). Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- Carstens, E., Jensen, B. B., & Kurth, M. (2007). *Brugerinddragelse på handicapområdet*. Århus: Videnscenter for bevægelseshandicap.
- Christensen, S. K., & Frydenborg, M. (2007). *Handleplaner og dokumentation - i brugerperspektiv*. Brøndby: Semi-forlaget.

- Collin, F. (2012). Socialkonstruktivisme. I M. H. Jacobsen, K. Lippert-Rasmussen, & P. Nedergaard, *Videnskabsteori i statskundskab, sociologi og forvaltning* (s. 335-374). København: Hans Reitzels Forlag.
- Dansk Socialrådgiverforening. (2011). *Professionsetik*. Hentet fra www.socialrdg.dk: <http://www.socialrdg.dk/Files/Filer/Publikationer/Pjecer/2011-Professionsetik.pdf>
- Engen, M. (2009). Anerkendelse i socialt arbejde med ældre udviklingshæmmede. *Psykologisk set*(74), s. 5-13.
- Engen, M. (2014). *Professionel praksis i botilbud for mennesker med udviklingshæmning*. Aalborg: Aalborg Universitet.
- Esmark, A., Laustsen, C. B., & Andersen, N. Å. (2005). En introduktion. I A. Esmark, C. B. Laustsen, & N. Å. Andersen, *Socialkonstruktivistiske analysestrategier* (s. 7-30). København: Roskilde Universitetsforlag / Samfundslitteratur.
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.
- Fairclough, N. (2003). *Analysing discourse. Textual analysis for social research*. New York: Routledge.
- Fairclough, N., & Chouliaraki, L. (2004). *Discourse in late modernity*. Edinburgh: The University Press, Cambridge.
- Gannik, D. E. (November 2009). *Diagnosen som sygdomskonstruktion: Er der et alternativ*. Hentet Februar 2015 fra www.lokal.alm.au.dk: <http://www.lokal.alm.au.dk/speam/icpc/Diagnosen%20som%20sygdomskonstruktion.pdf>
- Glad Fonden*. (u.d.). Hentet 1. Marts 2015 fra <http://www.gladfonden.dk/>
- Halkier, B. (2005). *Fokusgrupper*. København: Samfundslitteratur og Roskilde Universitetsforlag.
- Hamre, B. (2013). Diagnostisering - læringens skyggeside. I I. S. Bonfils, B. Kirkebæk, L. Olsen, & S. Tetler, *Handicapforståelser* (s. 197-216). København: Akademisk Forlag.
- Hansen, I. B., Nørrelykke, H., & Sjelborg, H. (2006). *Borgerinddragelse og retssikkerhed i socialt arbejde*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Haracopos, D., & Luckow, M. T. (2003). *Livskvalitet og etik*. Bagsværd: Center for Autisme.
- Harder, M., & Pringle, K. (2009). De velfærdsstatslige betingelser for empowerment i England og Danmark. I M. A. Nissen, K. Pringle, & L. Uggerhøj, *Magt og forandring i socialt arbejde* (s. 116-129). København: Akademisk Forlag.
- Holmskov, H., & Skov, A. (2007). *Veje til reelt medborgerskab*. Ringsted: Servicestyrelsen.

- X Kommune. (28. oktober 2013). *BOSTED X - Botilbud*. Hentet fra www.X Kommune.dk: <http://www.X Kommune.dk/BOSTED X-Botilbud-6783.aspx>
- X Kommune. (u.d.). *VÆRKSTED Y - Værkstedet - dagtilbud*. Hentet Februar 2015 fra www.X Kommune.dk: <http://www.X Kommune.dk/VÆRKSTED Y-vaerkstedet-1381.aspx>
- Høgsbro, K., Eskelinen, L., Fallow, M. A., Mejlvig, K., & Berger, N. P. (2012). *Når grænserne udfordres - arbejdsbelastninger og pædagogiske udfordringer i specialpædagogiske boenheder*. København: AKF.
- Højbjerg, M. (2010). »Det er ikke en sygdom at have det svært«. *Politiken*. Hentet fra <http://politiken.dk/debat/ECE1087171/det-er-ikke-en-sygdom-at-have-det-svaert/>
- Jacobsen, M. H. (2004). Fra moderne arbejdsetik til senmoderne selvvalgt slaveri? I M. H. Jacobsen, & J. Tonboe, *Arbejdssamfundet* (s. 69-108). København: Hans Reitzels Forlag.
- Jacobsen, T. (1999). Professionalisering. I V. Denvall, & T. Jacobsen, *Hverdagsbegreber i socialt arbejde* (s. 299-310). København: Hans Reitzels Forlag.
- Jansen, H. (2009). Mental retardering. I L. Lier, T. Isager, O. S. Jørgensen, F. W. Larsen, & T. Aarkrog, *Børne og ungdomspsykiatri* (s. 219-228). København: Hans Reitzels Forlag.
- Jappe, E. (nr. 42. November 2014). "Kan" og "skal" bestemmelser – er der nogen reel forskel? *Praksisnyt fra DUKH*.
- Jensen, M. S. (2014). Et godt tilbud til vore borgere. *Socialpædagogen*(12), s. 9.
- Järvinen, M., & Mik-Meyer, N. (2003). Indledning: At skabe en klient. I M. Järvinen, & N. Mik-Meyer, *At skabe en klient* (s. 9-29). København: Hans Reitzels Forlag.
- Järvinen, M., & Mik-Meyer, N. (2012). Indledning: At skabe en professionel. I M. Järvinen, & N. Mik-Meyer, *At skabe en professionel* (s. 13-28). København: Hans Reitzels Forlag.
- Järvinen, M., & Mortensen, N. (2005). Det magtfulde møde mellem system og klient - Teoretiske perspektiver. I M. Järvinen, J. E. Larsen, & N. Mortensen, *Det magtfulde møde mellem system og klient* (s. 9-27). Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Jørgensen, M. W., & Phillips, L. (1999). *Diskursanalyse som teori og metode*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag/Samfundslitteratur.
- Kirkebæk, B. (2013). *Almagt og afmagt*. København: Akademisk Forlag.
- KREVI. (2012). *Botilbudsområdet: Hvem - Hvad - Hvor*. Aarhus: KREVI.
- Krogstrup, H. K. (1997). *Brugerinddragelse og organisatorisk læring i den sociale sektor*. Århus: Forlaget Systime A/S.
- Krogstrup, H. K. (2001). *Det handicappede samfund*. Århus: Systime.

- Laclau, E. (1990). *New refleksion on the revolution og our time*. London: Verso.
- Laclau, E., & Mouffe, C. (2001). *Hegemony and Socialist Strategy*. London: Verso.
- Launsø, L., & Rieper, O. (2005). *Forskning om og med mennesker*. København: Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck A/S.
- Levin, C., & Linden, G. (2007). Psykologi og socialt arbejde. I A. Meeuwisse, H. Swärd, & S. Sunesson, *Socialt arbejde* (s. 55-75). København: Hans Reitzels Forlag.
- Loumann, P. (2013). Handleplaner - selvbestemmelse eller styringsredskab? I S. Langager, *Perspektiver på pædagogisk faglighed i botilbud for voksne med udviklingshæmningen kvaliKomBo antologi* (s. 95-108). Århus: Aarhus Universitet.
- McKinley, S., & Yiannoullou, S. (2012). Changing minds: unleashing the potential af mental health service users - a critical perspektive on current models af service user invoment and their impact on wellbeing and recovery. I M. Barnes, & P. Cotterell, *Critical perspectives on user involvoment* (s. 115-128). Chicago: The Policy Press.
- Mik-Meyer, N. (2 2001). Moderne management-teoris indmarch på socialområdet. *Uden for nummer*.
- Mik-Meyer, N. (2005). Omsorgens herredømme. I M. Järvinen, J. E. Larsen, & N. Mortensen, *Det magtfulde møde mellem system og klient* (s. 107-129). Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Munch, I. (2013). Kulturelle sundheds- og sygdomsopfattelser. I G. Niklasson, *Sundhed, menneske og samfund* (s. 37-62). København: Samfundslitteratur.
- Neergaard, H. (2010). *Udvælgelse af cases i kvalitative undersøgelser*. København: Forlaget Samfundslitteratur.
- Olesen, S. P., Eskelinen, L., & Caswell, D. (2008). *Potentialer i socialt arbejde*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Pedersen, K. B. (2012). Socialkonstruktivisme. I S. Juul, & K. B. Pedersen, *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori* (s. 187-232). København: Hans Reitzels Forlag.
- Peeters, T. (1997). *Autisme - Fra teoretisk forståelse til pædagogisk praksis*. Virum: Videnscenter for autisme.
- Regeringen. (2012). *Danmark i arbejde - udfordringer for dansk økonomi mod 2020*. København: Finansministeriet.
- Ringsmose, C., & Buch-Hansen, L. (2004). *VUL – Voksenspecialundervisning – Udviklingshæmmede – Livsvilkår*. Aarhus: Danmarks Pædagogiske Universitet.

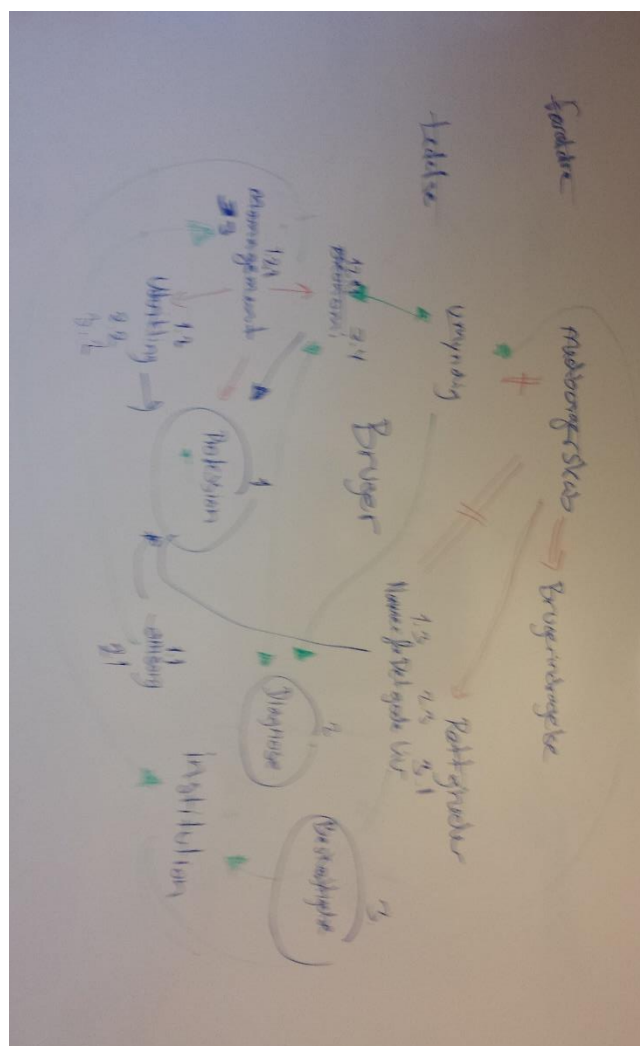
- Salonen, T. (1999). Klienter. I V. Denvall, & T. Jacobson, *Hverdagsbegreber i socialt arbejde* (s. 25-38). København: Hans Reitzels Forlag.
- Socialministeriet. (2013). *Handicappolitisk handlingsplan for 2013*. København: Socialministeriet.
- Socialstyrelsen. (Marts 2007). *Begrebsarbejde til tilbudsportalen*. Hentet fra rep.oio.dk: <http://rep.oio.dk/social.dk/dokumentation/Begrebsarbejde%20til%20Tilbudsportalen,%20manual.pdf>
- Socialstyrelsen. (30. September 2014). *Søgeresultater*. Hentet fra www.socialstyrelsen.dk: <http://www.socialstyrelsen.dk/search?SearchableText=medborgerskab>
- Staniszewska, S., Mockford, C., Gibson, A., Herron-Marx, S., & Putz, R. (2012). Moving forward: understanding the negative experiences and impacts of patient and public involvement in health service planning, development and evaluation. I M. Barnes, & P. Cotterell, *Critical perspectives on user involvement* (s. 129-141). Chicago: The Policy Press.
- Sundhedsstyrelsen. (2015). *www.sundhedsstyrelsen.dk*. Hentet 17. Februar 2015 fra www.Sundhedsstyrelsen.dk: <http://sundhedsstyrelsen.dk/>
- Sørensen, A. (2013). Indgreb er ikke altid overgreb – om selvbestemmelse, frihed og fornuft. I S. Langager, *Perspektiver på pædagogisk faglighed i botilbud for voksne med udviklingshæmning – en KvaliKomBo* (s. 24-38). Aarhus: Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet, 2013 .
- Sørensen, D. (2005). Socialpædagogik er et svar på det sociale spørgsmål. *Tidsskrift for Socialpædagogik*(16), 31-35.
- Sørensen, D. (2013). Mennesker med funktionsnedsættelse - inklusion og deltagelse. I T. Erlandsen, N. R. Jensen, S. Langager, & K. E. Petersen, *Socialpædagogik - en grundbog* (s. 75-89). København: Hans Reitzels Forlag.
- Sørensen, D., & Jensen, N. R. (2012). *Essay: Kan vi lære noget af historien?* . Aarhus: Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet.
- Thorsager, L., Børjesson, E., Christensen, I., & Pihl, V. (2007). *Metoder i socialt arbejde*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Vestergaard, P., Sørensen, T., Kjølbye, M., & Videbech, P. (2006). *Psykatri - En lærebog om voksnes psykiske sygdomme*. København: FADL's Forlag.

Benyttet lovgivning og erklæringer

- Serviceloven: Lov om social service, jf. lovbekendtgørelse nr. 1023 af 23. september 2014

- Socialministeriets vejledning nr. 12 af 15/2 2011, kap 17, stk. 121
- Retssikkerhedsloven: Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, jf. lovbekendtgørelse nr. 983 af 8. august 2013
- FN's Menneskerettighedserklæring
- FN's Handicapkonvention

Bilag 1

Bilag 2: Erklæring om samtykke

Vi er to studerende, som er i gang med en skoleopgave. Den skoleopgave vi er i gang med, hedder et speciale. Vi vil gerne undersøge, hvor meget unge på botilbud kan være med til at bestemme de mål, der bliver sat for dem.

Derfor vil vi gerne have din tilladelse til at se det, der hedder din samarbejdsplan og handleplan. Grunden til, at vi gerne vil se samarbejdsplanerne og handleplanerne, er, at vi tænker, at planen kan sige noget om, hvor meget du kan bestemme over målene i din samarbejdsplan og handleplan.

Jeg erklærer hermed, at jeg giver mit samtykke til, at min samarbejdsplan og handleplan må blive læst og benytte i forbindelse med Rebekka Rughave Joensen og Maria Sandholm Overgaards undersøgelse af brugerinddragelse i samarbejdsplaner og handleplaner.

Jeg er informeret om og indforstået med:

1. at jeg til enhver tid kan trække mit samtykke tilbage og udgå af undersøgelsen.
2. at samarbejdsplanen anonymiseres, og det betyder, at jeg ikke nævnes ved navn eller på anden måde kan genkendes i specialet
3. at alle oplysninger jeg måtte give, som enten kan føre til genkendelse af mig eller andre personer ikke vil kunne genkendes i specialet
4. at alt materiale udover selve specialet og uddrag af samarbejdsplan brugt som bilag, destrueres efter anvendelse

Jeg har modtaget skriftlig information om undersøgelsen

Dato _____

Underskrift _____

Bilag 3: Spørgsmål til fokusgruppeinterview

1. Hvordan forstår i handleplaner i forhold til jeres konkrete arbejde?
2. Hvordan forstår i samarbejdsplaner i forhold til jeres konkrete arbejde?
 - Hvad er det for noget?
 - Hvordan bruger i det?
 - Hvilken rolle spiller de?
3. Hvad tænker i om brugerinddragelse? Hvad er det for en størrelse? Hvad betyder det for jeres arbejde? Hvilken betydning har det jeres oplevelse af at levere et godt stykke arbejde?
4. Relaterer handleplaner og samarbejdsplaner til brugerinddragelse? Hvilken betydning har de for brugerinddragelse?
5. Hvordan brugerinddrager I, i jeres hverdag? Hvad sker det på baggrund af?
6. Hvad I, i situationer hvor der er uoverensstemmelser mellem det borgeren vil og det I mener der er hensigtsmæssigt for borgeren?
7. Hvilke tanker gør i jer, i forhold til hvad der er vigtigt i samarbejdsplanerne?
8. Vi kan se der er nogle temaer der fylder rigtig meget i samarbejdsplanerne. Tror i også de temaer fylder meget for jeres brugere? Alternativt, hvilke temaer der ikke indgår i samarbejdsplanerne fylder meget for jeres brugere, hvorfor tror i ikke de indgår i samarbejdsplanerne?
9. Hvordan ser I borgerens kapacitet til at tage selvstændig stilling til hvad de gerne vil?
10. hvordan tænker I, at der kunne ændres på, hvorledes man brugerinddrager borgeren?